

Kalajoen lukion opetussuunnitelma 2021

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

MÄÄRÄYS

7.11.2019

OPH-2263-2019

Voimassaoloaika

1.8.2021 alkaen
toistaiseksi

Lukiokoulutuksen järjestäjät
Lukiot

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu
Lukiolaki (714/2018) 12 § 1 mom., 27 § 5 mom., 31 § 2 mom., 32 § 2 mom., 37 § 5 mom., 39 § 4 mom. ja 40 § 3 mom.
Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 3 mom. (muutettu L 791/2014) ja 24 § 1 mom. (muutettu L 791/2014)

Kumoo Opetushallituksen määräykset nrot 60/011/2015, OPH-865-2017 ja OPH-887-2018.

LUKION OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2019

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus on päättänyt Lukion opetussuunnitelman perusteista 2019 nuorten lukiokoulutusta varten liitteen mukaisesti.

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee lukiolain 12 §:n mukaisesti hyväksyä näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukainen opetussuunnitelma.

Koulutuksen järjestäjien tulee noudattaa määräystä 1.8.2021 lukien. Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan laadittu opetussuunnitelma otetaan käyttöön lukion aloittavilla opiskelijoilla 1.8.2021 lukien, ja käyttöönotto etenee vuosiluokka kerrallaan.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa noudatetaan tällä määräyksellä kumottavia määräyksiä ja niiden mukaan laadittuja opetussuunnitelmia siihen saakka, kun tämän määräyksen mukainen opetussuunnitelma otetaan käyttöön.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019

OPETUSHALLITUS Hakaniemenranta 6, PL 380 puhelin 0295 331 000
00531 Helsinki oph.fi

UTBILDNINGSTYRELSEN Hagnäskajen 6, PB 380 telefon 0295 331 000
00531 Helsingfors oph.fi

Sisällysluettelo

Esipuhe	5
1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö	7
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen	7
1.2 Opetussuunnitelman sisältö	8
2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta	9
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä	9
2.2 Arvoperusta	10
3 Opetuksen toteuttaminen	11
3.1 Opintojen rakenne	11
3.2 Oppimiskäsitys	12
3.3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät	13
3.4 Toimintakulttuuri	14
3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	18
3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys	18
4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen	21
4.1 Ohjaus	21
4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki	24
4.3 Opiskeluhoolto	30
4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoルトosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat ...	30
4.4 Kurinpito	34
4.4.1 Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö	35
4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä	36
5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi	39
5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa	39
5.2 Opintojakson arviointi	40
5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät	41
5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot	42
5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi	43
5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa	43
5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	44
5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi	45
5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	45
5.4 Lukion oppimäärän suoritus	47
5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus	48
5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	48

5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	51
6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.....	51
6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet	51
6.2 Laaja-alainen osaaminen	52
6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus	57
6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä	58
6.3.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä	84
6.4 Toinen kotimainen kieli	102
6.4.1 Ruotsi	102
6.5 Vieraat kielet.....	128
6.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä	133
6.5.2 Vieraat kielet, B2-oppimäärä.....	142
6.5.3 Vieraat kielet, B3-oppimäärä.....	160
6.6 Matematiikka.....	180
6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus	182
6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä	184
6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä	200
6.7 Biologia	207
6.8 Maantiede	221
6.9 Fysiikka	235
6.10 Kemia	246
6.11 Filosofia.....	259
6.12 Psykologia	268
6.13 Historia	278
6.14 Yhteiskuntaoppi.....	292
6.15 Uskonto	300
6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto	302
6.16 Elämäkatsomustieto.....	310
6.17 Terveystieto	320
6.18 Liikunta	329
6.19 Musiikki.....	338
6.20 Kuvataide	352
6.21 Opinto-ohjaus.....	368
6.22 International Studies (INS).....	373
6.23 Temaattiset opinnot	387
6.24 Lukiodiplomit.....	392

Esipuhe

Lukiokoulutuksen laaja uudistushanke käynnistettiin vuonna 2017. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018).

Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti käyttöön 1.8.2021. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

Lukiouudistuksen tavoitteena on nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevina vuosikymmeninä. Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa asiantuntijaosaamista ja nykyistä enemmän korkeakoulutettua työvoimaa varsinkin kasvualoilla. Siksi uudistuksella halutaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakoulu yhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kurssien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Lukiokoulutuksessa paitsi edistetään oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallintaa myös kehitetään laaja-alaista osaamista. Lukiokoulutuksen eheyttämiseksi lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alainen osaaminen auttaa suuntaamaan oppiaineissa opittuja tietoja ja taitoja käytännön elämään. Laaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa.

Eheyttämistä edistää myös opintojen uudenlainen rakenne. Pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on jäsennelty lukion opetussuunnitelman perusteisiin 1–3 opintopisteen moduuleiksi, joista paikallisesti rakennetaan joko oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä entisten kurssien sijaan laadittavat opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Opinnot

arvioidaan opintojaksoittain. Mikäli opintojakso koostuu useasta oppiaineesta, arvosanat annetaan oppiaineittain.

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea heitä opinnoissaan yhä paremmin. Lukioiden toimintakulttuurissa painotetaan vahvemmin opiskelijoiden osallisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja monimuotoisuutta yksilölliset tarpeet samalla huomioon ottaen. Lisäksi lukio-opintojen opiskelijälähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen vahvistuvat, jolloin opiskelumotivaatio ja opintojen mielekkyys kasvavat.

Opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintoihin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oppilaitoksesta pois siirtyvällä opiskelijalla on oikeus myös jatko-ohjaukseen. Sitä annetaan opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päätymässä tai jotka ovat eroamassa oppilaitoksesta, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistetaan erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa siten, että jokainen lukiolainen saa halutesaan mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopiskelusta. Opetus on lisäksi järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Laadukas koulutus, monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia ja itsetuntemusta tukevat elämänhallinnan taidot vahvistavat lukiolaisen sydämen sivistystä. Tavoitteena on lukiolain mukaisesti tukea lukiolaisen kasvua hyväksi, tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeänä yhteisenä tavoitteena on klassisten sivistysihanteiden toteuttaminen eli pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen.

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämislupasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankoh- taistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuolto-laki 1287/2013, 13 § (muutettu lailla 377/2022))

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivaltaalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhooltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksessa otetaan huomioon alle 18-vuotiaita opiskelijoita koskien lapsen edun ensisijaisuus opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (lukiolaki 714/2018, 2 § 2 mom, muutettu lailla 165/2022). Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

(Muutettu: sivistys- ja kulttuurilautakunta 24.8.2022 §83)

2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastomuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Koulun arjessa arvot ilmenevät opetustyössä, opintojen suunnittelussa, koulun tapahtumissa sekä koko toimintakulttuurissa. Lukion toiminnassa korostuvat oikeudenmukaisuus, yksilön kunnioi-

tus, arvostus ja yhdenvertaisuus. Jokaiselle annetaan tilaa olla oma itsensä. Jokaiselta kouluyhteisön jäseneltä odotetaan myönteistä asennoitumista ja hyvää käyttäytymistä kaikessa toiminnassa. Sydämen sivistys näkyy arjessamme.

Tavoitteena on, että kaikki koulussa työskentelevät ja opiskelevat kantavat vastuuta, välittävät itsestään, läheisistään ja ympäristöstään sekä puuttuvat huomaamiinsa epäkohtiin. Kalajoen lukiossa luodaan salliva, turvallinen ja myönteinen ilmapiiri, jossa opiskelijat ja henkilökunta uskaltavat myös erehtyä ja etsiä ratkaisuja. Yhteisön jäseniä ohjataan oman ajankäytön hallintaan. Opiskelijat integroidaan koulun kehittämiseen ja heidän näkemyksensä huomioidaan.

Painotamme toiminnassamme ympäristöarvoja ja toimimme kestävästä kehitystä edistävästi. Luovuutta ja aloitteellisuutta kehitetään muun muassa järjestämällä yhdessä erilaisia juhlia ja tapahtumia. Pyrimme toiminnallamme herättämään opiskelumotivaatiota käyttämällä monipuolisia ja kiinnostavia pedagogisia ratkaisuja.

Korostamme opiskelussa aktiivista osallistumista, rehellisyyttä ja sisukasta asennetta. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kansainväliset opinnot, matkat ja muut yhteydet maailmalle antavat tietoa ja auttavat ymmärtämään erilaisia kulttuureja ja globaalia toimintaa. Erilaiset juhlat ja tapahtumat vahvistavat omaan kulttuuriperintöön ja muihin kulttuureihin liittyviä tietoja ja taitoja. Opiskelijoita kannustetaan ja heitä autetaan ottamaan kantaa ja vaikuttamaan.

Kalajoen lukiossa pyritään siihen, että kaikki opettajat ja opiskelijat ovat valppaita ja kiinnostuneita ajankohtaisista asioista. Haluamme kehittää ymmärrystämme maailmasta ja taitojamme toimia yhdessä hyvien asioiden puolesta.

3 Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Kalajoen lukiossa toteutettavat opintojaksot, niiden laajuus sekä kunkin oppiaineen opintojaksojen suoritusjärjestys kuvataan tämän opetussuunnitelman luvussa 6. *Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.*

3.2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

Konstruktivistinen oppiminen eri oppiaineissa auttaa opiskelijaa luomaan kokonaiskuvaa lukio-opinnoista ja kasvamaan aikuisuuteen. Opiskelijat kartuttavat tietoa vähitellen opintojen edetessä ja yhdistelevät oppimansa tiedon kokonaisuuksiksi muun muassa ainerajat ylittävien opintojen avulla. Kalajoen lukiolla opetuksessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon opiskelijoiden erilaisiin lähtökohtiin perustuvat ja eri tavalla etenevät oppimisprosessit. Oppimistilanteessa on keskeistä monipuolisten taitojen kehittymistä edistävien oppimis- ja opiskeluympäristöjen luominen turvallisessa ympäristössä.

Palautteessa pyritään kannustavuuteen ja opiskelijan vahvuuksien korostamiseen. Opiskelijan tulee saada rakentavaa palautetta opintojakson aikana. Myönteinen palaute ja onnistumisen kokemukset vahvistavat opiskelijan oppimisprosessia. Myös opiskelijan itsearviointi sekä vertaisarviointi auttavat opiskelijaa kehittymään oppijana.

On tavoitteena, että opiskeltu tieto muuttuu ymmärrykseksi. Tarjotaan monia tapoja oppia ja mahdollisuus asettaa erilaisia tavoitteita. Tuemme opiskelijan identiteetin, minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä sekä sisäisen motivaation syntymistä.

Opiskelun ongelmatilanteissa opettajan tehtävä on tarvittaessa yhdessä muun koulun henkilöstön kanssa löytää keinoja, joiden avulla opiskelija pystyy opinnoissaan etenemään. Opettaja pyrkii tunnistamaan, tunnustamaan ja arvostamaan myös sosiaalisuutta, yhteistyö- ja empatiataitoja, luovuutta, mielikuvitusta, rohkeutta, organisointikykyä ja pitkäjänteisyyttä sekä johtamis- ja esiintymistaitoja. Näillä taidoilla ja nuoren itsetuntemuksella ja itsearviointikyvyllä on työelämässä suuri merkitys.

3.3 Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskelu ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelu ympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskelu ympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskelu ympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskelu ympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskelu ympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskelu ympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskelu ympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskelu ympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Oppiminen ei ole enää sidoksissa paikkaan eikä aikaan. Oppimiskäsitysten muutoksen myötä esiin ovat nousseet oppimisen taitojen oppiminen ja opettaminen. Opetustilanteissa tulee keskeiseksi näiden taitojen kehittymistä edistävien oppimis- ja opiskelu ympäristöjen luominen. Tässä apuna ovat myös uudet laaja-alaiset opintokokonaisuudet. Opiskelu ympäristö tarjoaa välineitä tiedon hankkimiseen, tuottamiseen ja tiedon luotettavuuden arviointiin. Tietoverkot avaavat väyliä ja laajentavat yksilön aktiivisen tiedonhankinnan ja - tuottamisen, osallistumisen ja verkottumisen mahdollisuuksia.

Kalajoen lukiossa käytetään monipuolisesti sähköisiä oppimisympäristöjä. Kalajoen lukiossa on erinomaiset mahdollisuudet opettaa kaikkia oppiaineita ja hyödyntää opetuksessa asianmukaisia erikoisvälineitä. Opiskelijoiden yksilöllisyyden ja erilaisuuden vuoksi lukiossa käytettävät opetus- ja opiskelumuodot ovat monipuolisia.

Opiskelijoiden kyky opiskella itsenäisesti vaihtelee, ja he tarvitsevat eri tavoin opettajaa opiskelunsa ohjaajana. Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa. Kalajoen lukiossa halutaan panostaa monipuoliseen ohjaustoimintaan, jotta jokainen opiskelija voi saada tarvittaessa esimerkiksi tukiopetusta tai muuta henkilökohtaista ohjausta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisuuteen opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Opiskelijan omaa aktiivista tiedonrakentamisprosessia korostavasta oppimiskäsityksestä seuraa, että opiskelijoille luodaan sellaisia opiskeluympäristöjä, joissa he voivat asettaa omia tavoitteitaan ja oppia työskentelemään itsenäisesti ja yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä ja verkostoissa. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan, arvioimaan ja tarvittaessa korjaamaan omia työskentelytapojaan. Tavoitteena on, että jokainen löytää omalle oppimistyylilleen sopivia työskentelytapoja. Opetajan tehtävänä on luoda turvallinen oppimisympäristö, jossa opiskelija uskaltaa kokeilla uutta, virheitä pelkäämättä.

3.4 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijälähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Kalajoen lukiossa halutaan rohkaista opiskelijoita toimimaan aktiivisesti lukion toiminnan kehittämisen puolesta esimerkiksi opiskelijakuntatoiminnan kautta. Opiskelijoiden kanssa keskustellaan ja sovitaan opintojakson toteuttamistavasta uuden opintojakson alkaessa. Koulun henkilökunnalle on tarjolla säännöllisesti mahdollisuuksia oman osaamisen päivittämiseen ja kehittämiseen esimerkiksi erilaisten koulutusten avulla. Kalajoen lukiossa luodaan edellytyksiä opetuksen eriyttämiselle ja opetuksen monipuolistamiselle käyttämällä ajanmukaisia opetusmenetelmiä.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistetaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Kalajoen lukioon tulevat opiskelijat toivotetaan tervetulleiksi lukioyhteisöön ryhmäyttämällä ensimmäisen syksyn aikana. Erityisesti ryhmänohjaajalla on tärkeä rooli oman ryhmänsä yhteishengen tukemisessa. Kalajoen lukiossa halutaan tarjota opiskelijoille monipuolisesti apua ja tukea heti lukio-opintojen alkuvaiheessa, jotta jokainen opiskelija omaksuisi parhaalla mahdollisella tavalla uusia käytänteitä ja pääsisi opinnoissaan hyvin alkuun. Kalajoen lukiolla voidaan järjestää myös tukioppilastoimintaa.

Uusia huoltajia kannustetaan yhteistyöhön koulun kanssa kutsumalla heidät ensimmäisenä syksynä tutustumaan lukion toimintatapoihin vanhempainillassa. Yhteistyö kodin ja koulun välillä on

jatkuvaa ja kanavoituu käytännössä ryhmänohjaajan kautta. Opiskelijoita rohkaistaan mukaan lukion kehittämiseen osallistumalla esimerkiksi opiskelijakunnan toimintaan. Opiskelijakunnan hallituksen edustaja voi osallistua opettajakunnan kokouksiin ja opiskelijakunnalta voidaan kysyä kantaa ajankohtaisiin asioihin. Opiskelijakunta toimii aktiivisesti järjestäen opiskeluviihtyvyyttä tukevaa toimintaa lukuvuoden aikana opiskelijoiden toiveita kuunnellen. Koulun henkilökunnan ja opiskelijoiden välistä positiivista vuorovaikutusta halutaan jatkossakin kehittää esimerkiksi opiskelijakunnan järjestämien tapahtumien avulla. Lukion koko henkilöstö toimii yhteistyössä viihtyvyyden ylläpitämiseksi.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Kalajoen lukiossa noudatetaan kestävänsä kehityksen periaatteita. Kestävä kehitys jaetaan taloudelliseen, ekologiseen, psyykkis-fyysiseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyyteen. Hyvä elämä saavutetaan, kun nämä kolme toteutuvat samaan aikaan. Koulussa opetellaan elämään sopusoinnussa luonnon ja kaikkien lukioyhteisön jäsenten kanssa. Kalajoen lukion opintojaksovalikoimasta löytyy opintojaksoja, joilla erityisesti korostuu kestävänsä elämäntapaa korostava toiminta.

Kalajoen lukiossa kannustetaan opiskelijoita monipuoliseen harrastustoimintaan myös tarjoamalla mahdollisuuksia lukujärjestyksen ulkopuoliseen toimintaan. Kalajoki Akatemian järjestämää aamutreenitoimintaa kehitetään koulun ja opiskelijoiden tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Ruokailua kehitetään yhdessä lukion henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa.

Koko henkilöstön tehtävänä on tarjota opiskelijoille hyvää ohjausta ja opiskeluhuoltoa. Tukea tarvitseville pyritään Kalajoen lukiossa järjestämään monipuolisesti erilaisia tukimuotoja esimerkiksi

tukiopetuksen ja erityisopettajan avulla läpi koko lukioajan. Lisäksi lukiossa halutaan panostaa lukio-opintonsa aloittavien hyvään alkuun koulussa.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan soisaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytännönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Kalajoen lukiossa on tarjolla monipuolisesti visuaalista kulttuuria avaavia kuvataiteen opintojaksoja, joita voivat valita sekä kuvataidelinjan että muiden linjojen opiskelijat.

Eri kieliin ja kulttuureihin tutustuminen korostuu niin kotimaisissa kuin kansainvälisestikin toteutetuissa projekteissa, kuten esimerkiksi IS-linjan toiminnassa, EU-projekteissa ja Izumo-yhteistyössä. Kansainvälisyys ja kielitaito ovat mukana kaikessa lukion toiminnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään rohkeasti eri kieliä vuorovaikutteisissa tilanteissa. Lukion omien kieliopin-tojen lisäksi opiskelijoille voidaan tarjota kielten opetusta myös muiden ulkopuolisten tahojen kautta. Vieraiden kielten käyttö on luonteva osa Kalajoen lukion jokapäiväistä toimintaa.

Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet Kalajoen lukiossa

Kalajoen lukion toimintakulttuuria arvioidaan vuosittain valitsemalla arviointikohteet esimerkiksi henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille tai yhteistyökumppaneille lähetettyjen kyselyjen perusteella. Valittuja kohteita seurataan ja kehitetään kouluvuoden aikana. Kalajoen lukion toimintakulttuurissa huomioidaan lukiokoulutuksen laaja-alaiset osaamisalueet.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunniointus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiota koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhollosta otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Kalajoen lukiossa yhteistyötä tehdään huoltajien kanssa esimerkiksi koulun järjestämissä infotilaisuuksissa sekä tarvittaessa ohjaukseen liittyvissä asioissa. Erityisesti lukio-opintojen alkaessa halutaan panostaa kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön kehittämällä esimerkiksi vanhempainillan toteuttamista. Tavoitteena on, että huoltajat pääsevät tutustumaan heti alussa paitsi koulun henkilökuntaan, myös lukio-opetukseen ja opiskeluympäristöön. Lukuvuoden aikana järjestettävistä tapahtumista ja projekteista tiedotetaan myös huoltajia. Henkilökohtaiseen yhteydenpitoon käytetään pääsääntöisesti Wilmaa ja viestintä tapahtuu ensisijaisesti ryhmänohjaajan kautta. Huoltajat voivat seurata opiskelijan opintojen edistymistä sekä poissaolojen kertymistä sähköisesti opiskelijan täysi-ikäisyyteen asti ja opiskelijan luvalla tämän jälkeenkin. Huoltajat voivat myös olla yhteydessä muun muassa ryhmänohjaajaan ja opinto-ohjaajaan.

3.6 Korkeakoulu, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiin, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakoulu yhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytetään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleisivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolaisille tarjotaan mahdollisuuksia suorittaa korkeakouluopintoja. Nämä opinnot voivat olla esimerkiksi väyläopintoja tai yksittäisiä opintojaksoja. Kalajoen lukion opiskelijoilla on mahdollisuus tarjonnan mukaan osallistua yhteistyöopintojaksoille sekä korkeakoulujen tarjoamiin teemapäiviin, toiminnallisiin vierailuihin ja tapahtumiin. Myös korkeakouluedustajien vierailut sekä

alumnien korkeakoulualojen esittelyt ovat kiinteä osa Kalajoen lukion toimintaa. Opettajien tietojen päivittämistä korkeakouluista sekä yhteistyöverkoston luomista edistetään ja tuetaan.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkyymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelijoiden ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkyviä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Työelämäyhteistyö toteutuu muun muassa kerran vuodessa järjestetyn projektiviikon aikana, jolloin opiskelijalle voidaan järjestää mahdollisuus suorittaa TET-jakso paikallisessa yrityksessä. Yhteistyö paikallisten yritysten kanssa voi näkyä myös lukiolla järjestettävissä tapahtumissa.

Työelämäyhteistyö kytkeytyy Kalajoen lukiossa myös kansainväliseen toimintaan. Kansainvälisyyslinjan opintojaksoilla lukiolaiset voivat tehdä yhteistyötä suomalaisten ja kansainvälisten yritysten kanssa. Myös muilla oppitunneilla ja hanketyössä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan eri yritysten edustajia opetuksessa esimerkiksi vierailujen muodossa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniologian avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Kalajoen lukiossa kansainvälisyysosaamista tuetaan monipuolisesti. Eri kieliin ja kulttuureihin tutustuminen korostuu niin kotimaisissa kuin kansainvälisestikin toteutetuissa projekteissa. Kansainvälisyys ja kielitaito ovat mukana kaikessa lukion toiminnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään rohkeasti eri kieliä vuorovaikutteisissa tilanteissa. Vieraiden kielten käyttö on luonteva osa Kalajoen lukion jokapäiväistä toimintaa.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1 Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempina yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako

- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille

sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan muun muassa säännöllisesti toteutettavien kansainvälisten projektien avulla. Ohjaustyön toteutusta, kehittämistä ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kuvataan tarkemmin lukion ohjaussuunnitelmassa (liitteenä).

4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet

kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhoitoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä

lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelija ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Lukiossa käytettävistä tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedotetaan Kalajoen lukion sivuilla ja nivelvaiheen yhteistyössä. Tällöin jatko-opintojaan suunnittelevilla perusopetuksen oppilailta ja heidän huoltajiltaan sekä muilla lukio-opinnoista kiinnostuneilla on mahdollisuus saada kattavaa tietoa lukion tukitoimista jatko-opintoja suunnitellessaan.

Lukio-opintojen alkaessa tukitoimista tiedotetaan opinto-ohjaajan ja ryhmänohjaajan tunneilla sekä lukio-opintoihin valmistavissa opinnoissa. Huoltajille tukitoimia esitellään syksyn ensimmäisessä vanhempainillassa. Aloittaville opiskelijoille ja heidän huoltajilleen lähetetään asiasta erillinen viesti. Tiedottamisvastuu on koko opetushenkilökunnalla (ryhmänohjaajat, aineenopettajat, opinto-ohjaaja ja erityisopettaja).

Opiskelijoita ja huoltajia tiedotetaan myös YTL:n erityisjärjestelyistä ja niihin liittyvistä toimenpiteistä. Opintojen edetessä tukitoimista keskustellaan henkilökohtaisissa tapaamisissa opinto-ohjaajan, erityisopettajan ja ryhmänohjaajan kanssa.

Tukitoimien tarpeen arviointi

Opiskelijan tukitoimien tarvetta arvioidaan monipuolisesti. Tukitoimien tiedonsiirron merkitys peruskoulusta lukioon kasvaa. Nivelvaiheen yhteistyötä on kuvattu Kalajoen lukion ohjaussuunnitelmassa (liitteenä).

Osana tuen tarpeen arviointia, kaikille aloittaville opiskelijoille pidetään seulatestejä ensimmäisten jaksojen aikana. Näitä voivat olla muun muassa NMI:n DigiLukiSeula, jonka tulosten perusteella on mahdollista tarjota osalle opiskelijoista lukemis- ja kirjoittamistaitojen yksilötestausta. Matematiikan tuen tarvetta voidaan arvioida KTLT-testillä. Tarvittaessa opiskelijoille voidaan pitää myös muita testejä.

Tuen tarvetta arvioidaan ja siitä keskustellaan myös ryhmänohjaajan haastattelussa. Tarvittaessa asiaa käsitellään myös opinto-ohjaajan ryhmä-, pienryhmä- ja yksilökeskusteluissa sekä erityisopettajan kanssa käydyissä keskusteluissa. Lisäksi ryhmänohjaajat seuraavat jakson vaihtuessa opiskelijoiden opintojen edistymistä.

Tuen tarpeen arviointi jatkuu läpi lukio-opintojen. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan yhteyttä erityisopettajaan, kuraattoriin, opinto-ohjaajaan, ryhmänohjaajaan tai terveydenhoitajaan, jos

heillä itsellään herää huoli oppimisesta tai muista opiskeluun liittyvistä asioista. Opiskelijan suostumuksella muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat voivat osallistua arviointiin.

Lukio-opintojen aikana voidaan tehdä erilaisia arviointeja opiskelijoiden tuen tarpeesta. Näitä voivat olla esimerkiksi kysely opiskelutaitojen riittävydestä tai kehittyneisyydestä, keskittymiskyvystä ja opiskelijan itse huomaamastaan tuen tarpeesta.

Kouluterveydenhoitajan terveystarkastukset tehdään kaikille opiskelijoille 1. tai 2. vuoden aikana ja lääkärin terveystarkastus 2. vuoden aikana. Terveystarkastuksen yhteydessä tehdään BDI-kysely. Näiden tarkastusten kautta voi tulla esille tuen tarpeita. Opiskelijan suostumuksella näitä tietoja voidaan hyödyntää tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa.

Huoltajat voivat seurata opiskelijan opintojen edistymistä ja poissaolojen kertymistä Wilmassa opiskelijan täysi-ikäisyyteen asti ja sen jälkeen opiskelijan luvalla. He voivat olla yhteydessä opetus- ja opiskelijahuoltohenkilöstöön, jos heillä herää huoli opiskelijan oppimiseen ja opiskeluun liittyvistä asioista.

Tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Tukitoimet kirjataan oppimisen tuen pedagogisiin lomakkeisiin, jotka voidaan liittää opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Tukitoimet kirjataan lukuvuoden alussa tai heti tuen tarpeen ilmaannuttua.

Tuen toteuttaminen

Kaikki opettajat ohjaavat opiskelijoita oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Yksittäisen opiskelijan tuen toteuttamiseen ja suunnitteluun osallistuvat kaikki opiskelijan kanssa työskentelevät oman oppiaineensa tai työtehtävänsä kautta. Toisella osallisuus voi olla vahvempaa kuin toisella. Opiskelijaa tuetaan ja ohjataan hänen vahvuuksiensa kautta.

Opiskelijan tuen tarpeesta riippuen vastuuhenkilö opiskelijan kanssa voi olla erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja. Vastuuhenkilö kokoaa yhdessä opiskelijan kanssa ydintiimin, jossa voivat olla em. henkilöt. Aineenopettajat ja muut asiantuntijat otetaan mukaan suunnitelman tekemiseen. Tuen toteuttamiseen osallistuvat opettajat ja muut opiskelijahuollon työntekijät oman työkenttensä osalta opiskelijan suostumuksella. Oppimisen tuki suunnitellaan aina opiskelijakohtaisesti.

Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tuen toteutumista ja sen vaikuttavuutta arvioidaan säännöllisesti. Ryhmänohjaajan tehtävänä on seurata opiskelijoiden opintosuorituksia jaksoittain. Erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja koulukuraattori seuraavat opintojen edistymistä ja etenemistä oman työnkuvansa mukaisesti.

Tukea tarvitsevan opiskelijan kanssa pyritään pitämään arviointikeskustelu viimeistään kevätlukukauden aikana. Arviointikeskusteluun osallistuvat opiskelija, mahdollisuuksien mukaan huoltaja ja aiemmin nimetty vastuuhenkilö sekä tarvittavat muut asiantuntijat. Keskustelussa arvioidaan tuen toteutumista, sopivuutta ja riittävyttä ja arvioidaan edistymistä opinnoissa. Tarvittaessa päivite-

tään tuen tarve ja tukimuodot. Arviointikeskustelussa ja tuen tarpeen muuttuessa kirjaukset tehdään opintosuunnitelmaan. Ensimmäisen ja toisen vuosiluokan opiskelijan kanssa arviointikeskustelussa suunnitellaan tulevan lukuvuoden tuki.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa

Erityisopettaja

- tiedottaa opiskelijoita ja huoltajia tukitoimista ja niihin liittyvistä oikeuksista
- tekee ikäluokittain luki-seulat, matematiikan testit ja tarvittavat yksilötestit sekä kirjoittaa lukilausunnot
- auttaa kokelaita hakemaan ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyjä
- suunnittelee opiskelijan ja opettajien kanssa yksilölliset tukitoimet ja kirjaa ne pedagogisen tuen suunnitelmaan ja hops:iin
- seuraa tukitoimien ja erityisopetuksen piirissä opiskelevien edistymistä ja pitää yhteyttä heihin ja tarvittaessa huoltajiin sekä osallistuu tapauskohtaisesti yksilölliseen opiskelija-huoltoon
- tarjoaa oppimisen tukea opiskelijoille
- konsultoi aineenopettajia oppimisen tukitoimissa
- osallistuu ryhmänohjaajien jaksopalaveriin

Opinto-ohjaaja

- laatii yhdessä opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman
- tiedottaa opo-tunneilla opiskelijoita tukitoimista ja niihin liittyvistä oikeuksista
- seuraa opintojen etenemistä ja tarvittaessa ohjaa opiskelijaa oppimisen tuen pariin, erityisopetukseen ja/tai opiskelijahuoltoon
- arvioi ja säätelee opiskelijan kanssa työmäärää ja opintojaksovalintoja
- ohjaa yksilöllisesti opiskelijoita ajanhallintaan ja opintotehtävien suunnitteluun
- seuraa suunniteltujen tukitoimien vaikuttavuutta
- osallistuu ryhmänohjaajien jaksopalaveriin

Ryhmänohjaaja

- luo ja ylläpitää opiskelijaan toimivaa vuorovaikutussuhdetta
- seuraa poissaoloja ja opintojen edistymistä ja huolen herätessä
- keskustelee opiskelijan kanssa
- on tarvittaessa yhteyksissä terveydenhoitajaan, kuraattoriin, opinto-ohjaajaan, psykologiin, erityisopettajaan, rehtoriin ja/tai huoltajiin
- ohjaa opiskelijaa oppimisen tuen pariin, erityisopetukseen ja/tai opiskelijahuoltoon

osallistuu ryhmänohjaajien jaksopalaveriin

Rehtori

- tukee erityisopetuksessa tehtävää yhteistyötä ja suunnittelua
- tiedottaa huoltajille ja opiskelijoille säännöistä ja määräyksistä, jotka koskevat erityisopetusta
- päättää tarvittaessa lukio-opintojen yksilöllisestä suoritustavasta

- osallistuu opiskelijahuoltotyöhön
- tarvittaessa kutsuu koolle ja osallistuu ryhmänohjaajien jaksopalaveriin
- kutsuu opiskelijahuoltoryhmän koolle

Aineenopettajat

- oman oppiaineen osalta havainnointi
- velvollisuus tarjota tukea
- ohjaa oman aineensa opiskelutaidoissa
- auttaa kehittämään oppimisen taitoja
- puuttuu mahdollisiin opiskeluvaikeuksiin ja tiedottaa niistä tarvittaessa edelleen ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle ja erityisopettajalle

Koulukuraattori

- auttaa ja tukee opiskelijoita ja heidän perheitään sosiaalityön keinoin.
- tarjoaa apua, jos nuorella on pulmia koulunkäynnissä, kaverisuhteissa tai hänen elämässään tapahtuu koulunkäyntiin vaikuttavia muutoksia.
- Työn keskeiset tehtävät ja tehtäväkokonaisuudet koostuvat opiskelijan kokonaistilanteen kartoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja tuen järjestämisestä.
- toimii eri palveluiden linkkinä moniammatillisessa verkostossa ja tarjoaa konsultaatiota opetushenkilöstölle.
- toimii osana opiskeluhuoltoa.

Kouluterveydenhoitaja

- auttaa opiskelijoita hahmottamaan terveiden elämäntapojen merkityksen opiskelun sujumisessa ja elämänhallinnassa
- ohjaa tarvittaessa opiskelijoita opiskeluhuollon muiden toimijoiden tai ulkopuolisten asiantuntijoiden palvelujen piiriin
- osallistuu opiskeluhuoltotyöhön

Koulupsykologi

- edistää ja tukee opiskelijoiden opiskelua, oppimista ja hyvinvointia
- tukee opiskelijoita ja heidän huoltajiaan antamalla ohjausta ja neuvontaa sekä keskustelutukea nuoren kehitykseen, psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa
- selvittää ja arvioi opiskelijan kehityksessä, opiskelussa tai oppimisessa esiin tulevia vaikeuksia
- suunnittelee arvioiden ja psykologisten tutkimusten perusteella tarvittavaa tukea ja toimenpiteitä yhdessä opiskelijan, huoltajien ja muun henkilöstön kanssa
- antaa konsultaatiota koulun henkilöstölle ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan

Opiskelija

- ottaa yhteyttä opiskeluhuollon henkilöstöön
- osallistuu aktiivisesti tukitoimien suunnitteluun ja arviointiin
- sitoutuu sovittuihin toimenpiteisiin
- tekee yhteistyötä erityisopetuksen ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa

Huoltaja

- seuraa aktiivisesti nuoren opintojen etenemistä
- on yhteydessä ryhmänohjaajaan, erityisopettajaan tai opinto-ohjaajaan, jos hänellä herää huoli nuoren opiskeluista, koulunkäynnistä jne.

4.3 Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto. Oppilaitoksesta käytetään soveltuviissa kohdissa myös ilmaisua lukio. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 1 §, muutettu lailla 377/2022).

Tässä luvussa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018 12 § ja 32 § sekä oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9§). Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista ja lukiolaki 714/2018 2 §, muutettu lailla 165/2022).

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3 §, muutettu lailla 377/2022). Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § ja 3 §.) Opiskeluhoitopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteissä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveys- ja opiskeluhoitola 378/2022 15 a § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §, muutettu lailla 377/2022).

4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §). Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja

opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Koulutuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoitosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoitosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten oppilaitosten toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista
Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin oppilaitokselta. Tiedot ilmoitetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja lukioyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 §).

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arvioissa huomioidaan esimerkiksi oppilaitosyksiköiden määrä ja oppilaitosten opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös opiskelijoilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Koulutuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut) henkilötyövuodet.

2) Lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittämisen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti kuuluu yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 6 §.) Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu lukioyhteisön hyvinvoinnista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14§ (1501/2016))
- koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen - tupakkatuotteiden ja muiden päihneiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 § ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 388/2011 12 §).

Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoiton kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 5 §). Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan suostumukseen (lukiolaki 714/2018 58 § ja Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.) Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §). Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä (EU:n tietosuojasetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lukiolaki 714/2018 58 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 22 §, muutettu lailla 377/2022, ja 23 §.)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 16 §, muutettu lailla 377/2022).

- yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 19 §)
- opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §)
- tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (lukiolaki 714/2018 41 §, muutettu lailla 165/2022)
- opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa.
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi.

3) Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 4 §). Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhuollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022)
- lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 11 §).

4) Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus (lukiolaki 714/2018 40 §). Turvallisuuden varmistaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista oppilaitosten kanssa. Koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (lukiolaki 714/2018 40 §, muutettu lailla 165/2022). Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia (oppilasja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 23 §, lastensuojelulaki 471/2007 25 § ja sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35 §).

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

4.4 Kurinpito

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (lukiolaki 714/2018, 30 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja (lukiolaki 714/2018, 41 §, muutettu lailla 165/2022).

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita.

Laissa säädetyt kurinpitotoimet:

- Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus.
- Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Kurinpito toimien käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harmitessaan ottaa huomioon myös teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso. Opiskelijaa ja huoltajaa on kuultava ennen kurinpitotoimesta päättämistä. Kurinpitotoimesta tulee antaa päätös. (lukio- laki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Laissa säädetyt kurinpitokeinot

- Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestä- mästä tilaisuudesta.
- Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työ- kentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymi- sen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäämisen aikana opiskelijalle on järjestet- tävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraatto- rin kanssa. Kurinpitokeinoista on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämi- sestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, sosiaali- huollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Kurinpitokeinot tulee kirjata. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

4.4.1 Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitel- man sisältö

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä me- nettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hy- väksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yh- teistyö opiskelijoiden huoltajien sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalviteista vastaavien ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuule- mis- ja kirjaamismenettelyt

- suunnitelman tekeminen opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022)
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta

täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisensa kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta koskevat opetussuunnitelman osiot laaditaan siinä vaiheessa, kun ne tulevat ajankohtaiseksi. Kalajoen lukiossa voidaan tarjota S2-oppimäärän mukaista opetusta. S2-opiskelijoita tuetaan tarpeen mukaisilla tavoilla ja menetelmillä. S2-oppiaineen opintojaksojen kuvaukset ja laaja-alaiset tavoitteet on kerrottu oppiainekohtaisessa luvussa. Kalajoen lukiossa tuetaan opiskelijoita positiivisen ja tietoisien kieli-identiteetin muodostumisessa opetussuunnitelman laaja-alaisia tavoitteita noudattaen.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti.

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- 1) Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
- 2) Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia

ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittämisen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Koulussamme pyritään kannustavaan ja ohjaavaan arviointiin, joka tukee oppimista. Arviointi jakaantuu formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Formattiivisen arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle tietoa oman osaamisen tasosta opintojakson aikana. Siitä saadun palautteen perusteella hän tietää, mihin asioihin pitää vielä syventyä. Summatiivisella arvioinnilla mitataan, miten opiskelija on saavuttanut opintojaksolle opetussuunnitelman mukaisesti asetetut tavoitteet. Formattiiviset suoritukset eivät vaikuta summatiiviseen arviointiin.

Arvioinnin kohteita voivat olla muun muassa opetuskeskusteluun osallistuminen, koti- ja tuntitehtävien tekeminen sekä pari- ja ryhmätyöskentelyyn osallistuminen. Arvioinnin muotoja puolestaan voivat olla esimerkiksi itsearviointi, vertaisarviointi, suullinen palaute sekä mahdolliset oppimista testaavat kokeet opintojakson aikana.

Työskentelyn arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan sitoutuminen opiskeluun. Tähän kuuluu muun muassa oppitunneille osallistuminen ja tuntityöskentely sekä säännöllinen ja aktiivinen opiskelu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseksi. Työskentely vaikuttaa arviointiin. Jokaisen opintojakson alkaessa arvioinnista sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opettajat keräävät opiskelijoilta säännöllisesti palautetta opintojaksojen kehittämistä varten. Opettajainkokouksissa keskustellaan säännöllisesti arviointiin liittyvistä käytänteistä ja periaatteista ja suunnitellaan yhdessä kuinka niitä voidaan kehittää ja parantaa.

5.2 Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluun ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvo-

sanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Jokaisen opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, mitkä suoritukset otetaan huomioon loppuarvioinnissa eli summatiivisessa arvioinnissa. Summatiiviseen arviointiin liittyviä suorituksia voi tulla koko opintojakson ajan eli opintojakson lopussa ei välttämättä ole yhtä laajaa koetta, vaan summatiivinen arviointi koostuu useasta osasuorituksesta. Opiskelijoiden kanssa on myös sovittava, mitkä opintojakson osasuoritukset ovat niitä, joita ilman opintojaksoa ei voida arvioida lainkaan.

Ryhmänohjaaja ja aineenopettaja seuraavat yhteistyössä opinto-ohjaajan kanssa aktiivisesti opiskelijan opintojen etenemistä. Hylättyihin ja kesken jääneisiin opintojaksoihin pyritään puuttumaan ja reagoimaan mahdollisimman ajoissa. Jos opiskelijalla on usea hylätty arvosana tai kesken jäänyt opintojakso, opiskelija ohjataan opinto-ohjaajalle tekemään suunnitelma opiskelun etenemiseksi.

5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Opintojakso arvioidaan kyseisen periodin (jakson) päätyttyä opiskelijan näyttöjen perusteella. Jos opintojaksoa ei voida arvioida puuttuvien osasuoritusten takia, opiskelijan pitää suorittaa puuttuvat osat seuraavan jakson aikana. Myös hylättyyn arvosanaan (4) on oltava riittävästi näyttöä opiskelusta.

Opintojakso, jolta puuttuu osasuorituksia, arvioidaan E-merkinnällä (= täydennettävä) ja se muuttuu K-merkinnäksi (= keskeytynyt opintojakso), jos osasuorituksia ei tehdä loppuun seuraavan jakson aikana. K-merkinnällä arvioitu opintojakso on tehtävä kokonaan uudestaan joko tenttimällä tai osallistumalla opetukseen uudestaan.

Opintojakso jätetään arvostelematta vilpin vuoksi (=K). Liiallisten poissaolojen vuoksi opintojakso voidaan jättää kokonaan arvostelematta (=K). Tällöin opiskelija suorittaa opintojakson itsenäisesti tai osallistumalla uudestaan opetukseen.

Opiskelijalla on mahdollisuus hylätyn opintojakson arvosanan korottamiseen yhden kerran osoittamalla osaamista opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa opettajan kanssa sovitulla tavalla. Arvioinnin tulee olla monipuolista ja se voi perustua useisiin summatiivisiin näyttöihin. Korotukseen liittyviä kirjallisia tuotoksia varten koulussamme järjestetään säännöllisesti uusintakuulustelupäiviä. Uusintakuulustelupäiviin on ilmoitauduttava kirjallisesti ilmoittautumislomakkeella vähintään viikko ennen uusintakuulustelupäivää. Jos korottaminen ei onnistu, opintojakson suoritus on mahdollista osallistumalla uudelleen opetukseen tai opiskelija voi sopia aineenopettajan kanssa opintojakson itsenäisestä suorittamisesta.

Opiskelijalla on mahdollisuus hyväksytyyn opintojakson arvosanan korottamiseen yhden kerran osoittamalla osaamista opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa opettajan kanssa sovitulla tavalla. Arvioinnin tulee olla monipuolista ja se voi perustua useisiin summatiivisiin näyttöihin. Korotukseen liittyviä kirjallisia tuotoksia varten koulussamme järjestetään säännöllisesti uusintakuulustelupäiviä. Uusintakuulustelupäiviin on ilmoitauduttava kirjallisesti ilmoittautumislomakkeella vähintään viikko ennen uusintakuulustelupäivää. Lopulliseksi arvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Uusintakuulustelutilaisuuksia järjestetään ennalta määrättyinä aikoina. Esteestä on ilmoitettava ennen uusintakuulustelun alkamista kyseiselle opettajalle. Ilman hyväksyttävää syytä uusintakuulustelusta poisjääminen katsotaan osallistumiskerraksi.

5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksyty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Ilman erityistä syytä opintojaksot suoritetaan osallistumalla opetukseen. Opiskelija voi hakemuksesta suorittaa opintoja myös itsenäisesti. Opintojaksojen kuvauksissa on määritelty se, milloin suorittaminen itsenäisesti ei ole mahdollista.

Opintojen itsenäisestä suorittamisesta opettaja ja opiskelija tekevät kirjallisen sopimuksen etukäteen. Luvan itsenäiseen suorittamiseen myöntää rehtori opettajan ja opinto-ohjaajan lausuntojen perusteella.

Opintoja itsenäisesti suoritettava opiskelija voi osallistua myös saman opintojakson oppitunneille. Opiskelijalle voidaan tarvittaessa järjestää henkilökohtaista ohjausta, mikäli hänen henkilökohtainen tuentarpeensa sitä edellyttää.

Mikäli itsenäinen suoritus ei valmistu sovitussa aikataulussa, koko suoritus mitätöityy. Itsenäisesti suoritetusta opintojaksosta tulee saada hyväksytty arvosana (vähintään arvosana 5). Mikäli itsenäinen suorittaminen ei onnistu annetussa määräajassa, tulee opiskelijan suorittaa opintojakso osallistumalla opetukseen.

5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Huoltajat voivat seurata opiskelijan opintojen edistymistä sekä poissaolojen kertymistä sähköisesti opiskelijan täysi-ikäisyyteen asti ja olla yhteydessä muun muassa ryhmänohjaajaan ja opinto-ohjaajaan. Opiskelijan luvalla huoltajan tunnukset voivat olla voimassa myös täysi-ikäisen opiskelijan osalta.

5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitettut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyäessä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksi lukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritetut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineesta, mutta ei molemmista.

5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat

voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päätösvaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5.4 Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänskatsomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät)-sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;*
- 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*
- 3) se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)*

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

– – [O]piskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisu mahdollisuuksista.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitushuvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimäärästä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen

kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimäärästä
  - S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
  - A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
  - B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
  - B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
  - B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
  - ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana

sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi

- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävästä elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja mo-

nipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemmin, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

#LOPS2021

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähdekohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittämistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen

- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään.

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämässä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsitteiden ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämäntilanteen, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämäntilanteita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämäntilanteilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan

avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävästä elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestäväan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväan elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestäväan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähteaineistöjä. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestäväan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja

eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteiden kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kielyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museota ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- Tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen

- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyvät opintojaksolla oman tekstin tuottamisen ja muokkaamisen taitoina, joita harjoitellaan prosessikirjoittamisen avulla. Opintojaksolla tulkitaan kaunokirjallisuutta sekä tehdään luovia kirjoitusharjoituksia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy opintojakson aikana analysoitavien tekstien sisällöissä. Lisäksi yhteiskunnallista, laaja-alaista osaamista ovat kirjoittamisen ja lukemisen tekstilajitaidot. Kulttuurinen konteksti ja tekstin moniäänisyys ovat tärkeitä yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka ovat osa monilukutaitoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivisesti arvioidaan opintojakson alkaessa sovitut opiskelijan tuotokset.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämässä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuolinen ja jatkuva näyttö, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana. Laaja-alainen osaaminen näkyy opintojakson tehtävissä ja työskentelymenetelmissä sekä teemojen tai aineistojen sisällöissä. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana opintokokonaisuuden tehtävien arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin, kuten mediateksteihin, asiateksteihin ja kaunokirjallisiin teksteihin sekä niiden yhdistelmiin. Opintojaksolla käydään läpi tekstin rakenneosia. Erityisesti voidaan tutustua esimerkiksi uutisiin ja uutisartikkeleihin sekä henkilöhaastatteluihin. Opintojaksolla kirjoitetaan prosessikirjoituksena aineistopohjainen kirjoitelma, jota kirjoitettaessa harjoitellaan referointia ja siihen kuuluvia välimerkkejä. Kielenhuollon asioina kerrataan isot ja pienet kirjaimet sekä yhdyssanat. Opintojakson aikana luetaan yksi kaunokirjallinen teos, joka voi olla vapaavalintainen.

Opintojaksolle sopivia työtapoja ovat esimerkiksi kommentoiva referaatti tai referaatti, aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelu (kirjoitustaidon vastauksen perusteet), lukupäiväkirja, blogiteksti ja tekstilajianalyysi (lukutaidon vastauksen perusteet). Opintojakson aikana luettavan kaunokirjallisen teoksen pohjalta tehdään tuotos. Valitut työtavat vahvistavat laaja-alaista osaamista.

Opintojakson suorittamista itsenäisesti ei suositella.

ÄI2 + ÄI3 Kieli- ja vuorovaikutusosaaminen (2 op)

Tavoitteet

ÄI2-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

ÄI3-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteettistä

- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

ÄI2:

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

ÄI3:

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla painottuu vuorovaikutusosaaminen. Vuorovaikutusosaaminen korostuu erityisesti ÄI3-moduulissa, jossa käsitellään viestintää, vuorovaikutuksen muotoja ja viestijäkuvaa, jotka ovat myös tärkeitä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteisiin asioihin vaikuttamisen osa-alueita.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamiseen kuuluu myös itsensä ilmaiseminen tai rohkeus viestiä. Laaja-alainen osaaminen näkyy esimerkiksi viestijäkuvan, viestintärohkeuden ja keskustelutaitojen painotuksina moduulissa ÄI3. Paikallistuntemus ja Suomen kielellinen monimuotoisuus ovat identiteetin rakennesia, joita tutkitaan moduulissa ÄI2.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Vuorovaikutuksen opiskelussa korostuu aktiivisuus sekä muiden huomioon ottaminen. Suullisista tehtävistä annetaan

kannustavaa ja eteenpäin ohjaavaa palautetta. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana, mutta tarvittaessa moduulit voidaan arvioida myös erillisinä. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojaksoson tehtävissä ja työskentelymenetelmissä sekä teemojen tai aineistojen sisällöissä.

Opintojaksoson vapaa kuvaus

Opintojaksoson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden ÄI2 Kieli ja tekstitietoisuus ja ÄI3 Vuorovaikutus valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä. Opintojaksosolla painottuvat yksilön kieli-identiteetti, kielenohjailun periaatteet, puhetilanteen ja puheroolien mukainen kielen vaihtelu sekä viestintätaidot. Opintojaksoson aikana pyritään tutkimaan kielenkäytön valtakunnallisia sekä kielipolitiikkaa kielitietoisesti. Lisäksi pyritään tarkastelemaan opiskelijan omaa kieli-identiteettiä sekä alueellisen ja sosiaalisen vaihtelun osuutta omassa tavassa viestiä. Lisäksi pohditaan opiskelijan viestintäidentiteettiä ja ryhmäviestinnän taitoja.

Opintojaksosolla voidaan tehdä vuorovaikutuksen ja kielen vaikuttavuuden analyysia. Esimerkiksi artikkelin pohjalta voidaan kirjoittaa kommentti tai mielipideteksti. Opintojaksosolla luetaan tietokirja, josta voidaan pitää esimerkiksi ryhmäkeskustelu. Opintojaksosolla voidaan kirjoittaa omaa viestijäkuvaa ja kielenkäyttöä pohtiva, laajempi tuotos, esimerkiksi oppimispäiväkirja. Kielenhuollon asiana käydään läpi yleispuhekielen, aluepuhekielen ja kirjoitetun yleiskielen sääntöjä ja piirteitä, erityisesti muun muassa rektio, kongruenssi, sanavalinnat sekä muut tavat, joilla puhekieli vaikuttaa kirjoitettuun kieleen.

Opintojaksoson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi tietokirjan lukeminen, multimodaalisen tekstin analyysi, lukupäiväkirja, lukutaidon vastaus-teksti, havainnollistamis- ja kielenhuoltoharjoitukset, oppimispäiväkirja, kirjoitustaidon koe, paneelikeskustelu sekä yhteiskirjoittaminen. Opintojaksosolla voidaan toteuttaa video, podcast, tietosku, esitelmä, haastattelu tai puheenvuoro. Voidaan tehdä myös vierailuja työpaikoille, kirjastoon ja oppilaitoksiin mahdollisuuksien mukaan. Opintojaksoson suorituksia voi olla myös esimerkiksi kielenohjailun tai kielellä vaikuttamisen analyysi, vuorovaikutuksen analyysi, kommentti tai mielipideteksti.

Opintojaksoson suorittamista itsenäisesti ei suositella.

ÄI4 Kirjallisuuden tulkinta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä

- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painottuu monitieteinen ja luova osaaminen, joka näkyy tehtävissä, tavoitteissa ja arvioinnissa. Opintojaksolla luova osaaminen korostuu esimerkiksi luovan kirjoittamisen harjoituksissa sekä taiteellista ilmaisua hyödyntävien tekstilajien tarkastelussa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kaunokirjallisuuden ja eri taidelajien väliset yhteydet sekä teemat ovat tärkeitä globaaleja ilmiöitä, jotka toistuvat ympäri maailmaa eri viestintävälineiden kautta. Opintojaksolla lähestytään myös kertomuksellisuutta, joka on globaali ilmiö. Laaja-alaista osaamista vahvistetaan esimerkiksi työtaidoilla ja sisällöillä, jotka liittyvät opiskelijan monilukutaidon syventämiseen ja laaja-alaiseen tekstikäsitelmään sekä tietoisuuteen tekstien ilmaisukeinoista ja konteksteista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista. Summatiivisesti arvioitavat tuotokset sovitaan opintojakson alkaessa.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakson aikana korostuu lukutaidon vastausten harjoittelu. Opintojakson aikana edetään formatiivisista tehtävistä summatiivisiin.

Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson tehtävissä ja työskentelymenetelmissä sekä teemojen tai aineistojen sisällöissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla keskitytään kaunokirjallisuuden käsitteiden ja ilmaisutapojen piirteisiin. Opintojaksolla käydään läpi proosan, draaman ja lyriikan peruskäsitteitä ja luetaan erityyppisiä fiktiivisiä tekstilajeja. Opintojaksolla voidaan katsoa elokuva, teatteriesitys tai taltioitu teatteriesitys ja harjoitella tekstianalyysin tekemistä eri tekstilajeista. Jakson aikana perehdytään lukutaidon vastauksen rakentamiseen ja erilaisiin tehtävätyyppeihin. Opintojaksolla käsitellään kertomuksellisuutta ja sen eri muotoja erilaisten kertovien kulttuurituotteiden näkökulmasta, lisäksi voidaan käsitellä erilaisia hybriditekstejä sekä fiktion ja faktan sekoittumista erilaisissa kirjallisuuden lajeissa. Opinnoissa pyritään elämyksellisyyteen ja oppilaiden osallistamiseen esimerkiksi draaman keinoin. Opintojakson aikana luetaan kaksi kokonaisteosta, esimerkiksi runokokoelma ja näytelmä.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi lukutaidon vastaustekstien kirjoittaminen (aineistoina esimerkiksi novelli, runo, animaatio, sarjakuva, peli), kirjavinkkaus sekä teatteri- tai kirjastovierailut.

Opintojakson itsenäistä suorittamista ei suositella.

ÄI5 Media ja tekstien tulkinta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla keskitytään vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittymiseen, mikä tukee aktiivisen kansalaisen taitoja sekä työelämävalmiuksia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla käsitellään vuorovaikutuksen moraalialueita ja eettisyyttä koskevia teemoja, kuten sananvapautta tai ilmaisun vastuuta. Opintojaksolla käsitellään teksteillä vaikuttamisen keinoja, jotka kuuluvat medianlukutaitoon. Ympäristöosaaminen toteutuu tavoitteena, jossa oppija tiedostaa, millaiset tekstit häneen vaikuttavat esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Kriittinen lukutaito kuuluu molempiin opintojakson laaja-alaisiin tavoitteisiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson tehtävissä ja työskentelymenetelmissä sekä teemojen tai aineistojen sisällöissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutkitaan erityyppisiä mediatekstejä ja opetellaan niiden ilmaisutapoja sekä perehdytään tekstilajeihin, jotka pyrkivät vaikuttamaan tai perustelemaan. Opintojakson aikana tutustutaan median tapaan tai keinoihin tuottaa julkista tietoa. Opintojaksolla tarkastellaan myös vaikuttamisen keinoja sekä puhutun että kirjoitetun kielen muotoja. Opintojaksolla käydään läpi seuraavat käsitteet: kohderyhmä, taustaoletus, retoriset tehokeinot, argumentaation tavat sekä ideologia, sananvapaus, media- ja lähdekritiikki.

Opintojakson tehtäviä voivat olla esimerkiksi väittely, blogiteksti, vlogiteksti, podcast, mielipidekirjoitus tai mediaseuranta. Opintojaksolla harjoitellaan retoristen tehokeinojen ja erilaisten perustelukeinojen tunnistamista, analysointia sekä niiden käyttämistä omien ajatusten ilmaisussa sekä kirjallisesti että suullisesti. Opintojakson aikana pyritään myös innostamaan oppilaita seuraamaan ajankohtaisia asioita ja ottamaan niihin kantaa.

Laaja-alaista osaamista tukevia työtapoja ovat esimerkiksi lukutaidon vastaustekstien kirjoittaminen, arvostelu, kantaa ottava essee tai mielipidekirjoitus sekä vaikuttava puheenvuoro. Opintojaksolla korostuvat myös eettisyyden kysymykset, jotka liittyvät yhteiskunnallisiin taitoihin, kuten tekijänoikeuksiin sekä yksilön sananvapauteen ja sananvastuuseen. Opintojakson aikana luetaan yksi kokonaisteos, joka voi olla tietokirja esimerkiksi opintojakson teemoista tai kaunokirjallinen, vaikuttamaan pyrkivä teos.

Opintojakson itsenäistä suorittamista ei suositella.

ÄI6 + ÄI7 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus (2 op)

Tavoitteet

ÄI6-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

ÄI7-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

ÄI6:

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

ÄI7:

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy esimerkiksi erilaisten taiteenlajien yhteyksinä, kuten elokuvan tai muun audiovisuaalisen tekstin yhteytenä kirjallisuuteen. Opintojaksolla tehdään sanataideharjoituksia ja tekstin omaäänisyyttä tukevia harjoituksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tuetaan esiintymis- ja keskustelutaitojen vahvistamista ja perehdytään niiden rakentamiseen. Opintojaksolla perehdytään ajankohtaisiin mediakysymyksiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana tapahtuva arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana, mutta tarvittaessa moduulit voidaan arvioida myös erillisinä. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä sekä teemojen ja aineistojen sisällöissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden ÄI6 Kirjoittaminen 1 ja ÄI7 Vuorovaikutus 2 valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä. Opintojaksolla syvennetään aiemmin opittuja kirjoitusprosessiin, vuorovaikutustilanteisiin ja viestintään sekä esiintymisjännitykseen ja sen hallintaan liittyviä aihealueita. Opintojakso muodostuu kahdesta moduulista, joista

toisessa tutkitaan viestintää ja toisessa kirjoittamisen prosessia. Opintojaksolla harjoitellaan itseilmaisua monipuolisten ja omaäänisyyttä tukevien tehtävien kautta.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi mielipidekirjoituksen ja kirjoitustaidon vastaustekstin kirjoittaminen, tutkimustehtävä, puhe, väittely, paneelikeskustelu, blogi, podcast tai video. Jakson kokonaisuuksia voidaan toteuttaa parija ryhmätyöskentelynä. Suorituksena voidaan toteuttaa esimerkiksi prosessikirjoitelma, sanataideharjoituksia, audiovisuaalisen tekstin analyysi ja vuorovaikutuksen analyysi lukutaidon tehtävänä. Opintojaksolla voidaan pitää vaikuttava puheenvuoro tai muu esiintymiseen liittyvä suoritus. Opintojakson aikana luetaan yksi kokonaisteos. Teos voi olla vapaavalintaisesti joko kauno- tai tietokirjallisuutta.

Opintojakson itsenäistä suorittamista ei suositella.

ÄI8 Kirjallisuuden tulkinta 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaiset tavoitteet konkretisoituvat erityisesti tekstien erittelyyn liittyvässä identiteetti- ja maailmankuvakysymysten, yhteiskunnallisten kysymysten ja kulttuurikontekstien tarkastelussa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Taiteen ja tyylien aikakaudet sekä kirjallisuuden historia ovat tärkeitä globaali- ja kulttuuritaitoja, sillä niiden kautta jäsennetään kirjallisuuden ilmaisun keinoja ja kehitystä. Tavoitteena on lisätä oppijan kulttuurista ja kielellistä kompetenssia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista. Summatiiviset tehtävät sovi- taan opiskelijoiden kanssa opintojakson alkaessa.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mah- dolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson tehtävissä ja työskentelyme- netelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana tutustutaan Suomen ja maailman kirjallisuuden teemoihin sekä keskeisiin te- oksiin. Opintojakson kannalta keskeisiä sisältöjä ovat esimerkiksi tyylikausien historian nivel- ja murrosvaiheet sekä tyylipiirteet. Opintojaksolla harjoitellaan kontekstin huomioon ottamista teks- tin kokonaismerkityksen tulkinnessa. Opintojaksolla luetaan kaksi kokonaisteosta, joista toinen on suomalainen klassikko ja toinen eurooppalaisen kirjallisuuden klassikko.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimer- kiksi ryhmäkeskustelu, lukutaidon vastauksen kirjoittaminen (esimerkiksi kontekstuaalinen ana- lyysi), draamaharjoitukset sekä kirjoitustaidon vastauksien kirjoittaminen kaunokirjallisista ai- neistoista. Mahdollisuuksien mukaan voidaan toteuttaa vierailuja esimerkiksi kirjastossa, muse- ossa tai muussa opintojakson sisältöihin liittyvässä paikassa.

Opintojakson aikana luettu kaunokirjallisuus esitellään koko ryhmälle keskustellen tai vaihtoehto- sesti ääniviestein tai kirjoittamalla luetun teoksen pohjalta omakohtainen kirjallinen tuotos, esi- merkiksi oppimispäiväkirja, arviointi, blogiteksti tai video.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

ÄI9 Puhumalla pitkälle (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakenta- vasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuoro- vaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvot- teluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset kei- not
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analy- sointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka

- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Keskeisin laaja-alainen tavoite on vuorovaikutusosaaminen. Opintojakson keskeisin tema tai sisällöt koskevat eettistä ja argumentoitua vuorovaikutusta sekä vuorovaikutuksen rakenneosia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelussa vahvistetaan esiintymis- ja vuorovaikutustaitoja, jotka ovat keskeisiä jatko-opiskelussa ja työelämässä. Aktiiviseen kansalaisuuteen ja toimijuuteen kehittymistä tuetaan ja tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä myös yritysten tai yhdistysten kanssa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa saavuttamaan opintojakson tavoitteet. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan kirjallisten tuotosten sekä muiden opiskelijan osaamista mittaavien tehtävien arvosanoista. Summatiiviset tehtävät sovitaan opintojakson alkaessa.

Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä. Opintojakson päättökokeena on PUHVI-kokeen tapainen koe, jossa arvioidaan sekä yksilöviestinnän että ryhmäviestinnän taitoja. Mahdollisten kirjallisten tai muiden summatiivisten tuotosten arviointi on osa opintojakson arviointia. Formatiivista arviointia opiskelija saa sekä vertaispalautteen, itsearviointin että opettajan ohjauksen kautta.

Opiskelijoita innostetaan osallistumaan myös valtakunnalliseen PUHVI-kokeeseen, joka arvioidaan Opetushallituksen ohjein ja arviointikriteerein. Kokeesta saa erillisen todistuksen päättöto-
distuksen liitteeksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana syvennetään vuorovaikutuksen ja viestinnän osa-alueiden osaamista, erityisesti harjoitellaan työelämässä ja opinnoissa tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Opintojaksolla tutkitaan viestinnän tehokkuutta, argumentoinnin tapoja ja haasteita sekä ongelmanratkaisua ryhmässä. Opintojaksolla teoretieto ja käytännön harjoitukset täydentävät toisiaan.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi väittely, työ- ja opiskelijaelämän suulliset harjoitukset, kuten ryhmäkeskustelu, haastattelu, neuvottelu, kokous, video-cv, ongelmanratkaisukeskustelu, puheenvuoro, puhe tai podcast. Opintojakson aikana voidaan myös opiskella itsereflektiota esimerkiksi keskustelemalla tai pitämällä oppimispäiväkirjaa. Myös vierailut esimerkiksi kunnanvaltuuston kokouksiin tai raportit osallistumisesta esimerkiksi jonkin yhdistyksen kokouksiin ovat mahdollisia.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

ÄI10 Kirjoitustaidon syventäminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen näkyy esimerkiksi sidosteisen kokonaistekstin muokkauksen sekä sisällön tuottamisen taitona ja yhteiskunnallisten ilmiöiden liittämisenä omakohtaisiin kokemuksiin. Opintojaksolla harjoitellaan omien näkemysten perustelua.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Monet kirjoitustaidon teemat liittyvät esimerkiksi ympäristökysymyksiin ja ympäröivään yhteiskuntaan muun muassa maantieteen, biologian, yhteiskuntaopin, terveystiedon ja historian oppiaineita ja käsitteitä yhdistelevällä tavalla. Opintojakson tekstiharjoituksissa tavoitteena on tuottaa kriittisiä, kantaa ottavia tai pohtivia näkökulmia ajankohtaisiin teemoihin, joita heijastellaan oppijan omaan elämänpiiriin ja ajatuksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kirjoitustaidon vastauksessa yhdistellään eri tieteenalojen ja oppiaineitten sisältöjä. Sisältöjä yhdistellään luovasti omiin kokemuksiin ja ajatuksiin. Opintojaksolla hiotaan ja harjoitellaan luovaa tuottamista ja monen tieteenalan tietoa yhdistelevää tekstin tuottamisen taitoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi kirjallisen tai suullisen palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson aikana opiskelija kehittää kirjoitustaitoaan ensin formatiivisten tekstiharjoitusten avulla. Formatiiivisia tekstejä voidaan kirjoittaa myös parin kanssa. Opintojakson loppupuolella kirjoitetaan vähintään yksi summatiivinen kirjoitustaidon vastaus yksilötyönä ja lisäksi opintojaksolle pyritään sijoittamaan kirjoitustaidon preliminääri esimerkiksi kokeen asemesta. Summatiiviset tehtävät sovitaan opiskelijoiden kanssa opintojakson alkaessa ja ne arvioidaan numeerisesti.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan kirjoitustaidon ylioppilaskokeeseen liittyviä kirjoittamisen ja omaääni-syyden sekä aineiston käytön osa-alueita ja kielenhuoltoa. Opintojakson aikana kirjoitetaan forma-tiivisia tekstejä ja vähintään yksi summatiivinen kirjoitustaidon vastaus ja lisäksi opintojaksolle py-ritään sijoittamaan kirjoitustaidon preliminääri. Opintojakson aikana pyritään lisäämään opiskeli-jan tietämystä ajankohtaisista diskursseista yhdessä purettavin ryhmittäin, opetuskeskusteluin tai muulla tavalla.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimer-kiksi kirjoitustaidon vastaustekstin kirjoittaminen, valmiiden tekstien analysoiminen ja arvioimi-nen ja kielenhuolto-, tyyli- ja rakenneharjoitukset sekä luovat kirjoitusharjoitukset. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet liittyvät tekstien tuottamiseen, kriittiseen ajatteluun ja aineistojen käyttöön sekä yhteiskunnallisten ja eettisten ilmiöiden pohdintaan. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuudet otetaan huomioon myös jakson kirjoitusaineistojen valinnassa.

ÄI11 Lukutaidon syventäminen (2 op)

Tavoitteet

- Moduulin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakenta-minen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monimuotoisten tekstien analysoinnissa korostuvat kielitietoisuus, monilukutaito ja tekstien vuo-rovaikutteisuus.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla tutkitaan tekstuaalista vuorovaikutusta, jossa tekstit vaikuttavat toisiinsa. Lisäksi tekstin sisäisten rakenneosien tutkiminen ja analysointi liittyvät tekstuaalisen ja kirjallisen vuoro-vaikutuksen taitoihin. Opintojaksolla pohditaan lähdekritiikkiin ja tekijänoikeuksiin liittyviä kysy-myksiä, joissa on piirteitä myös yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaisesta tavoitteesta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palaut-teen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehiti-tymistä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Arvioinnissa käytetään kannustavaa, oppilaan oppimista tukevaa formatiivista arviointia. Lisäksi opintojakson loppupuolella tehdään summatiivinen lukutaidon vastaus tai vastauksia sekä mahdollisesti lukutaidon preliminäärikoe tai sen osia. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson tehtävissä, aineistoissa ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan lukutaidon ylioppilaskokeeseen liittyviä kirjoittamisen ja lukutaidon sekä aineiston käytön ja referoinnin osa-alueita ja kielenhuoltoa. Opintojakson aikana pyritään kirjoittamaan lukutaidon preliminääri, esimerkiksi kokeen asemesta. Lisäksi arvioidaan ja analysoidaan valmiita lukutaidon vastauksia. Työtapoina opintojaksolla käytetään esimerkiksi lukutaidon vastaustekstien kirjoittamista erityyppisten aineistojen pohjalta sekä valmiiden vastausten arviointia ja analysointia. Opintojaksolla voidaan lukea yksi kokonaisteos, vapaavalintaisesti joko kaunotai tietokirjallisuutta tai sitten voidaan lukea laajoja asiatekstejä.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

ÄI12 Luova kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kirjoittamisen taitojaan, kirjallisia ilmaisukeinojaan ja identiteettiään kirjoittajana,
- oppii ottamaan vastaan palautetta ja antamaan sitä toisten töistä sekä kehittyä myös itsearvioinnissa
- saa tukea omaan kirjoittamiseensa, löytää vapautta ilmaisuunsa ja löytää kirjoittamisen ilon.

Keskeiset sisällöt:

- erilaiset luovan kirjoittamisen pienet tuntiharjoitteet: esimerkiksi kielellä leikittely, tunnelman luominen ja tyylikokeilut
- kirjallisuus kirjoittajan innoittajana ja esimerkkinä: proosa- ja draamatekstin kokeilut, kuten henkilöhahmon luominen, dialogin ja miljöön rakentaminen sekä kertojanäänien luominen
- lyriikasta sanan voimaa. Innoittajina myös modernit runouden muodot, kuten verkko- ja konerunous, flarf, kuvaruno tai muut vastaavat
- omaääniset luovan kirjoittamisen menetelmät
- pienet tuntiharjoitteet sekä laajemmat tekstiharjoitteet
- oman oppimisen raportointi: muotona esimerkiksi oppimispäiväkirja, podcast, vlogi- tai blogiteksti
- luovien menetelmien kokeilu, erilaisten taiteellisten tekstin muotojen sekä myös eri taide- muotojen yhdistely
- yhteistyö mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi päiväkot-, kuvataide- tai draamaryhmän kanssa.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luovuuden opiskelu ja erilaisten luovien harjoitusten tekeminen ovat koko opintojakson keskeisiä sisältöjä. Monitieteisyys tulee esille eri taiteenalojen yhteisinä tuotoksina, muun muassa kuva- ja äänirunoina, sekä tietokoneavusteisiin runoihin tutustumisena. Laulutekstien parissa työskentely on myös opintojakson keskeisiä sisältöjä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Luovan kirjoittamisen taidot ovat tärkeitä erilajisten kulttuurituotteiden ja nykytekstien ilmiöiden ymmärtämisessä, tulkitsemisessa ja tuottamisessa. Opintojaksolla käsitellään tekstilajeja, jotka ovat globaaleja. Luova leikillisuus auttaa ymmärtämään kielen ulottuvuuksia, tunnelmia ja vaikutelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla. Palautteen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös portfolio- ja vertaisarviointi on mahdollista. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet arvioidaan osana opiskelijan tuotoksia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan erilaisten tekstien tuottamista, niiden jakamista ja oman kirjallisen ilmaisun vapauttamista erilaisten pienten luovien harjoitusten ja laajempien kirjoitustehtävien kautta. Opintojakson aikana tuotetaan eri tekstilajien tekstejä ja tutustutaan niiden tyyppiin. Opintojakson aikana opiskelija harjaantuu itsearvioinnissa ja vertaisarvioinnissa. Lisäksi opiskelija saa palautetta edistymisestään sekä opettajalta että opiskelijatovereilta.

Laaja-alaista osaamista vahvistetaan esimerkiksi työtavoilla ja sisällöillä, jotka liittyvät opiskelijan monilukutaidon syventämiseen ja laaja-alaiseen tekstikäsitteeseen sekä tietoisuuteen tekstien ilmaisukeinoista ja konteksteista. Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi prosessi- ja yhteiskirjoittaminen sekä julkaisut (mahdollisesti yhteistyössä kuvataiteen ja/tai musiikin kanssa). Opintojaksolla kirjoitetaan erilaisia tekstiharjoituksia ja voidaan toteuttaa myös luovan kirjoittamisen kansio tai muu kokonaisteos.

Jos lähiopetus ei ole mahdollista, opintojakso voidaan toteuttaa myös itsenäisesti, esimerkiksi verkko-opetuksena.

ÄI13 Kielenhuollon opintojakso (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa ja monipuolistaa kirjoitetun yleiskielen hallintaa
- tuntee kielioppikäsitteitä niin, että ymmärtää kielestä käytävän keskustelun ja kirjoittamisen ohjauksen sekä teksteistä saamansa palautteen
- hallitsee keskeiset kielenhuollon käytänteet ja pystyy tehokkaaseen oman tekstinsä huoltamiseen sekä oppii pitämään tekstinhuoltoa tärkeänä.

Keskeiset sisällöt

- suomen kieliopin keskeisten käsitteiden kertaus
- kielenhuollon keskeisiin periaatteisiin tutustuminen
- kielenhuollon käytänteiden opiskeleminen
- oman tekstin kielen tarkasteleminen ja huoltaminen
- erityylisten ja -tasoisten tekstien lukeminen tekstinhuollon näkökulmasta
- työtapoina ovat esimerkiksi itsenäinen työskentely sähköisissä oppimisympäristöissä, tekstanalyysi sekä tekstinhuolto erilaisten harjoitusten kautta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla pohditaan ja syvennetään kirjoitusviestinnän taitoja ja kielenmuokkauksen tärkeimpiä periaatteita, mikä lisää oppijan viestinnällistä kompetenssia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kielenhuollon sääntöjen osaaminen on tärkeä osa yhteiskunnallista vaikuttamista, sillä taitoja tarvitaan aina, kun viestitään kirjallisesti.

Hyvinvointiosaaminen

Kielenhuollon normien hallinta vaikuttaa mielikuviin, joita muilla ihmisillä on kirjoittajasta. Opintojakso tukee tavoitetta, jossa oppija pohtii ja hioo omaa kielenkäyttöään niin, että viestintä on tarkoituksenmukaista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelija saa tehtävistään ajantasaista palautetta kirjoitusprosessin aikana. Opintojakson aikana opettaja antaa palautetta opiskelijoiden kirjoittamista teksteistä. Arvioinnissa päähuomio on tekstien tyyli- ja kielessä. Arvioinnissa käytetään myös itsearviointia ja mahdollisuuksien mukaan myös vertaisarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan mahdollisuuksien mukaan lähiopetuksena, mutta sen voi suorittaa itsenäisesti myös verkko-opintoina.

ÄI14 Kirjojen maailma (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu kaunokirjallisuuden lukemisesta ja haastaa itseään lukemaan
- vahvistaa lukuharrastustaan lukemalla eri-ikäisiä ja eri genreihin kuuluvia tekstejä
- perehtyy kaunokirjallisuuden historiaan ja lajeihin käytännön esimerkkien kautta.

Keskeiset sisällöt

- Opiskelija lukee kirjallisuudesta 6 Suomen tai maailmankirjallisuuden klassikkoa ja valitsee lisäksi listalta 10 opettajan kanssa sovittua vapaavalintaista teosta.
- Teokset voivat olla kauno- tai tietokirjoja tai muita fiktiivisiä teoksia,
- kuten sarjakuvia, proosaa tai novellikokoelmia.

- Kirjalistan ja tehtävät opiskelija saa opettajalta alkaessaan suorittaa opintojaksoa.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla opitaan tuntemaan keskeisiä avaintekstejä eurooppalaiselta kirjallisuuden kentältä, mikä lisää sekä yleissivistystä, kirjallisuuden tuntemusta että kykyä keskustella kaunokirjallisuudesta. Tehtävissä voidaan painottaa teosten merkitystä eurooppalaisessa kulttuurikontekstissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson tavoitteena on tukea lukemisen hyvinvointivaikutuksia, kuten samaistumisen kokemuksia, empatiataitoja ja lukutaitoa. Tavoitteena on innostaa ja rohkaista opiskelijaa tutustumaan myös itselle vieraampiin kirjallisuuden muotoihin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saa, kun opiskelija on lukenut valitsemansa kirjat ja tehnyt sovitut tehtävät ja lisäksi käynyt loppukeskustelun opettajan kanssa. Opiskelija saa suorituksestaan erillisen todistuksen lukio-opintojen päättyessä.

Teosten käsittelytavoista sovitaan opettajan kanssa. Soveltuvia työtapoja ovat esimerkiksi lukupäiväkirjan pitäminen, kirjallisuusesseen kirjoittaminen, keskustelu opettajan tai lukupiirin kanssa sekä luovan kirjoittamisen työtavat. Opiskelija voi itse vaikuttaa kirjavalintoihinsa, eli opintojakso toteutetaan osittain yhteissuunnitteluna. Kirjalistan opiskelija saa opettajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan pääosin verkossa itsenäisesti, ellei ole mahdollisuutta järjestää lähiope-
tusta ryhmämuotoisesti.

ÄI15 Elokuvien maailma (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu elokuvista muunakin kuin viihteen muotona, esimerkiksi taidemuotona
- vahvistaa elokuvista puhumisen, analysoinnin ja kirjoittamisen taitoja sekä vertailua
- katsoo itselleen aiemmin vieraita elokuvia ja lisää täten yleistietoaan elokuvista
- perehtyy audiovisuaalisten tekstien historiaan ja lajeihin esimerkkien kautta.

Keskeiset sisällöt

- Opiskelija katsoo elokuvien listalta yhteensä vähintään 16 elokuvaa. Korkeintaan kaksi elokuvaa yhdestä kategoriasta.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla opitaan tuntemaan keskeisiä avaintekstejä audiovisuaalisten kulttuurituotteiden kentältä, mikä lisää sekä yleissivistystä, elokuvamaailman tuntemusta että kykyä keskustella elokuvataiteesta tai sarjoista. Tehtävissä voidaan painottaa teosten merkitystä esimerkiksi nykykulttuurissa tai elokuvien historiassa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Elokuvat ja sarjat ovat jatkuva osa ihmisen ympärillä olevaa tekstimaailmaa, joten elokuvien ja sarjojen tuntemus lisää kykyä tulkita esimerkiksi intertekstuaalisia viittauksia, parodioita ja pastiseja, jotka ovat nykykulttuurin ilmiöitä. Elokuvat ja sarjat ovat osa yhteiskunnallista keskustelua, koska ne käsittelevät eettisiä, yhteiskunnallisia ja moraalisia teemoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saa, kun opiskelija on katsonut elokuvat, tehnyt sovitut tehtävät ja lisäksi käynyt loppukeskustelun opettajan kanssa.

Teosten käsittelytavoista sovitaan opettajan kanssa. Soveltuvia työtapoja ovat esimerkiksi päiväkirjan pitäminen, esseen tai pohtivan tekstin kirjoittaminen, keskustelu opettajan tai pienryhmän kanssa sekä luovan kirjoittamisen työtavat. Opintojakson alkaessa opiskelija saa opettajalta elokuvalistan, joka auttaa elokuvien valinnassa. Opiskelija voi itse vaikuttaa elokuvavalintoihinsa sekä tekemiinsä oppimistehtäviin, eli opintojakso toteutetaan osittain yhteissuunnitteluna. Opintojaksolla ei voi saada suoritusta elokuvasta, jonka ikärajasuositus on korkeampi kuin opiskelijan ikä.

Opiskelija saa suorituksestaan erillisen todistuksen lukio-opintojen päättyessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan pääosin verkossa itsenäisesti, ellei ole mahdollisuutta järjestää lähiope-
tusta ryhmämuotoisesti tai pienryhmässä.

ÄI16 Pelien maailma (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tutkimaan pelaamista ja pelejä kulttuurisina ja taiteellisina, kertomuksellisina kokonaisuuksina
- saa tukea harrastuneisuuteensa ja saa välineitä käsitellä omaa pelaamistaan ja siihen liittyviä kokemuksia
- harjoittelee pelien analyysia ja peleistä puhumista tai kirjoittamista
- perehtyy pelien eri muotoihin, historiaan ja lajeihin esimerkkien kautta.

Keskeiset sisällöt

- Opiskelija pelaa listasta yhteensä 12 erilaista peliä. Pelit on jaettu kategorioittain. Kustakin kategoriasta voi valita vain 2 peliä.
- Mobiili- tai kasuaalipelejä pelataan vähintään 8 tuntia, video- tai PC-peliä vähintään 20 tuntia ja lautapeli pelataan kahdesti läpi. Pöytäroolipeleistä tai larpeista pelataan kokonainen kampanja ja tai yhden pelikerran kestävä seikkailu.
- Jokaisesta pelistä tehdään oppimistehtävä.

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla opitaan tuntemaan keskeisiä avainpelejä, jotka ovat vaikuttaneet nykykulttuuriin ja käsityksiin pelaamisesta. Pelaaminen on tärkeä ilmiö nykykulttuurissa ja peleihin suhtaudutaan opintojaksolla sekä kertomuksellisina että taiteellisina kokonaisuuksina, joilla on omat konventiot ja ilmaisun tavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson tavoitteena on korostaa, että pelit ovat interaktiivisia kokonaisuuksia, joihin kuuluu samaistumisen kokemuksia, empatiataitoja ja ryhmätyötaitoja. Tavoitteena on innostaa ja rohkaista opiskelijaa tutustumaan myös itselle vieraampiin pelikulttuurin muotoihin ja laajentaa opiskelijan näkemystä peleistä sekä tarjota harrastuneelle pelaajalle myös haastetta katsoa pelaamista tai pelejä yhteisöllisestä tai vaikuttamaan pyrkivästä näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saa, kun opiskelija on pelannut valitsemansa pelit ja tehnyt sovitut tehtävät sekä lisäksi käynyt loppukeskustelun opettajan kanssa.

Teosten käsittelytavoista sovitaan opettajan kanssa opintojakson alkaessa. Soveltuvia työtapoja ovat esimerkiksi päiväkirjan pitäminen, esseen tai pohtivan tekstin kirjoittaminen, keskustelu opettajan tai peliporukan kanssa sekä muun muassa luovan kirjoittamisen työtavat. Tehtävät vaihtelevat ja opiskelija voi itse valita tehtävänsä opettajan esittämästä listasta. Tehtäviin kuuluu esimerkiksi peligenrejen, -kulttuurin ja pelaamisen eri muotojen kehittymisen arviointia ja tutkivaa oppimista sekä pelianalyysejä koskevia harjoituksia, kertomuksellisuuden muotojen tulkintaa. Pelilista päivittyy uusien pelien julkaisemisen myötä. Opintojakso pyritään toteuttamaan yhteistyönä paikallisen kirjaston kanssa. Opintojaksolla ei voi saada suoritusta pelistä, jonka ikärajasuositus on korkeampi kuin opiskelijan ikä.

Opiskelija saa suorituksestaan erillisen todistuksen lukio-opintojen päättyessä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan pääosin verkossa itsenäisesti, ellei ole mahdollisuutta järjestää lähiope-
tusta ryhmämuotoisesti.

ÄI17 Ilmaisutaito (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tunnistamaan omia ilmaisuvälmiuksiaan ja kehittämään niitä
- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja harjaantuu toimimaan erilaisissa ryhmissä
- rohkaistuu osallistumaan ja ilmaisemaan itseään
- oppii reagoimaan toisten impulsseihin ja toimimaan yhdessä muiden kanssa
- tuntee olonsa turvalliseksi ja uskaltautuu kokeilemaan uusia asioita.

Keskeiset sisällöt

Opintojaksoon sisältyy perustoimintoja tukevia toiminnallisia ryhmäharjoituksia muun muassa seuraavista osa-alueista:

- keskittyminen
- kontakti
- rentoutuminen
- roolityöskentelyn alkeet
- mielikuvat ilmaisun välineenä
- rytmi, tila ja liike

- improvisaatio ja heittäytyminen
- luottamusharjoitukset, virheiden sietäminen
- oman ilmaisun pohdinta ja palaute harjoituksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaista osaamista vahvistetaan esimerkiksi työtavoilla ja sisällöillä, jotka liittyvät opiskelijan vuorovaikutustaitoihin. Opintojaksolla tutustutaan kontaktin ja sanallisen viestinnän perustaitoihin esittävän taiteen kautta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla pyritään tietoisuuteen kulttuuristen tekstien ilmaisukeinoista ja konteksteista sekä teatteri-ilmaisun taidoista. Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi improvisaatio, prosessidraama ja teatterivierailut.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Arviointiin vaikuttavat läsnäolo, monipuoliset näytöt ryhmässä ja yksin sekä aktiivinen ja rakentava työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Oppimispäiväkirja tai muu vastaava työskentelymenetelmä on mahdollinen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan ilmaisutaidon ja draaman perustekniikoita käytännön harjoitusten kautta. Opintojakson ajatuksena on rakentaa ryhmää ja luottamusta omaan ilmaisuun taitoon hiljalleen ja samalla käydä läpi draaman perusharjoituksia, joihin liittyy esimerkiksi läsnäolon, äänenkäytön ja ilmaisun osa-alueita.

Opintojaksolle voi tulla, vaikka esiintyminen jännittäisi. Opintojaksolla aloitetaan kevyistä harjoituksista ja kun ryhmä tulee tutuksi, siirrytään haastavampiin harjoituksiin. Harjoitteet tehdään omaa oloa kuunnellen. Opintojakson tavoitteena ei ole esityksen tekeminen.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

ÄI18 Draama ja oma ilmaisu (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti teatteri-ilmaisun perustaitoihin ja saa valmiudet teatteriryhmässä työskentelyyn
- oppii kunnioittamaan yhteisiä sopimuksia
- oppii sietämään epävarmuutta ja uskaltautuu luottamaan siihen, että tilanne kantaa
- hallitsee teatterisanastosta ja tutustuu teatterin eri alalajeihin
- osallistuu aktiivisesti draamaprosessin toteutukseen ja toimii aktiivisesti prosessin eri työmenetelmiä käyttäen
- jatkaa improvisaatiotaitojensa kehittämistä ja toisen näyttelijän kuuntelun harjoittelua
- oppii tekemään pieniä esityksiä ja antamaan toisille opiskelijoille palautetta esityksistä.

Keskeiset sisällöt

- draaman ja teatterin rakennetekijät ja näyttelijäntyön eri osa-alueet
- aistien herkistäminen, kehotietoisuus, rentoutuminen ja keskittyminen
- vuorovaikutus ja yhteistyö
- liikeilmaisuus, tanssi-ilmaisuus ja nonverbaalinen ilmaisuus
- statusilmaisuus
- puhe, äänenkäyttö ja tekstin tulkinta
- improvisaatio ja kohtausten valmistaminen
- prosessidraaman eri menetelmät
- ainakin yhteen teatterin erityislajiin tutustuminen: nukke- tai esineteatteri, varjo- tai naamio-teatteri
- mahdollinen teatterikäynti tai videoidun esityksen katsominen ja esityksen arviointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla pyritään löytämään persoonallisia ilmaisun vahvuuksia ja tapoja ilmaista itseään. Äänenkäytön perusteet, rohkaistuminen, henkisen joustavuuden opiskelu, ryhmätyötaidot ja itsetuntemuksen lisääminen ovat tärkeitä hyvinvointiosaamisen osa-alueita opintojaksolla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson keskeinen tavoite on lisätä luovan ilmaisun ja esiintymisen taitoja. Harjoituksissa hyödynnetään monia aiemmin opittuja taitoja ja tietoja, jotka saattavat ylittää oppiainerajoja ja taiteen lajeja. Esimerkiksi puvustus, lavastus, musiikki, valot ylittävät taiteiden välisiä rajoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Arviointiin vaikuttavat läsnäolo sekä monipuoliset näytöt ryhmässä ja yksin sekä aktiivinen ja rakentava työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Oppimispäiväkirja tai muu vastaava työskentelymenetelmä on mahdollinen. Opintojakson tehtävät sovitaan opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso sopii sekä vasta-alkajille että edistyneille, koska kehittyäkseen edistyneenkin on aina palattava alkulähteille. Opintojakson sisältö valikoituu ryhmän tarpeiden mukaan. Opintojakson aikana saa kuunnella itseään ja omia rajojaan.

Opintojaksolla käydään läpi teatteri-ilmaisun eri osa-alueita toiminnallisilla menetelmin. Opintojakson aikana on mahdollisuus toteuttaa pienimuotoinen näytelmä tai muu vastaava kokonaisuus, joka voidaan myös esittää yleisölle, jos ryhmä haluaa. Opintojaksolla voidaan mahdollisesti käydä teatterissa tai kutsua tunnille vierailijoita.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

ÄI19 Teatteri-ilmaisuus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ottamaan toiset huomioon ja antamaan tilaa muille
- oppii sietämään epävarmuutta, ottamaan riskejä ja luottamaan itseensä ja ryhmään
- oppii kärsivällisyyttä, sitoutumista ja kestävyyttä
- käy läpi sekä luovan, tutkivan draamaprosessin että taiteellisen esityksen rakentamisprosessin
- vahvistaa sekä draaman ja estetiikan tajuun että teatteri-ilmaisullisia taitojaan
- uskaltautuu olemaan mukana julkisessa esityksessä ja näin kasvattaa rohkeuttaan
- oppii kestävämmän prosessin ja esityksen painetta, rakentavaa kritiikkiä ja kehittää itsearviointiaan
- tutustuu toiminnallisesti teatteri-ilmaisun perusteisiin
- tutustuu teatterin eri ammatteihin ja teatteriesityksen rakentamisen eri osa-alueisiin
- tutustuu teatterin eri muotoihin
- harjaantuu käyttämään teatterin keskeistä käsitteistöä ja tutustuu teatterin historian pääpiirteisiin.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi: tavoitteellisuus, epävarmuuden sietäminen, sitoutuminen, eettinen vuorovaikutus ja ryhmädynamiikka
- luomisprosessi: tarinan ja dramaturgian valmistaminen
- kehon lämmittäminen, rentouttaminen ja vapauttaminen
- keskittyminen ja teatteri-ilmaisun eri osa-alueet
- teatteriesityksen eri osa-alueiden sovittaminen yhteen: draama, liikeilmaisuus, musiikki, visualisointi, valaistus, puvustus, maskeeraus, kampaus, esitystekniikka
- julkisen esityksen toteuttaminen
- itsearviointi ja palaute esityksestä ja työskentelystä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla korostuvat suunnitelmallinen ja projektinhallinnan taitoja vaativa, pitkäjänteinen työskentely, jonka kohteena on aikataulutettu ja vastuullinen, luova ja taiteellinen tuotos.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla oppija työstää ja pohtii omia viestinnän keinojaan ja vuorovaikuttaa ryhmässä. Opiskelija antaa ja ottaa vastaan palautetta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Arviointiin vaikuttavat läsnäolo sekä monipuoliset näytöt ryhmässä ja yksin sekä aktiivinen ja rakentava työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Oppimispäiväkirja tai muu vastaava työskentelymenetelmä on mahdollinen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistetaan luovien menetelmien avulla julkinen teatteri- tai musiikkiteatteriesitys. Esityksen jälkeen on reflektio- ja palautekerta. Työtavat ovat lähinnä kollektiivisia ja toiminnallisia tanssin, näyttelijäntyön ja luovan prosessidraaman menetelmiä.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

ÄI20 Mediapaja (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii keskeisiä median lajeja ja ilmaisutapoja
- harjaantuu tuottamaan erityyppisiä mediatekstejä
- oppii suunnittelemaan ja kohdentamaan kirjallista viestintää
- harjoittelee tiedottamisen taitoja.

Keskeiset sisällöt

- erilaisten tekstien tuottaminen
- kuvan ja tekstin vuorovaikutussuhde
- mediatekstin tyyli ja rakenneosat
- viestinnän kohdentamisen perusteet ja markkinoinnin perusteet
- erilaisten viestintävälineiden ilmaisutavat ja kielenkäyttö
- omien tekstien rakenteen, sisällön ja kielen muokkaus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tavoitteena on oppia median tuottamisen ja rakenteiden keinoja, jotka vaikuttavat sisältöön. Käytännönläheinen opiskelutapa mahdollistaa median tutkimisen konkreettisella ja ilmiöpohjaisella tasolla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan monen eri tieteenalojen tietoa ja opitaan kirjoittamaan niistä havainnollisella ja ymmärrettävällä tavalla, joka tavoittaa laajan kohdeyleisön. Opintojaksolla opiskelija joutuu yhdistelemään erilaisia aiemmin opittuja taitoja ja ratkaisemaan tilanteita käyttäen luovaa ajattelua.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Arviointiin vaikuttavat läsnäolo sekä osallistuminen tuotoksiin sekä ryhmätyöskentelyyn. Oppimispäiväkirja, työpäiväkirja tai muu vastaava työskentelymenetelmä on mahdollinen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Mediapaja on työpajamuotoinen opintojakso, jossa oppiminen rakennetaan ilmiöpohjaisesti ja tutkivasti. Tavoitteena on oppia kirjoittamaan ja rakentamaan käytännössä erityyppisiä mediatekstejä

niin, että tuotos on tehokas ja tarkoituksenmukainen. Opintojaksolla voidaan esimerkiksi suunnitella ja toteuttaa uutisia, raportteja, reportaaseja, mainoskampanjaa tai vaikuttava tietokampanja. Opintojakso pyritään suunnittelemaan opiskelijoiden kanssa yhteistyössä.

Opintojaksolle osallistuvat voivat olla vastuussa koulun lehden tai muun vastaavan julkaisun toimittamisesta ja sisällöntuottamisesta. Julkaisun muoto vaihtelee opiskelijoiden kiinnostusten mukaan. Opiskelijat osallistuvat myös koulun markkinoinnin ja ajankohtaisten tapahtumien toteutukseen, jolloin opiskelija käyttää myös puheviestinnän ja esiintymisen taitoja.

Opintojaksoa pyritään toteuttamaan yhteistyössä paikallisten yhdistysten, yritysten ja sanomalehtien toimitusten kanssa eri työmenetelmillä. Opintojaksolla voidaan tehdä yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa, kuten esimerkiksi International studies -opintojen, äidinkielen, historian, yhteiskuntaopin tai muiden reaaliaineiden kanssa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

6.3.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyskehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen

merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessä
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa

- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen moduulien luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

S21 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan nykyajan tekstimaailman monimuotoisuuteen ja opetellaan tunnistamaan erilaisia tekstilajipiirteitä, kirjoitetun ja puhutun kielen eroja tai kirjoitetun kielen rakenteita sekä asiateksteistä että fiktiivisistä tai kaunokirjallisista teksteistä. Tämä lisää kulttuuriosaamista. Opintojakson tekstit voivat käsitellä oppiainerajat ylittäviä aiheita, millä pyritään tukemaan globaaleja teemoja käsittelevien aiheiden tuntemusta ja sanaston kehitystä.

Eettisyys- ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen liittyy opintojaksolla esimerkiksi tekstien aiheisiin ja mediaan. Tekstilajien opiskeleminen auttaa seuraamaan mediaa ja sen ilmiöitä. Kaunokirjallisuuden teemat voivat liittyä laaja-alaisiin tavoitteisiin. Eettisyys korostuu mediateksteissä sekä pohtivissa ja kantaa ottavissa tekstilajeissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan lukio-opintojen alkua ja siinä tarvittavia taitoja. Opintojaksolla pyritään tukemaan opiskelijan kielen eri osa-alueiden kehittymistä ja ilmaisun itsevarmuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tavoitteena on harjoitella kirjoittamisen perustaitoja ja laajentaa opiskelijan sanavarastoa. Tavoitteena on tutustua lukio-opiskeluun ja käydä läpi kieliopin osa-alueita, kielen strategioita, tekstinkäsittelyn taitoja sekä tekstilajeja, joita opiskelija tarvitsee lukio-opintojensa alussa. Opetuksessa huomioidaan opiskelijan yksilölliset kielelliset tarpeet.

Opintojaksolla rohkaistaan ja tuetaan opiskelijaa kieli-identiteetin muutoksessa ja kasvussa. Opintojaksolla pyritään tarkastelemaan fiktiivisen ja informatiivisen tekstin tärkeimpiä lajeja, esimerkiksi proosaa, uutisia ja mielipidetekstejä. Tavoitteena on, että opiskelijan lukuinto ja tekstilajitietoisuus kasvavat.

Opintojaksolle sopivia työtapoja ovat esimerkiksi ryhmäkeskustelu, blogiteksti, kirje, kommentoiva referaatti, sähköisen artikkelin kirjoittaminen tai lukeminen, luovat kirjoitustehtävät, kielioppi- tai kielenhuoltoharjoitukset, tiivistelmä, aineistopohjaisen kirjoittamisen harjoittelu, tekstianalyysi-harjoitukset ja lukupäiväkirja. Valitut työtavat vahvistavat laaja-alaista osaamista. Myös kuuntelut, luetun ymmärtämisen harjoitukset ja videotehtävät ovat mahdollisia työtapoja.

Summatiivisesti arvioitavat työt voivat olla esimerkiksi aineistokirjoitelma, mediatekstitehtävä tai mediapäiväkirja, luettavan teoksen pohjalta kirjoittaminen, referaatti tai kommentti.

S22 + S23 Tekstitietoisuus ja vuorovaikutus (2 op)

Tavoitteet

S22-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämässä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

S23-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

S22-moduuli:

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

S23-moduuli:

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutkitaan kielen muodollisuutta, kielen rakenteita eri käyttötilanteissa ja kielen tilanteista vaihtelua. Lisäksi opintojakson aiheita ovat esimerkiksi Suomen ja maailman kielellinen monimuotoisuus sekä monikielisyys ja vuorovaikutuksen tavat eri käyttötilanteissa. Nämä ovat yhteiskunnallista ja globaalia osaamista, jolla tuetaan opiskelijan tietoisuutta eri kielenkäyttötilanteissa tai työelämässä tarvittavia taitoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen on opintojakson keskeisiä aihealueita, koska opintojaksolla opiskellaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden toimintaa ja rakenteita kielitietoisesta näkökulmasta. Vuorovaikutusosaamista voidaan vahvistaa myös esimerkiksi ryhmäytymisharjoituksilla sekä tekemällä ryhmä- ja paritöitä. Lisäksi jaksolla voidaan toteuttaa vierailuja työpaikoille, kirjastoon ja oppilaitoksiin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana, mutta tapauskohtaisesti opintojakso voidaan arvioida moduuleittain. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden S22 Kieli- ja tekstietoisuus 1 ja S23 Vuorovaikutus 1 valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä. Opintojaksolla tutkitaan puhutun ja kirjoitetun kielen sekä vuorovaikutuksen ja ryhmäviestinnän ilmiöitä. Opintojaksolla

opetellaan lähestymään kieltä merkityksiä rakentavana järjestelmänä, johon kuuluu myös nonverbaalia viestintää. Opintojaksolla tutkitaan monikielisyttä sekä Suomen kielitilannetta. Tavoitteena on tukea opiskelijaa kielitietoisesti oman kieli-identiteetin käsittelyssä. Tavoitteena on myös syventää puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä rakenteiden, kieliopin että käyttötilanteiden suhteen.

Erityisesti moduulissa S23 keskitytään itseilmaisuun ja kuuntelun taitoihin. Lisäksi opintojaksolla opiskellaan opetustilanteessa tarvittavia kielen strategioita, rakentavan palautteen saamista ja vastaanottamista, keskusteluun osallistumista ja puheenvuorojen toimintaa. Opintojaksolla harjoitellaan kielen perusrakenteita sekä kielen tai puheroolien vaihtelua.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi tietokirjan tai tietotekstin katkelmien lukeminen, asia- kauno- tai mediatekstin analyysi, lukupäiväkirja, oppimispäiväkirja, muistiinpanotekniikan harjoittelu, paneelikeskustelu ja yhteiskirjoittaminen. Esimerkiksi videon, podcastin tai tietoisikun tuottaminen, haastattelu tai puheenvuoro sekä arvioitavat kirjoitukset ovat mahdollisia summatiivisesti arvioitavia tehtäviä.

S24 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson keskeisenä teemana on tutkia kielen luovaa ilmaisua, johon kaunokirjallisuus ja erilaiset kulttuurimuodot perustuvat. Opintojaksolla tutkitaan tekstejä, jotka käsittelevät muissa oppiaineissa käsiteltäviä teemoja ja ilmiöitä. Opintojaksolla pyritään myös itse tuottamaan luovaa tekstiä, mikä auttaa ymmärtämään luovan kirjoitusprosessin eri osia tai muotoja.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutkitaan monia taiteen ja kulttuurin muotoja, jotka lisäävät opiskelijan ymmärrystä eri taidemuodoista tai kaunokirjallisuuden tekstilajeista. Opintojaksolla tehdään harjoituksia, jotka opettavat erottamaan ja tunnistamaan erilaisia ja monimuotoisia taiteen ilmiöitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään kirjallisuutta ja sen eri ilmiöitä. Opintojaksolla pyritään lukuintoa herättävällä tavalla tutkimaan kaunokirjallisuuden monimuotoisten ilmiöiden tarkasteluun ja laajentamaan oppijan sanavarastoa niin, että kaunokirjallisuuden tulkinta tai monitulkintaisista, abstrakteista teemoista puhuminen helpottuu. Opintojaksolla keskitytään enemmän maailmankirjallisuuteen kuin Suomen kirjallisuuteen.

Opintojakson aikana voidaan pelata, katsoa elokuvaa tai teatteriesitystä yhdessä ja keskustella erilaisista taiteen muodoista. Opintojaksolla harjoitellaan kriittistä lukemista, tulkinnan perustelua ja kertomuksellisuuden eri ilmiöiden tunnistamista. Opintojaksolla pyritään tarkastelemaan draamaa, proosaa ja runoutta. Tarvittaessa voidaan tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa esimerkiksi ilmiöpohjaista oppimista tai muuta menetelmää soveltaen.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi portfolion kokoaminen, pedagoginen draama, luovan kirjoittamisen harjoitukset (esimerkiksi sarjakuva, novelli, animaatio), kirjavinkkaus, kirjailijavierailu, toimitusvierailu sekä teatteri-, museo- tai kirjastovierailut. Lisäksi opintojakson summatiivisesti arvioitavia tehtäviä voivat olla esimerkiksi kielen kuvallisuuden keinoihin liittyvät harjoitukset tai erilaiset kirjoittamisen harjoitukset, joiden avulla opitaan ilmaisemaan omia näkemyksiä ja ajatuksia kirjallisuudesta ja sen teemoista. Opintojaksolla voidaan harjoitella myös abstraktien kielirakenteisiin, verbeihin ja mielipiteen ilmaisuun liittyvää kielioppia.

S25 Tekstien tulkinta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana

- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Vaikuttamisen, argumentoinnin ja omien, vaikuttamaan pyrkivien tekstien tuottaminen tukee aktiivisen kansalaisen taitoja sekä työelämävalmiuksia. Tavoitteena on, että opiskelija oppii ottamaan kantaa kielitaitotasolleen sopiviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Tekstit vaikuttavat meihin ja me vaikutamme teksteihin. Tämän riippuvuussuhteen ymmärtäminen ja vaikuttamisen keinot ovat keskeisiä opintojakson sisältöjä. Erilaiset tekstit ovat vuorovaikutuksen välineitä. Opintojakson harjoitukset tukevat vuorovaikutusosaamista esimerkiksi auttamalla opiskelijaa huomaamaan, että tekstin perustuu kielellisiin valintoihin, joilla on tavoite.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla pohditaan median ilmiöitä ja puhetapoja sekä opetellaan median tekstilajeja. Opintojakson keskeisiä teemoja on myös virallisen, tiedottavan ja argumentoivan kielen rakenteiden käyttö ja tuotto.

Opintojaksolla pyritään, että opiskelija tulee tietoisiksi kielenkäyttönsä tyylivalinnoista ja esimerkiksi asiatekstin eri tekstilajien sekä esimerkiksi sanavalintojen sävyeroista. Opintojaksolla harjoi-

tellaan kriittistä medianlukutaitoa ja tutustutaan ajankohtaisiin uutisaiheisiin. Opintojaksolla opitaan asia- ja mediateksteihin liittyviä kielen perusrakenteita ja kielioppia sekä mielipiteiden perustelua tai kielellisten keinojen ja fraasien käyttöä. Opintojaksolla voidaan tehdä erilaisia kuullun ymmärtämisen tai tekstin ymmärtämisen harjoituksia sekä videotehtäviä.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi tekstianalyysi ja argumentaation analyysi tai niihin liittyvät harjoitukset, arvostelun kirjoittaminen, mielipidetekstin kirjoittaminen, luetun teoksen käsittely, videotehtävät, väittely ja vaikuttava puheenvuoro. Opintojakson harjoitukset voivat liittyä tiedonhakuun tai lähteiden arviointiin. Summatiiviset tehtävät voidaan valita opiskelijan kielitaitotason mukaan. Summatiiviset tehtävät voivat olla jo osittain ylioppilaskokeisiin valmistavia tehtäviä.

S26 + S27 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus (2 op)

Tavoitteet

S26-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

S27-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

S26-moduuli:

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

S27-moduuli:

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa

- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen korostuu opintojaksolla, sillä asiatekstit käsittelevät eri oppiaineiden tietoa ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Opiskelija soveltaa aiemmin opittua tietoa kirjoittaessaan tekstejä ja muokatessaan puheenvuoronsa sisältöä. Luovaa ajattelua ja kieltä käytetään esimerkiksi tiedon sovellukseen ja itseilmaisuuksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Pohtivan kirjoittelun prosessi opettaa rakenteellisen ja kriittisen ajattelun taitoja sekä asia- että mediatekstejä sisältävän aineiston pohjalta. Tämä on tärkeä hyvinvointiosaamisen taito, sillä omien ajatusten ilmaiseminen kirjallisesti tai suullisesti on tärkeä osa itseilmaisun taitoja. Opintojaksolla pyritään tukemaan positiivisesti itseilmaisun taitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksosta annetaan yksi arvosana, mutta opintojakso voidaan arvioida tarvittaessa moduulikohtaisesti. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden S26 Kirjoittaminen 1 ja S27 Vuorovaikutus 2 valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä. Opintojaksolla syvennetään prosessikirjoittamisen ja vuorovaikutuksen aiemmin opittuja taitoja. Opintojakson aikana harjoitellaan myös esiintymisen tärkeitä taitoja sekä erilaisissa puherekistereissä esiintyvää kielellistä vaihtelua, jotka liittyvät muun muassa yleiskielen käyttöön, asiatekstin kirjoittamiseen tai erilaisten puhetilanteiden vaihteluun.

Kirjoittamisen taidoista harjoitellaan erityisesti tekstin muokkausta, sidosteisuutta ja kielenhuoltoa sekä tiiviin asiatyylin kielioppia ja rakenteita. Opintojaksolla opitaan rakentamaan puheenvuoro, jonka muoto voi vaihdella opiskelijoiden kielitaitotason mukaan. Lisäksi opintojaksolla opetellaan suunnittelemaan ja kirjoittamaan kohesiivinen, pitkäkö kirjoitelma, jonka tavoite tai tehtävänanto voi olla esimerkiksi ylioppilaskokeiden mukainen. Kirjoitelma voidaan vertaisarvioida tai

tuottaa prosessikirjoituksena. Opintojaksolla harjoitellaan aineiston käyttämistä ja siihen viittamista.

Opintojakson keskeinen summatiivinen tehtävä on aineistokirjoitelma. Lisäksi yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi draamaharjoitukset, prosessikirjoittaminen ja yhteiskirjoittaminen. Jaksolla voidaan tehdä myös esimerkiksi mielipidekirjoitus, tutkimustehtävä, puhe, vlogi, podcast tai video. Jakson kokonaisuuksia voidaan toteuttaa pari- ja ryhmätyöskentelynä. Opintojaksolla voidaan tehdä erilaisia kuullun ymmärtämisen tai tekstin ymmärtämisen harjoituksia. Lisäksi opintojaksolla voidaan lukea erilaisia asiatekstejä, kuten artikkeleita, uutisia tai tutkimuksia ja tarkastella niiden kielellisiä rakenteita.

S28 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Teksteihin vaikuttavan ympäristön ja historian ymmärtäminen on tärkeä osa monilukutaitoa. Teksti ei synny tyhjiössä, vaan kertoo ajastaan. Tämän havaitsemista harjoitellaan erilaisin tavoin opintojaksolla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tavoite konkretisoituu erityisesti tekstien erittelyyn liittyvässä identiteetti- ja maailmakuvakysymysten, yhteiskunnallisten kysymysten ja kulttuurikontekstien tarkastelussa, joiden huomaamista ja tulkintaa harjoitellaan opintojaksolla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi

opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla pyritään tarkastelemaan Suomen ja maailman kirjallisuuden historian eri vaiheita kulttuuri- ja kielitietoisesti, keskittyen erityisesti aikakausien murrosvaiheisiin ja tyyllivaihtelun syihin. Opintojaksolla keskitytään enemmän Suomen kirjallisuuteen kuin maailmankirjallisuuteen, mutta Suomen kirjallisuuden kehitystä tarkastellaan myös esimerkiksi eurooppalaisessa kontekstissa. Tarvittaessa Suomen kirjallisuutta voidaan vertailla esimerkiksi eri mannerten kirjallisuuden historiaan, sillä tämä tukee opiskelijan kielitietoista ja kulttuurista ymmärrystä.

Opintojaksolla luetaan ja tutkitaan kirjallisuutta sen monissa eri muodoissa. Opintojakson kaunokirjalliset tekstit valitaan opiskelijoiden kielitaitotason mukaisesti niin, että opiskelijan sanavarasto kehittyy ja teksti ei tunnu ylitsepääsemättömältä. Tämä tukee lukuintoa ja kirjallisuuden ymmärtämisen taitoja.

Opintojaksolla harjoitellaan kontekstuaalista lukutapaa ja sen erilaisia muotoja. Opintojaksolla pyritään tarkastelemaan draamaa, proosaa ja runoutta eriaikaisissa historiallisissa konteksteissa.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi ryhmäkeskustelu, teatteri-/draamaharjoitukset, pakopeli, pelin tai animaation tekeminen (kaunokirjallisuuden pohjalta); dialogin, sarjakuvan, blogin, tekstianalyysin, aineistopohjaisen kirjoittelun ja oppimispäiväkirjan kirjoittaminen. Lisäksi opintojaksolla voidaan tehdä erilaisia tekstiharjoituksia, joihin kuuluvat myös lukemisen tai kuullun ymmärtämisen erilaiset tehtävät.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

S29 Vuorovaikutustaidot (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö
- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla syvennetään vuorovaikutusosaamisen ja puheviestinnän perustaitoja, joita tukevat myös opintojakson harjoitukset tai oppimistehtävät. Opintojaksossa tutkitaan erilaisia puhutun ja nonverbaalin viestinnän ilmiöitä.

Yhteiskunnallisen osaamisen

Opintojaksolla vahvistetaan esiintymis- ja vuorovaikutustaitoja, jotka ovat keskeisiä jatko-opiskelussa ja työelämässä. Aktiiviseen kansalaisuuteen ja toimijuuteen kehittymistä voidaan tukea yhteistyöllä esimerkiksi kirjaston, yritysten tai järjestöjen kanssa.

Eettinen ja ympäristöosaaminen

Puheviestinnän perustaitoihin kuuluu myös pohdinta siitä, millainen vaikutus puhujalla on muihin ihmisiin ja miten hän vaikuttaa kuulijoihin. Tämä on yksi tärkeistä eettistä vastuuta ja toimijuutta koskevista osa-alueista, jota opintojaksolla tarkastellaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso voidaan opiskella integroidusti opintojakson ÄI7 kanssa. Opintojaksolla tutkitaan syvemmin vuorovaikutuksen kieltä ja rakenteita. Opintojaksolla opetellaan analysoimaan vuorovaikutusta myös kirjallisesti ja konteksti- tai kulttuurisidonnaisesta näkökulmasta.

Opintojen pääpaino on tekemisen kautta oppimisessa, eli opintojakson aikana painottuvat aktiivinen osallistuminen sekä erilaiset vuorovaikutustilanteisiin ja mediaan liittyvät harjoitukset. Puheviestintää käsitellään myös tulevaisuuden taitojen tai yhteiskunnallisen osaamisen näkökulmasta, tavoitteena tukea oppijan viestinnällistä kompetenssia.

Opintojakson aikana syvennetään vuorovaikutuksen ja viestinnän osa-alueiden osaamista, erityisesti harjoitellaan työelämässä ja opinnoissa tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Opintojaksolla tutkitaan viestinnän tehokkuutta, argumentoinnin tapoja ja haasteita sekä ongelmanratkaisua ryhmässä. Opintojaksolla teoretieto ja käytännön harjoitukset täydentävät toisiaan.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi väittely, työ- ja opiskelijaelämän suulliset harjoitukset, kuten ryhmäkeskustelu, haastattelu, neuvottelu, kokous, video-cv, ongelmanratkaisukeskustelu, puheenvuoro, puhe tai podcast. Opintojakson aikana voidaan myös opetella itsereflektiota esimerkiksi keskustelemalla tai pitämällä oppimispäiväkirjaa. Myös vierailut esimerkiksi kunnanvaltuuston kokouksiin tai raportit osallistumisesta esimerkiksi jonkin yhdistyksen kokouksiin ovat mahdollisia.

Opintojakson yleisiä sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi väittely, neuvottelu tai kokous, työ- ja opiskelijaelämän suulliset harjoitukset, video-cv, asian tuntijavierailut, ongelmanratkaisukeskustelu, puheenvuoro tai puhe ja raportti.

S210 Kirjoittamisen taidot (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

Keskeiset sisällöt

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa
- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso tähtää kirjoittamisen prosessin tukemiseen, jossa tarvitaan monen oppiaineen tiedon yhdistelyä, rakenteellista ja pohtivaa lähestymistapaa ja kykyä soveltaa tietoa. Lisäksi opintojakson tehtävät harjoittavat luovaa, mutta rakenteellista ongelmanratkaisutaitoa, työn suunnitelmallisuutta ja luovan kirjoittamisen taitoja.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojakson sisällöissä ja erityisesti oman tuotoksen hallinnan taidoissa. Opintojaksolla harjoitellaan ajankäyttöä, työn suunnittelua, toteutusta ja sen onnistuneisuuden arviointia. Opintojaksolla harjoitellaan konkreettisesti ja mielikuvien kautta ylioppilaskirjoituksiin valmistautumista, mutta kirjoitusprosessi ei liity ainoastaan ylioppilaskokeisiin, sillä opiskelija tarvitsee tulevaisuudessaan tekstinkäsittelyn ja työn suunnitteluun liittyviä taitoja esimerkiksi tilanteeseen sopivaa kielimuotoa valitessaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoisiksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso voidaan opiskella integroidusti moduulin ÄI10 kanssa.

Opintojaksolla syvennetään kirjoittamisen ja kirjoitetun kielen rakenteita, tavoitteena harjoitella ylioppilaskokeiden tehtävätyyppejä ja jatko-opinnoissa tarvittavia kirjoitetun kielen muotoja. Tavoitteena on tukea omaäänistä kirjoittamista erityyppisillä kirjoitusharjoituksilla ja harjoitella kirjoitetun kielen muotoja ja kielenhuollon sääntöjä sekä oman tekstin muokkaamista, suunnittelua ja kirjoittamisen ajankäyttöä. Opintojaksolla voidaan käydä läpi ylioppilaskokeen tehtävätyyppejä.

Opintojakson laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja voivat olla esimerkiksi aineistopohjainen essee, lyhyt kirjoitustehtävä (kommentti, sähköpostiviesti, blogiteksti, muu arkielämän viesti), yhteiskirjoittaminen ja sanataideharjoitukset. Lisäksi voidaan tehdä ylioppilaskirjoituksien tehtävätyyppeihin liittyviä harjoituksia.

S211 Tekstien tulkinnan taidot (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö

- runokokoelma tai näytelmäteksti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tekstien tulkinnassa korostuu monilukutaito ja kielitietoisuus. Lisäksi pohditaan lähdekritiikkiin ja tekijänoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Esimerkiksi runokokoelman tai näytelmän lukemisen tai oppimistehtävien kautta tulee tutuksi erilaisia kulttuurimuotoja, joiden analyysia opintojaksolla harjoitellaan.

Yhteiskuntaosaaminen

Opintojaksolla käytetään oppimistavoitteiden harjoitteluun erilaisia tekstejä, jotka voivat olla esimerkiksi mediatekstejä tai asiatekstejä fiktiivisen tekstin lisäksi. Näiden tekstien tulkinta ja ymmärtäminen vaatii kulttuurin, kontekstin ja yhteiskunnallisten ilmiöiden hallintaa ja ymmärtämistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia, jotka koskevat opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formattiivinen arviointi on opiskelijaa tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Summatiivinen arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksia ja osaamista mittaavista arvosanoista. Arvioitavat tehtävät valitaan ryhmän opiskelijoiden kielitaitotason mukaan.

Oppimista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ohjataan opiskelun aikaisen palautteen avulla, ja sen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi edistymisestään ja työskentelytavoistaan. Opintojaksolla pyritään ohjaamaan opiskelijaa yksilöllisesti ja pyritään myös panostamaan oppimisen taitojen opettamiseen sekä kiinnittämään huomiota kielen eri osa-alueisiin. Opintojakson arviointiin vaikuttavat myös jatkuvat ja monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset tai mahdollisen muut tuotokset, suunnittelu sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana ja itsearviointi. Myös vertaisarviointi on mahdollista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso voidaan opiskella integroidusti moduulin ÄI11 kanssa.

Opintojaksolla syvennetään tekstien tulkintaa ja luetun ymmärtämisen rakenteita, tavoitteena harjoitella ylioppilaskokeiden tehtävätyyppejä ja jatko-opinnoissa tarvittavia kirjoitetun kielen muotoja.

Tavoitteena on tukea kuullun ja tekstin ymmärryksen kehittymistä sekä tekstin pohjalta kirjoitettavien vastausten kielellisiä rakenteita. Opintojaksolla harjoitellaan monimediaisten fiktiivisten tai asiatekstilajien tunnistamista ja erityisesti niiden referoimista tai kommentoimista ja omien ajatusten kertomista tekstin pohjalta.

Työtapoina opintojaksolla voivat olla esimerkiksi analyysin kaltaiset tekstiharjoitukset erityyppisten aineistojen pohjalta, eri tekstilajien harjoittelu, videotehtävät, kuullun ja tekstin ymmärryksen monivalinnat tai avovastaukset ja uutisseuranta. Lisäksi tehdään reaktiivisia tekstitehtäviä, kuten kommentteja ja sähköposteja. Näytelmän tai runokokoelman pohjalta voidaan harjoitella tekstianalyysissa tarvittavia peruskäsitteitä tai ylioppilaskokeiden tehtävätyyppejä tai omien ajatusten kertomista kaunokirjallisen tekstin pohjalta.

6.4 Toinen kotimainen kieli

6.4.1 Ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä

ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentamista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopeutuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **ettäisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen

käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

6.4.1.1 Ruotsi, A-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon ruotsin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

A-ruotsin opintojaksot suositellaan suoritettavaksi valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisessa numerojärjestyksessä.

RUA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Moduulin tehtävänä on avata lukion ruotsin kielen opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa ruotsin kieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä)
- **tiedostaa ruotsin kielen hyödyt ja edut niin opinto- kuin työelämässä etenkin maakunnassamme ja sen lähialueilla.**

Keskeiset sisällöt

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa korostuu erityisesti vuorovaikutusosaaminen. Opintojakson aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehittymisestään ruotsin kielen oppijana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta esimerkiksi opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä lisäksi jatkuvaan näyttöön, jossa arvioidaan mm. erilaisten työskentelytapojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja soveltamista eri tilanteissa. Arviointiin voi kuulua myös opiskelijan itse- ja vertaisarviointia. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

RUA2 Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)

Moduulin tehtävänä on tarkastella ruotsin kieltä lähiympäristöstä käsin Suomessa laajentaen näkökulmaa Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä globaalille tasolle. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Moduulissa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset

- ruotsin kielen äänneiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit eri medioissa
- **opiskelijaa rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä asiakkaan kanssa vaate- tai ravitsemusliikkeessä turistipaikkakunnallamme**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson teemojen avulla tuetaan opiskelijan hyvinvointiosaamista, kun pohditaan ruotsiksi lukio-opintojen, ystävien ja perheen merkitystä nuoren itsetunnon ja persoonallisuuden kehitykselle.

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa näkyy vuorovaikutusosaaminen. Tätä laaja-alaisen osaamisen aluetta harjoitellaan tuttujen ja arkipäiväisten teemojen avulla, kuten esimerkiksi ystävyys, koulu, harrastukset ja rahankäyttö.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytyksi tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

RUA3 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Kulttuurin ja taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteita. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä
- **rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä kahviloissa asioidessaan, kertomaan omasta paikkakunnastaan, sen nähtävyyksistä, aktiviteeteista ja tapahtumista pohjoismaiselle vierailijalle.**

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiot
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Tässä opintojaksossa näkyy erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen. Tätä laaja-alaisen osaamisen teemaa harjoitellaan muun muassa tutustumalla Ruotsin pääkaupunkiin Tukholmaan, vertaamalla pohjoismaista ja mannereurooppalaista tapakulttuuria.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan pohtimalla median vaikutuskeinoja ja median merkitystä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

RUA4 Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulissa kehitetään opiskelijan ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista ruotsin kielellä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo

- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa korostuu erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan mm. paikalliseen politiikkaan vaikuttamisen kautta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen tulevat esille teemoissa kuluttaminen ja kriittinen mainonnan tarkastelu. Lisäksi pohditaan armeijan merkitystä ja tarpeellisuutta sekä ihmisoikeuksien historiaa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytyksi tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijaa ilmaisemaan oma näkemyksensä ja mielipiteensä ruotsin kielellä vastaanottaja tai puhelukumppani huomioiden, koska yleensä tässä vaiheessa opintojaan lukiomme opiskelija hakeutuu vaihtoon ruotsinkieliseen oppilaitokseen seutukunnallamme.

RUA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, sekä vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat

- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson painopistealueita ovat monitieteinen ja luova osaaminen. Tälle perustana ovat käsitteet tieto ja tiede sekä teknologia ja digitalisaatio. Tavoitteena on, että opiskelija syventää tiedonhakutaitojaan, oppii vertailemaan eri tietolähteitä ja rohkaistuu ilmaisemaan mielipiteensä opintojakson aihepiireistä entistä varmemmin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson keskiössä on kestävä tulevaisuus painopisteenä paikalliset innovaatiot ja elinkeinoelämä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy yhdistämään ja syventämään oppimaansa lähialueen olosuhteet huomioiden.

RUA6 Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa ruotsin kielellä erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa. Moduulissa käsitellään asioita, jotka liittyvät itsenäistyvän nuoren elämänpiiriin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana harjoitellaan keskeisiä työelämän taitoja (CV:n ja työhakemuksen laatiminen, työhaastattelu ruotsin kielellä). Muita keskeisiä opintokokonaisuuksia ovat opinto- ja urasuunnittelu sekä työskentely muissa Pohjoismaissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on rohkaista opiskelijaa hyödyntämään lähialueen ruotsinkielisten oppilaitosten tarjoamia jatko-opiskelumahdollisuuksia. Opintojakson aikana kannustetaan opiskelijoita ymmärtämään ruotsin kielen osaamisen merkitys tulevaisuuden työelämässä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsiteltyjä aiheita kerrataan ja täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kieliprofilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

RUA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin ruotsin kielellä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä. Moduulissa pyritään hyödyntämään yhteistyökontakteja ruotsinkielisten tai pohjoismaisten koulujen kanssa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvarastoaan
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamista kartutetaan ekologisen, taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta. Painopistealueena ovat ympäristö- ja moraalikysymykset. Lukiossamme painotetaan vaatimamman, globaaleja ympäristökysymyksiä käsittelevän kieliaineksen ymmärtämistä ja työstämistä. Kestävää elämäntapaa lähestytään opiskelijan oma elinpiiri huomioiden.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson aikana opiskelijat tarkentavat ja täydentävät kieliprofiliaan.

RUA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan pohjoismaiseen ja kansainväliseen toimijuuteen, ja tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan

- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielen vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Suullisen kielitaidon lisäksi opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan vuorovaikutusosaamista erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa. Keskeisiä taitoja ovat puhekuppanin huomioonottaminen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovi-taan arvioinnin perusteet. Arvioinnin perustana on opiskelijan aktiivisuus ja halu kehittää suullista kielitaitoaan ja vuorovaikutuksessa toimimista. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintojakson arviointia tukee Opetushalli-tuksen laatima valtakunnallinen suullisen kielitaidon koe.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana lukiossamme tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu ruotsin kielen käyttä-jänä suullisissa vuorovaikutustilanteissa, olipa kyse arkipäiväisestä jutustelusta tai virallisesta ti-lanteesta. Näin opiskelija saa valmiuksia hyödyntää oppimaansa erilaisissa pohjoismaisissa yhteyk-sissä, niin lomamatkalla kuin työssä. Päämääränä on tarjota opiskelijalle työkaluja jatkuvaan suul-lisen kielitaidon kehittämiseen.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

RUA0 Ruotsin preppaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan peruskoulun keskeistä kielioppia
- laajentaa sanavarastoaan
- vahvistaa kielitaitoaan ja kielten opiskelutekniikkaa ennen lukion ruotsin kielen opintojen aloittamista

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan henkilökohtainen, arkipäiväinen elämä
- peruskoulun keskeisen kieliai-neksen kertaaminen ja syventäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan kehittämällä omia opiskelutapoja ja vahvuuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojen aikana vahvistetaan vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja erilaisilla pienimuotoisilla pari- ja ryhmäytymistehtävillä. Opintojen aikana myös lisätään opiskelijan omakohtaista kielitietoisuutta ja harjoitellaan erilaisia viestintätaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso niveltää perusopetuksen opinnot lukion kielten opiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan kieli-identiteettiä kertaamalla ja syventämällä kielen perusteita. Opintojaksolla painotetaan opiskelutaitojen kartuttamista, kielen opiskelun eri strategioita ja oman osaamisen arviointia. Opintojakso mahdollistaa sujuvan siirtymisen B1-kielen oppimäärästä A-kielen tavoitteiden saavuttamiseen.

Opintojakson aihepiirien myötä opiskelija harjaantuu kertomaan omasta arkipäivästään ja lähipiiristään. Opintojaksossa opiskelijalle tähdennetään ruotsin kielen osaamisen hyötyä lähialueellamme ja muissa Pohjoismaissa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

RUA9 Nuori globaalissa maailmassa (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää aikaisempien opintojaksojen teemoja ja kartuttaa sanavarastoaan
- pystyy työstämään vaativampaa kieliainesta ja ilmaisemaan sen avulla omia mielipiteitään
- pystyy tuottamaan ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä vaativampia tekstejä

Keskeiset sisällöt

- RUA1-RUA8 -opintojaksojen teemojen kertaaminen ja syventäminen
- opittujen rakenteiden kertaaminen ja vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojaksossa keskitytään opiskelijan kirjallisten taitojen vahvistamiseen painopisteenä ajankohtaiset aiheet.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi

kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan ja syvennetään opintojaksojen RUA1-RUA8 teemoja sekä kielitietoa. Lisäksi opintojaksolla käsitellään yhteiskunnallisia ja paikallisia ajankohtaisia aiheita eri medioita hyödyntäen sekä harjoitellaan erilaisten tekstien tulkitsemista ja tuottamista. Opintojaksolla kiinnitetään erityishuomiota monilukutaitoon. Opintojaksolla harjoitellaan ymmärtämään ja tuottamaan vaativampaa ja abstraktimpaa tekstiä ruotsin kielellä. Opintojakso auttaa opiskelijaa valmistautumaan ylioppilaskirjoituksiin.

RUA10 A-ruotsin kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- kerrataan ruotsin keskeiset rakenteet ja sanasto vaihtelevien teemasanojen avulla
- käytännön ohjeet kirjoitustehtävien laatimiseen ja tarkistamiseen
- kehitetään ja vahvistetaan kuullunymmärtämis- ja tekstinymmärtämistaitoja
- harjoitellaan kommunikatiivisia tilanteita

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja itseluottamusta ruotsin kielen käyttäjänä ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja ajatellen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoit-

teiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

6.4.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoisiksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehittymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

B-ruotsin opintojaksot suositellaan suoritettavaksi valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisessa numerojärjestyksessä.

RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Moduulin tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Moduulin tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja asemasta Suomessa sekä ohjata opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja

- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn-taitotasoon B1.1.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan kieliprofilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan tunnistamalla ja kehittämällä omia opiskelutapoja ja vahvuuksia sekä rakentamalla omaa opiskelijaidentiteettiä kieltenoppijana.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja erilaisilla pienimuotoisilla pari- ja ryhmätyötehtävillä. Opintojakson aikana myös vahvistetaan kielitietoisuutta ja harjoitellaan erilaisia viestintätaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä lisäksi jatkuvaan näyttöön, jossa arvioidaan mm. erilaisten työskentelytapojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja soveltamista eri tilanteissa. Arviointiin voi kuulua myös opiskelijan itse- ja vertaisarviointia.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija tulee tietoiseksi kielellisistä vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Opintojaksossa laaditaan kieliprofiili, jossa opiskelijalla on mahdollisuus esitellä myös omaa paikallista ja seutukunnallista toimijuuttaan. Kieliprofilin työstäminen on läpi opintojen jatkuva prosessi, ja siinä tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä eri oppiaineitten välillä.

Ensimmäiset opintojakson luovat pohjaa opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksille.

RUB12 Ruotsin kieli arjessani (3 op)

Moduulin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan pohtimalla omaa ajankäyttöä ja sen vaikutusta hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan edelleen mm. ääntämistä ja arkista viestintää harjoittelemalla, esim. kertomalla omista ystävistä ja heidän merkityksestään.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan tuoda esille käsittelemällä matkailu- ja kulttuurikokemuksia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä lisäksi jatkuvaan näyttöön, jossa arvioidaan mm. erilaisten työskentelytapojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja soveltamista eri tilanteissa. Arviointiin voi kuulua myös opiskelijan itse- ja vertaisarviointia. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa keskitytään harjoittamaan asioimista ravintolassa ja vaatekaupoissa ruotsin kielellä, sekä opettelemaan toimimista palveluammateissa turistipaikkakunnallamme.

RUB13 Kulttuuri ja mediat (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kommunikaatiovalmiuksia harjoittamalla. Vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen on tärkeää turistipaikkakunnallamme. Opintojaksossa harjoitellaan oman paikkakunnan esittelyä ja turistin opastamista.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan pohtimalla vapaa-ajan harrastuksia ja niiden merkitystä arjessa jaksamiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä lisäksi jatkuvaan näyttöön, jossa arvioidaan mm. erilaisten työskentelytapojen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja soveltamista eri tilanteissa. Arviointiin voi kuulua myös opiskelijan itse- ja vertaisarviointia. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

RUB14 Ympäristömme (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu moduulissa erilaisiin tekstityyppeihin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia

- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia. Opiskelija oppii ymmärtämään erilaisia kulttuureja ja kulttuurien välisiä vuorovaikutussuhteita sekä syventää tietoaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija tulkitsee erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia. Opiskelija oppii ymmärtämään erilaisia kulttuureja ja kulttuurien välisiä vuorovaikutussuhteita sekä syventää tietoaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opintojakson aikana harjoitellaan mielipiteen ilmaisua sekä suullisesti että kirjallisesti. Yhtenä keskeisenä sisältönä ovat ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet, joiden kautta opiskelija vahvistaa yhteiskunnallista osaamistaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arvioinnissa huomioidaan kielitaidon eri osa-alueet, joita ovat esim. erilaisten tekstien tulkitseminen ja työstäminen sekä suullinen ja kirjallinen tuottaminen. Arviointiin voi kuulua myös itse- ja vertaisarviointia. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osa-suoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

RUB15 Opiskelu- ja työelämä (2 op)

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana harjoitellaan keskeisiä työelämän taitoja (CV:n ja työhakemuksen laatiminen, työhaastattelu ruotsin kielellä). Muita keskeisiä sisältöjä ovat opinto- ja urasuunnittelu sekä työskentely muissa Pohjoismaissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Arvioinnissa huomioidaan kielitaidon eri osa-alueet, joita ovat esim. erilaisten tekstien tulkitseminen ja työstäminen sekä suullinen ja kirjallinen tuottaminen. Arviointiin voi kuulua myös itse- ja vertaisarviointia. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on rohkaista opiskelijaa hyödyntämään lähialueen ruotsinkielisten oppilaitosten tarjoamia jatko-opiskelumahdollisuuksia. Opintojakson aikana kannustetaan opiskelijoita ymmärtämään ruotsin kielen osaamisen merkitys tulevaisuuden työelämässä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsiteltyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteena

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Suullisen kielitaidon lisäksi opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan vuorovaikutusosaamista erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa. Keskeisiä taitoja ovat puhekuppanin huomioonottaminen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovi-taan arvioinnin perusteet. Arvioinnin perustana on opiskelijan aktiivisuus ja halu kehittää suullista kielitaitoaan ja vuorovaikutuksessa toimimista. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintojakson arviointia tukee Opetushalli-tuksen laatima valtakunnallinen suullisen kielitaidon koe.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana lukiossamme tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu ruotsin kielen käyttä-jänä suullisissa vuorovaikutustilanteissa, olipa kyse arkipäiväisestä jutustelusta tai virallisesta ti-lanteesta. Näin opiskelija saa valmiuksia hyödyntää oppimaansa erilaisissa pohjoismaisissa yhteyk-sissä, niin lomamatkalla kuin työssä. Päämääränä on tarjota opiskelijalle työkaluja jatkuvaan suul-lisen kielitaidon kehittämiseen.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

RUB17 Kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten moduulien teemojen käsittelyä ekologi-sen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osaamista kartutetaan ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta. Painopistealueena ovat ympäristö- ja moraalikysymykset.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kielitaidon eri osa-alueita. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Arvioinnin perustana on opiskelijan aktiivisuus ja halu kehittää suullista kielitaitoaan ja vuorovaikutuksessa toimimista. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossamme painotetaan vaativamman, globaaleja ympäristökysymyksiä käsittelevän kieliaiineksen ymmärtämistä ja työstämistä. Kestävä elämäntapaa lähestytään opiskelijan oma elinpiiri ja paikalliset erityispiirteet huomioiden.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

RUB0 Ruotsin preppaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa peruskoulun keskeistä kielioppia
- laajentaa sanavarastoaan
- vahvistaa kielitaitoaan ja kielten opiskelutekniikkaa ennen lukion ruotsin kielen opintojen aloittamista

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan henkilökohtainen, arkipäiväinen elämä
- peruskoulun keskeisen kieliaiineksen kertaaminen ja syventäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista vahvistetaan kehittämällä omia opiskelutapoja ja vahvuuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojen aikana vahvistetaan vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja erilaisilla pienimuotoisilla pari- ja ryhmäytymistehtävillä. Opintojen aikana myös lisätään opiskelijan omakohtaista kielitietoisuutta ja harjoitellaan erilaisia viestintätaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä erilaisten näyttöjen perusteella. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso niveltää perusopetuksen opinnot lukion kielten opiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan kieli-identiteettiä kertaamalla ja syventämällä kielen perusteita. Opintojaksolla painotetaan opiskelutaitojen kartuttamista, kielen opiskelun eri strategioita ja oman osaamisen arviointia. Opintojakso mahdollistaa sujuvan siirtymisen B1-kielen oppimäärästä A-kielen tavoitteiden saavuttamiseen.

Opintojakson aihepiirien myötä opiskelija harjaantuu kertomaan omasta arkipäivästään ja lähipiiristään. Opintojaksossa opiskelijalle tähdennetään ruotsin kielen osaamisen hyötyä lähialueellamme ja muissa Pohjoismaissa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

RUB18 Nuori globaalissa maailmassa (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää aikaisemmin oppimaansa
- oppii hakemaan tietoa vaativammasta kieliaineuksesta
- pystyy tuottamaan ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä vaativampia tekstejä

Keskeiset sisällöt

- RUB11-RUB17 -opintojaksojen teemojen kertaaminen ja syventäminen
- opittujen rakenteiden kertaaminen ja vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojaksossa keskitytään opiskelijan kirjallisten taitojen vahvistamiseen painopisteenä ajankohtaiset aiheet.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson painopiste valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa paikalliset ja globaalit ilmiöt huomioiden, joten opintojakson sisältö vaihtelee eri vuosina. Opintojaksossa pyritään kartuttamaan opiskelijan ilmaisuvarastoa teemoista, joihin ei ole mahdollisesti aikaisemmin tutustuttu.

RUB19 B-ruotsin kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- kerrataan ruotsin keskeiset rakenteet ja sanasto vaihtelevien teemasanojen avulla
- käytännön ohjeet kirjoitustehtävien laatimiseen ja tarkistamiseen
- kehitetään ja vahvistetaan kuullunymmärtämis- ja tekstinymmärtämistaitoja
- harjoitellaan kommunikatiivisia tilanteita

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja itseluottamusta ruotsin kielen käyttäjänä ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja ajatellen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan ylioppilaskirjoitusten eri osa-alueita ja syvennetään entisestään opiskelijan kielitietoa, tekstitaitoa sekä omaa tuottamista.

6.5 Vieraat kielet

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemiseen kielitaitoon. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Vieraisissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelija-keskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulu- tustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Gloaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkiksi äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvien osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

- EN = englannin kieli
- LA = latinan kieli
- RA = ranskan kieli
- SM = saamen kieli
- SA = saksan kieli
- VE = venäjän kieli
- IA = italian kieli
- EA = espanjan kieli
- PO = portugalin kieli
- KI = kiinan kieli
- JP = japanin kieli
- AR = arabian kieli
- KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltäviä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

6.5.1 Vieraat kielet, Englanti, A-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työestetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehitymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Opintojaksot

ENA1 Minä kielenoppijana (2 op)

ENA1-moduulin tehtävänä on avata lukion kielenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kielenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Tavoitteet

ENA1-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Keskeiset sisällöt

ENA1-moduuli

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiinsa tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen on osa omien vahvuuksien tunnistamista ja pyrkimystä sinnikkyteen kielenoppijana.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen on keskeinen osa opintojaksoa. Opintojakson aikana rohkaistaan käyttämään englannin kieltä vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden kanssa sekä suullisesti että kirjallisesti. Vuorovaikutusosaaminen on osa itsearviointia sekä rakentavaa ja kannustavaa vertaisar-

viointia. Pyritään sosiaalisten taitojen kehittämiseen kielen avulla. Vuorovaikutusosaaminen koostuu erilaisista viestintätyyleistä, joilla pyritään rakentamaan ja vastuulliseen viestimiseen ja harjoittamaan ääntämistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Laaja-alaista osaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarviointin avulla.

ENA2 Globaali englanti (2 op)

ENA2-moduulin tehtävänä on tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

ENA2-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

ENA2-moduuli

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänneiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen esittäytyy englannin kielen asemana kansainvälisenä kielenä, kansainvälisyytenä ja maailmankansalaisuutena.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen on keskeinen osa opintojaksoa. Opintojakson aikana rohkaistaan käyttämään englannin kieltä vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden kanssa sekä suullisesti että kirjallisesti. Vuorovaikutusosaaminen on osa itsearviointia sekä rakentavaa ja kannustavaa vertaisarviointia. Pyritään sosiaalisten taitojen kehittämiseen kielen avulla. Vuorovaikutusosaaminen koostuu erilaisista viestintätyyleistä, joilla pyritään rakentamaan ja vastuulliseen viestimiseen ja harjoitellaan ääntämistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Laaja-alaista osaamista arvioidaan jatkuvalla näyttöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

ENA3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Moduulissa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen tutustuttaa erilaisiin taiteenlajeihin, kulttuuriperintöön ja -ilmiöihin ympäri maailman omista lähtökohdista ja juurista peilaten.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen toteutetaan tarkastelemalla tekstejä eri lähtökohdista, harjoitellaan digiajan monilukutaitoa ja itseilmaisun ja luovuuden kautta etsitään uusia tapoja yhdistellä ja oppia asioita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä

(myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Globaali- ja kulttuuriosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

ENA4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen liittyy ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin sekä yhteiskunnallisiin teemoihin. Opiskelijalle pyritään antamaan mahdollisuus aktiiviseen toimijuuteen myös vieraalla kielellä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen on osa aktiivisen kansalaisen osaamista, tarkastellaan arvoja ja eettistä toimintaa yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä vastuita ja velvollisuuksia. Pohditaan median roolia yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Yhteiskunnallista osaamista sekä eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

ENA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestäväää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä ja luovaa osaamista vahvistetaan tarkastelemalla tieteellisiä tekstejä ja innovaatiota ja harjoittelemalla tähän liittyvää sanastoa eri tavoin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys- ja ympäristöosaaminen ovat läheisessä yhteydessä teknologian kestävään kehitykseen ja samalla opetellaan arvioimaan erilaisten lähteiden luotettavuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Monitieteistä ja luovaa osaamista sekä eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

ENA6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten

- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen toteutuu jatko-opinto- ja työelämävalmiuksien harjoittelussa eri tavoin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen vahvistaminen keskittyy kansainvälisiin opiskelu- ja työmahdollisuuksien tutkimiseen ja erilaisten hakuprosessien työstämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen toteutuu työelämäaiheeseen liittyvässä harjoittelussa esim. suullisesti, kirjallisesti ja pari- tai ryhmätyöskentelyinä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Globaali- ja kulttuuriosaamista, vuorovaikutusosaamista sekä yhteiskunnallista osaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

ENA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)

Moduulin tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja taitoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista

- ratkaisukeskeisyys

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys- ja ympäristöosaaminen toteutuu tutkimalla kestävästä kehityksestä, luonnon monimuotoisuudesta, ilmastonmuutosta sekä pohditaan omaa elämää ja sen vaikutusta ympäristöön. Tekstejä tarkastellaan lähdekriittisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. Eettisyys- ja ympäristöosaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla.

ENA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen toteutuu tutustumalla eri puhekulttuureihin ja syventämällä niiden tuntemusta.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen toteutuu tekemällä pariharjoituksia ja ryhmäharjoituksia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa huomioidaan puhekuppani tai ryhmä. Keskeinen taito on kuunnella puhekuppania ja ottaa tämä huomioon erilaisissa tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti erityisesti suullisen kielitaidon eri osa-alueita. Arviointi perustuu valtakunnallisiin tavoitteisiin. Eri osa-alueisiin kuuluu suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja mahdollinen kirjallinen tuottaminen. Globaali- ja kulttuuri-osaamista sekä vuorovaikutusosaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla. Opintojaksoon kuuluva Opetushallituksen valtakunnallinen suullinen koe on osa kokonaisarviointia. Valtakunnallisesta suullisesta kokeesta saa erillisen todistuksen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

ENA9 Yhteinen maailma ja kansainvälistyminen (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää aikaisempien opintojaksojen teemoja, kertaa ja kartuttaa sanavarastoaan
- työstää vaativampia tekstejä ja ilmaisee niiden avulla mielipiteensä kirjallisesti ja suullisesti
- kykenee tuottamaan ajankohtaisiin aiheisiin liittyviä vaativampia kirjallisia töitä.

Keskeiset sisällöt

- aikaisempien opintojaksojen teemojen kertaaminen ja vahvistaminen
- opittujen rakenteiden kertaaminen ja vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen liittyy läheisesti tähän opintojaksoon, kun käsitellään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita sekä niihin liittyviä konflikteja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen toteutuu työstämällä ja tutkimalla erilaisia tekstejä, pohditaan arvoja, etiikkaa ja kulttuurien moninaisuutta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen ilmenee talouden, ekologian ja sosiaalisen elämän riippuvuussuhteita tarkastelemalla.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen toteutuu pohtimalla terveyttä ja terveellisiä elämäntapoja, miten toimia muuttuvassa maailmassa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen

tuottaminen. Globaali- ja kulttuuriosaamista, vuorovaikutusosaamista, eettisyys ja ympäristöosaamista sekä yhteiskunnallista osaamista arvioidaan jatkuvalla näytöllä sekä itse- ja vertaisarvioinnin avulla. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän tekemällä tehtävät, jotka on sovittu yhdessä jakson alussa ja olemalla aktiivisesti läsnä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään kestävästä kehityksestä, turvallisuudesta ja hyvinvointia, kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurien tuntemusta eri tavoin. Syvennetään aihepiirien ymmärrystä, sanastoa ja kerrataan rakenteita. Opintojaksolla harjoitellaan ylioppilaskokeeseen tulevia erilaisia kuullunymmärrys- ja tekstinyymmärrystehtäviä sekä kirjoittamista. **Opintojakso auttaa opiskelijaa valmistautumaan ylioppilaskirjoituksiin.**

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

ENA10 Englannin kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- kerrataan keskeisiä rakenteita ja sanastoa eri aihepiireistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- harjoitellaan, kehitetään ja vahvistetaan kuullun- ja tekstinymmärtämistaitoja
- harjoitellaan erilaisten kirjoitustehtävien laatimista eri kohderyhmät huomioon ottaen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen toteutuu hyödyntämällä monia lähteitä, erilaisia tekstejä ja niitä työstämällä. Opintojaksolla harjoitellaan eri **kirjoitelmatehtäviä** eri tilanteisiin soveltaen. Kerrataan tieteen sanastoa eri aloilta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten näyttöjen perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Eri osa-alueisiin voi kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä (myös kuunneltuna) ja kirjallinen tuottaminen. **Suoritusmerkinnän saa tekemällä tehtävät, jotka on sovittu yhdessä jakson alussa ja olemalla aktiivisesti läsnä.**

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on syventää ja kerrata keskeisiä rakenteita ja harjoittaa ylioppilaskokeen kaikkia osioita eri tavoin: kuullun- ja tekstinymmärtämistä, sanaston ja rakenteen harjoittelua sekä kirjoittamista.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

6.5.2 Vieraat kielet, B2-oppimäärä

6.5.2.1 Ranska, B2-oppimäärä (RAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuri-osaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimateriaaliin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteilyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiliaan.

Oppimäärän tehtävä on tutustuttaa opiskelijaa ranskan kieleen ja kulttuuriin sekä auttaa häntä kehittymään aktiiviseksi ja rohkeaksi ranskan kielen taitajaksi.

Ranskan kielen opiskelun yhteydessä luodaan mahdollisuuksia kansainväliseen yhteydenpitoon. Kielen käyttöä harjoitellaan autenttisissa viestintätilanteissa mahdollisuuksien mukaan mm. ystävyys- tai projektikumppanikouluista tulevien vieraiden kanssa tai matkalla ranskankieliseen maahan.

Ranskaa opiskellaan kolmannesta opintojaksosta (perustason alkeet 3) alkaen B2- ja B3 -oppimäärien yhteisryhminä. B2/B3 -kielten opintojaksot tarjotaan pääsääntöisesti oman oppiaineen kahden opintopisteen laajuisina, opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden moduulien mukaisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia sekä valmentaa opiskelijaa käyttämään ranskan kieltä rohkeasti.

Osaamisen arviointi

Opiskelijalle esitellään opintojakson tavoitteet ja sovitaan opintojakson arvioinnin perusteet opintojakson alussa. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta

hänen suorituksensa voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan opintojaksolla asetettuihin tavoitteisiin nähden. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn opintojakson tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Arvioinnin tukena voidaan myös käyttää vertaisarviointia. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa opintojaksolle asetetut tavoitteet muun muassa eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa. Opintojaksosta annetaan numeerinen arvosana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojen aikana painottuu joillakin opintojaksoilla hyvinvointiosaaminen omana pääaiheenaan. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja käsitellään erityyppisten tekstien ja omien tuotosten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Kaikilla opintojaksoilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset mahdollisimman autenttiset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen ja suullista viestintää harjoitellaan kaikilla opintojaksoilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksoilla varataan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla opintojaksoilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri opintojaksoilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen on luonteva osa ranskan kielen opintoja. Opintojaksojen aikana voidaan tehdä yhteistyötä ranskalaisen partnerikoulun kanssa, käydä opintomatkalla ranskankielisessä maassa ja tutustua yhteiskunnallisiin ilmiöihin Ranskassa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojen aikana painottuu joillakin opintojaksoilla eettisyys ja ympäristöosaaminen omana pääaiheenaan. Aihepiireinä ovat silloin esimerkiksi luonnonsuojelu ja ekologisesti kestävä elämäntapa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen korostuu useilla opintojaksoilla, kun tutustutaan ranskankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin. Tähän osaamisalueeseen liittyvät myös maahan- ja maastamuuton sekä kansainvälisen yhteistyön teemat.

Opintojaksot

RAB21 La communication quotidienne (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen, joka tulee näkyviin harjoiteltaessa muun muassa käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita ranskaksi ja ranskalaisten tapaa viestiä. Vuorovaikutustilanteet kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin: vapaa-aikaan, harrastuksiin, kouluun ja arjen asiointitilanteisiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaalia ja kulttuuriosaamista harjoitellaan, kun peilataan opintojakson aihepiirejä ranskalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan. Tätä laaja-alaista osaamisaluetta voidaan tukea esimerkiksi ekskursion avulla ranskankielisen maahan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen korostuu, kun opintojakson sisällöt esim. vapaa-ajan vietto ja koulu liitetään ranskalaiseen yhteiskuntaan. Yhteiskunnallista osaamista voidaan laajentaa esimerkiksi yhteistyöllä ranskalaisen koulun kanssa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

RAB22 Le français dans le monde (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti
- käyttää kehittyvää kielitaitoaan hyväksi tiedonhankinnassa, kontaktien luomisessa ja oman kieli- ja kulttuuritaustan esittelyssä.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu vahvasti globaali- ja kulttuuriosaaminen, jota harjoitellaan tutustumalla ranskankielisiin maihin eri tavoin esimerkiksi tekstien sekä suullisen ja kirjallisen tuottamisen avulla. Voidaan myös olla yhteydessä ranskankielisissä maissa asuviin henkilöihin tai hyödyntää heidän vierailujaan oppitunneilla. Mahdollisuuksien mukaan voidaan tehdä yhteistyötä ranskankielisten maiden oppilaitosten kanssa.

Vuorovaikutusosaaminen

Oman kieli- ja kulttuuritaustan esittelyssä tulee näkyviin vuorovaikutusosaaminen. Kulttuurieroja vertailtaessa myös mielipiteiden ilmaiseminen ja aktiivinen kuunteleminen ovat tärkeitä. Kielitaitoa voidaan hyödyntää myös kontaktien luomisessa ranskankielisten maiden oppilaitosten kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakssoon liittyy yhteiskunnallinen osaaminen vertailtaessa arjen tapoja ja traditioita sekä Suomessa että ranskankielisissä maissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.3 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan tekstien suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataittoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

RAB23 Le bien-être et la santé (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **käyttää kielitaitoaan kuvaillessaan paikallisia liikuntamahdollisuuksia.**

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti hyvinvointiosaamisen laaja-alainen osaamisalue niin tavoitteina, opiskelusisältöinä kuin toimintamenetelminäkin. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja käsitellään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien sekä omien tuotosten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksoon liittyy vuorovaikutusosaaminen, kun harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista opintojakson aihepiireistä esim. hyvinvoinnista ja eri elämänvaiheisiin liittyvistä teemoista. Opitaan myös kuuntelemaan puhekumppania aktiivisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A1.3 mukaisten tekstien tulkinta- ja tuottamistaitojen kehittymiseen sekä taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Taitoa toimia vuorovaikutuksessa arvioidaan jatkuvan näytön avulla niin itse- ja vertaisarviointina kuin opettajan tekemänä arviointina.

RAB24 La culture francophone (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuri aiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **käyttää kielitaitoaan kertoessaan paikallisesta kulttuurista.**

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuri aiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuri aiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson tavoitteissa ja toteutusmenetelmissä korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Perehdytään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien avulla ranskankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin. Opiskelija tekee oman ranskankielisen tuotoksen häntä kiinnostavasta kulttuuri aiheesta.

Globaali- ja kulttuuri osaaminen

Globaali- ja kulttuuri osaamisen laaja-alaiset osaamisalueet tulevat näkyviin opintojakson kulttuurisältöjä käsiteltäessä. Tutustutaan ranskankielisten maiden kulttuurisesti ja historiallisesti tärkeisiin aiheisiin kuten myös näiden alueiden ajankohtaisiin kulttuuri aiheisiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksoon liittyy luovaa toimintaa eri kulttuuri aiheisiin perustuen ja siltä osin sisältöihin kuuluu osia vuorovaikutusosaamisen laaja-alaisesta osaamisalueesta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Painotetaan ranskankielisten tekstien lukemista ja laaditaan

ranskankielinen tuotos kulttuuriaiheesta. Opintojakson taitojen arvioinnissa korostuvat opettajan antaman arvioinnin lisäksi jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

RAB25 Les études et le travail (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, jota harjoitellaan esimerkiksi vertailemalla suomalaista ja ranskalaista koulutusjärjestelmää.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen tulee näkyviin perehdyttäessä erilaisten tekstien ja omien tuotosten avulla opiskeluun liittyviin aiheisiin. Opintojakson sisältöihin kuuluvana teemana on myös työelämä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka antavat kattavasti näyttöä kielitaidon eri osa-alueilta. Eri osa-alueisiin voivat kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä sekä kirjallisina että kuunneltuina ja kirjallinen tuottaminen. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB26 Le média et l'actualité (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen, kun tutustutaan erilaisten tekstityyppien avulla ajankohtaisiin aiheisiin ranskankielisten medioiden näkökulmasta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaaminen osa-aluetta harjoitellaan perehtymällä ranskankielisiin medioihin. Vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen tarvittavia strategioita ja samalla opitaan kriittistä suhtautumista erilaisiin lähteisiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen tulee näkyviin, kun opintojakson tavoitteiden mukaisesti syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla. Painotetaan viestin vastaanottajan huomioimista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, joissa näkyvät opiskelijan kielitaidon eri osa-alueet. Erityisesti arvioinnissa korostuu erityyppisten sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien työstäminen. Keskeistä on myös suullinen ja kirjallinen tuottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB27 Le logement et la mode de vie durable (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuin ympäristöt
- kestävä elämäntapa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa ja oman osaamisen itsearviointia kehittävässä toimintatavoissa tulee näkyviin monitieteisen ja luovan osaamisen osa-alue.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson tavoitteissa korostuu globaali- ja kulttuuriosaamisen alue. Erityyppisten tekstien tulkinta- ja tuottamistehtävien teemoina ovat muun muassa erilaiset asuin ympäristöt ja traditiot.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät opintojakson keskeisissä aihepiireissä, joita ovat luonnonsuojelu, ilmastonmuutos ja ekologisesti kestävä elämäntapa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa ja oman osaamisen itsearviointia kehittävässä toimintatavoissa tulee näkyviin monitieteisen ja luovan osaamisen osa-alue.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Erityistä huomiota kiinnitetään erilaisten sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintaan ja tuottamiseen. Opettajan suorittaman arvioinnin ohella korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB28 La collaboration internationale (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa
- **kerrataan oppimäärän sisältöaiheet ja opitut kielten rakenteet**
- **vahvistetaan erityisesti kirjallisten tekstien tuottamista**
- **ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä harjoitellaan suunnitelmallisesti**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen perehdyttäessä erityyppisten tekstien ja omien tuotosten avulla kansainväliseen yhteistyöhön. Opintojaksoon kuuluu myös oppimäärän aihealueiden kertaaminen, jolloin globaali- ja kulttuuriosaaminen tulee esiin eri aihekokonaisuuksien sisällöissä. Myös opintojakson aikana harjoiteltavien ylioppilaskokeen kirjallisten ja kuunneltavien tekstien aiheet liittyvät usein globaali- ja kulttuuriosaamiseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson tavoitteiden mukaan perehdytään kielitaitovaatimuksiin esimerkiksi jatko-opinnoissa sekä kansainvälisen kielitaidon arviointijärjestelmiin. Yhteiskunnallinen osaaminen tulee näkyviin käsiteltäessä näihin teemoihin liittyviä aihekokonaisuuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan varsinkin erilaisten ylioppilaskokeeseen valmentavien kirjallisten tuotosten avulla. Korostetaan vastaanottajan huomioimista erilaisten kirjoitettujen viestien oleellisena kriteerinä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.2 mukaisten taitojen kehittymiseen niin, että sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintataidot korostuvat. Myös kirjallisten tekstien tuottamistaidot ovat tärkeitä. Kielen kaikkia osa-alueita arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

6.5.2.2 Saksa, B2-oppimäärä (SAB2)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuri-osaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Oppimäärän tehtävä on tutustuttaa opiskelijaa saksan kieleen ja kulttuuriin sekä auttaa häntä kehittämään aktiiviseksi ja rohkeaksi saksan kielen taitajaksi.

Vieraan kielen opiskelun yhteydessä luodaan mahdollisuuksia kansainväliseen yhteydenpitoon. Kielen käyttöä harjoitellaan autenttisissa viestintätilanteissa mahdollisuuksien mukaan mm. ystävyys- tai projektikumppanikouluista tulevien vieraiden kanssa tai matkalla.

Saksaa opiskellaan kolmannesta opintojaksosta (perustason alkeet 3) alkaen B2- ja B3 -oppimäärien yhteisryhminä. B2/B3 -kielten opintojaksot tarjotaan pääsääntöisesti oman oppiaineen kahden opintopisteen laajuisina, opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden moduulien mukaisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia sekä valmentaa opiskelijaa käyttämään saksan kieltä rohkeasti.

Osaaminen arviointi

Opiskelijalle esitellään opintojakson tavoitteet ja sovitaan kurssin arvioinnin perusteet opintojakson alussa. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänen suorituksensa voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan opintojaksolla asetettuihin tavoitteisiin nähden. Arvioinnilla kannustetaan

opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn opintojakson tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Arvioinnin tukena voidaan myös käyttää vertaisarviointia. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa opintojaksolle asetetut tavoitteet muun muassa eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojaksot

SAB21 Elämän tärkeitä asioita (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti
- **uskaltaa käyttää rohkeasti saksan kieltä helpohkoissa viestintätilanteissa.**

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi ja ne kytetään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset, koulu) peilaten niitä yhteiskunnallisiin ilmiöihin saksankielisissä maissa. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi ja ne kytetään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset, koulu) peilaten niitä saksalaiseen kulttuuriin ja viestintätapoihin. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaamisen harjoittelua voidaan kytkeä opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (oma lähipiiri ja arki, asiointitilanteet, sosiaalinen kohtaaminen) yhteistyönä muiden oppiaineiden opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat

opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.3 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

SAB22 Monenlaista elämää (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

- Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti
- **käyttää saksaa tiedonhankinnan välineenä**
- **toimii oman kulttuurinsa lähettiläänä**
- **pystyy toimimaan kansainvälisellä tasolla.**

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua
- **saksan kielen käyttö paikallisesti**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan vertailemalla Suomen ja saksankielisten maiden yhteiskuntaa ja yhteiskunnallisia ilmiöitä monipuolisesti. Tätä voidaan tukea lukemalla sanomalehtiä, katsomalla uutisia ja keskustella yhteiskunnallisista aiheista. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista tuetaan harjoittelemalla opintojaksoihin teemaan sopivia vuorovaikutus- ja viestintätilanteita sekä kirjallisesti että suullisesti. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana on mahdollista tehdä yhteistyötä paikallisten hyvinvointialan yritysten kanssa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tarkastelemme globaaleja kysymyksiä. Opintojaksossa painottuu Suomen ja saksankielisten maiden tapojen, traditioiden ja kulttuurierojen vertailu. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Opintojakson aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

SAB23 Hyvinvointi ja huolenpito (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielihetkiään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet
- **paikallinen liikuntakulttuuri**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaamisen laaja-alainen osaamisalue niin tavoitteina, opiskelutaitoina kuin toimintamenetelminäkin. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja käsitellään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien sekä omien tuotosten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan opintojakson aikana tuntemusten ja mielipiteiden ilmaisun sekä aktiivisen kuuntelun muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A1.3 mukaisten tekstien tulkinta- ja tuottamistaitojen kehittymiseen sekä taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Taitoa toimia vuorovaikutuksessa arvioidaan jatkuvan näytön avulla niin itse- ja vertaisarviointina kuin opettajan tekemänä arviointina.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

SAB24 Kulttuuri ja mediat (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaihteita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **osaa hyödyntää saksan kielitaitoaan kertoessaan paikallisesta kulttuurista.**

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaihteita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella
- **paikallisen kulttuurin esittely**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista työstetään käyttämällä saksan kieltä monipuolisesti opintojakson kulttuuriaiheen liittyvissä viestintätilanteissa esimerkiksi keskustelu-, esittely- ja nauhoitustehtävissä.

Vuorovaikutusosaamista voidaan harjoitella työstämällä esittely- tai markkinointivideota saksaksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaamista harjoitellaan runsaasti eri muodoissa. Sitä voidaan esimerkiksi työstää esittelemällä paikallista kulttuuria, tutustumalla näyttelyihin saksan kielellä sekä katsomalla, kuuntelemalla ja luomalla saksankielistä audio- ja videoaineistoa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä ja luovaa osaamista voidaan opintojakson aikana harjoitella tekemällä paikallisia markkinointivideoita, aiheina mm. lukio, nähtävyydet, yritykset, kaupat ja palvelut ja koulutusmahdollisuudet.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys- ja ympäristöosaamista voidaan harjoitella esittämällä ympäristöaihetta saksaksi esimerkiksi videon tai kuunnelman muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Painotetaan saksankielisten tekstien lukemista ja laaditaan oma saksankielinen tuotos kulttuuriaiheesta esimerkiksi videon muodossa. Opintojakson taitojen arvioinnissa korostuvat opettajan antaman arvioinnin lisäksi jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

SAB25 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **osaa kertoa saksaksi opiskelustaan ja suomalaisesta koulujärjestelmästä**
- **osaa kertoa tulevaisuudensuunnitelmista opiskelun ja työn osalta.**

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelu- ja työteema mahdollistaa opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen laajentamista monipuolisella tavalla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana perehdytään eri opiskelumuotoihin ja ammatteihin Suomessa ja saksankielisissä maissa. Mahdollisuuksien mukaan kutsutaan paikalle saksankielisiä vieraita, jotka kertovat omista opinnoistaan ja ammattivalinnoistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista voidaan harjoitella kertomalla omista opinnoista sekä suunnitelmista opiskelun ja työn suhteen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka antavat kattavasti näyttöä kielitaidon eri osa-alueilta. Eri osa-alueisiin voivat kuulua suullinen saksan kielen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä sekä kirjallisina että kuunneltuina ja kirjallinen tuottaminen. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

SAB26 Yhteinen maapallomme (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, kun tutustutaan maahan- ja maastamuuton teemoihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaaminen osa-aluetta harjoitellaan perehtymällä saksankielisiin medioihin ja lähdekritiikkiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät muun muassa luonnonsuojelun, ilmastonmuutoksen ja ekologisen elämäntavan teemoina.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, joissa näkyvät opiskelijan kielitaidon eri osa-alueet. Erityisesti arvioinnissa korostuu erityyppisten, sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien työstäminen. Keskeistä on myös suullinen ja kirjallinen tuottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

SAB27 Kansainvälinen toiminta (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa ja oman osaamisen itsearviointia kehittävässä toimintatavoissa tulee näkyviin monitieteisen ja luovan osaamisen osa-alue.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Erityistä huomiota kiinnitetään erilaisten sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintaan ja tuottamiseen. Opettajan suorittaman arvioinnin ohella korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittävät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

SAB28 Viesti puhuen ja kirjoittaen (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö

- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa
- **kerrataan oppimäärän sisältöaiheet ja opitut kielen rakenteet**
- **vahvistetaan erityisesti kirjallisten tekstien tuottamista**
- **ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä harjoitellaan suunnitelmallisesti**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellessaan erilaisten tekstien tuottamista, opiskelijan vuorovaikutustaidot vahvistuvat.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.2 mukaisten taitojen kehittymiseen niin, että sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintataidot korostuvat. Myös kirjallisten tekstien tuottamistaidot ovat tärkeitä. Kielen kaikkia osa-alueita arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

SAB29 Saksan kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea hänen valmistautuessaan ylioppilaskirjoitukseen

Keskeiset sisällöt

- kerrataan saksan kielen keskeiset rakenteet ja sanasto vaihtelevien teemasanojen avulla
- käytännön ohjeet kirjoitustehtävien laatimiseen ja tarkistamiseen
- kehitetään ja vahvistetaan kuullunymmärtämis- ja tekstinymmärtämistaitoja
- harjoitellaan kommunikatiivisia tilanteita

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja itseluottamusta saksan kielen käyttäjänä ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja ajatellen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopul-

lista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

6.5.3 Vieraat kielet, B3-oppimäärä

6.5.3.1 Ranska, B3-oppimäärä (RAB3)

Vieraan kielen B3-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuri-osaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

Oppimäärän tehtävä on tutustuttaa opiskelijaa ranskan kieleen ja kulttuuriin sekä auttaa häntä kehittymään aktiiviseksi ja rohkeaksi ranskan kielen taitajaksi.

Ranskan kielen opiskelun yhteydessä luodaan mahdollisuuksia kansainväliseen yhteydenpitoon. Kielen käyttöä harjoitellaan autenttisissa viestintätilanteissa mahdollisuuksien mukaan mm. ystävyys- tai projektikumppanikouluista tulevien vieraiden kanssa tai matkalla ranskankieliseen maahan.

Ranskaa opiskellaan kolmannesta opintojaksosta (perustason alkeet 3) alkaen B2- ja B3 -oppimäärien yhteisryhminä. B2/B3 -kielten opintojaksot tarjotaan pääsääntöisesti oman oppiaineen kahden opintopisteen laajuisina, opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden moduulien mukaisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia sekä valmentaa opiskelijaa käyttämään ranskan kieltä rohkeasti.

Osaamisen arviointi

Opiskelijalle esitellään opintojakson tavoitteet ja sovitaan opintojakson arvioinnin perusteet opintojakson alussa. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänen suorituksensa voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan opintojaksolla asetettuihin tavoitteisiin nähden. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn opintojakson tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Arvioinnin tukena voidaan myös käyttää vertaisarviointia. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa opintojaksolle asetetut tavoitteet muun muassa eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa. Opintojaksosta annetaan numeerinen arvosana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

RAB31 Tullaan tutuiksi (2 op)

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistetaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti
- **tutustuminen ranskan kieleen ja kulttuurin eri osa-alueisiin.**

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojakson rutiininomaisissa arjen viestintätilanteissa ja opittaessa tärkeimpiä viestintästrategioita. Harjoitellaan myös tavallisimpia kohteliaisuusilmauksia ja niihin reagoimista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen tulee opintojakson aikana näkyviin muun muassa pohdittaessa ranskan kielen asemaa maailmassa ja hahmotettaessa uuden kielen suhdetta aiemmin opiskeltuihin kieliin. Vertaillaan suomalaista ja ranskalaista kulttuuria ja elämäntapaa opintojakson teemoihin kuuluvia rutiininomaisia viestintätilanteita harjoiteltaessa. Globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan edistää tutustumalla ranskankielisiin maihin, yhteistyöllä ranskalaisen koulun kanssa tai kutsumalla ranskankielinen henkilö vierailemaan oppitunnilla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearviointin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan ranskan kieleen ja kulttuuriin sekä ranskan kielen asemaan maailmassa. Lisäksi hahmotetaan uuden kielen suhdetta opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaa miin kieliin. Opintojaksolla harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä arkitilanteissa tarvittavia ilmauksia. Opintojakson aikana voidaan tehdä ranskankielisiin maihin liittyviä esityksiä, olla yhteydessä ranskankielisiin ihmisiin ja koululuokkiin ja tutustua myös ranskalaiseen ruokakulttuuriin.

RAB32 Arjen asiointia (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailman kuvan laajentamiseksi.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti
- **osaa kuvailla omaa lähipiiriä ja arkea**
- **hallitsee perustason asiointi- ja arkitilanteita ranskaksi.**

Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy selkeästi opintojakson käytännönläheisissä arkielämän vuorovaikutustilanteissa. Opitaan myös kertomaan perusasioita omasta ja lähipiirin arjesta, reagoimaan

luontevasti ja kuuntelemaan aktiivisesti. Samalla vertaillaan suomalaisten ja ranskalaisten viestintätapoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy monipuolisesti opintojakson tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa. Harjoitellaan perustason viestintätilanteissa arkista asiointia ranskaksi sekä sosiaalista kohtaamista peilaten niitä ranskalaiseen elämäntapaan ja yhteiskuntaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson globaali- ja kulttuuriosaaminen tulee esiin, kun kerrotaan ranskaksi perusasioita omasta ja lähipiirin arjesta ja verrataan niitä ranskalaiseen arkielämään ja elinympäristöön.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan ranskan kieleen ja kulttuuriin sekä ranskan kielen asemaan maailmassa. Opintojaksolla harjoitellaan runsaasti sosiaalista kohtaamista arjen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa ranskaksi sekä käsitellään myös eri tilanteisiin tarvittavia viestintästrategioita.

RAB33 La communication quotidienne (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen, joka tulee näkyviin harjoiteltaessa muun muassa käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita ranskaksi ja ranskalaisten tapaa viestiä. Vuorovaikutustilanteet kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin: arjen asiointitilanteet sekä vapaa-aika, harrastukset ja koulu.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

RAB34 Le français dans le monde (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti
- käyttää kehittyvää kielitaitoaan hyväksi tiedonhankinnassa, kontaktien luomisessa ja oman kieli- ja kulttuuritaustan esittelyssä.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu vahvasti globaali- ja kulttuuriosaaminen, jota harjoitellaan tutustumalla ranskankielisiin maihin eri tavoin esim. tekstien sekä suullisen ja kirjallisen tuottamisen avulla. Voidaan myös olla yhteydessä ranskankielisissä maissa asuviin henkilöihin tai hyödyntää heidän vierailujaan oppitunneilla. Mahdollisuuksien mukaan voidaan myös tehdä yhteistyötä ranskankielisten maiden oppilaitosten kanssa.

Vuorovaikutusosaaminen

Oman kieli- ja kulttuuritaustan esittelyssä tulee näkyviin vuorovaikutusosaaminen. Kielitaitoa voidaan hyödyntää myös kontaktien luomisessa. Kulttuurieroja vertailtaessa myös mielipiteiden ilmaiseminen ja aktiivinen kuunteleminen ovat tärkeitä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksoon liittyy yhteiskunnallinen osaaminen vertailtaessa arjen tapoja ja traditioita sekä Suomessa että ranskankielisissä maissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.3 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan tekstien

suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

RAB35 Le bien-être et la santé (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- käyttää kielitaitoaan kuvaillessaan paikallisia liikuntamahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti hyvinvointiosaamisen laaja-alainen osaamisalue niin tavoitteina, opiskelusisältöinä kuin toimintamenetelminäkin. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja käsitellään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien sekä omien tuotosten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksoon liittyy vuorovaikutusosaaminen, kun harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista opintojakson aihepiireistä esim. hyvinvoinnista ja eri elämänvaiheisiin liittyvistä teemoista. Opitaan myös kuuntelemaan puhekumppania aktiivisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A1.3 mukaisten tekstien tulkinta- ja tuottamistaitojen kehittymiseen sekä taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Taitoa toimia vuorovaikutuksessa arvioidaan jatkuvan näytön avulla niin itse- ja vertaisarviointina kuin opettajan tekemänä arviointina.

RAB36 La culture francophone (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuri aiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- käyttää kielitaitoaan kertoessaan paikallisesta kulttuurista.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuri aiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuri aiheet

- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson tavoitteissa ja toteutusmenetelmissä korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Perehdytään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien avulla ranskankielisiin maihin ja niiden kulttuuriin. Opiskelija tekee oman ranskankielisen tuotoksen häntä kiinnostavasta kulttuuriaiheesta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali ja kulttuuriosaamisen laaja-alaiset osaamisalueet tulevat näkyviin opintojakson kulttuurisisältöjä käsiteltäessä. Tutustutaan ranskankielisten maiden kulttuurisesti ja historiallisesti tärkeisiin aiheisiin kuten myös näiden alueiden ajankohtaisiin kulttuuriaiheisiin

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksoon liittyy luovaa toimintaa eri kulttuuriaiheisiin perustuen ja siltä osin sisältöihin kuuluu osia vuorovaikutuksen laaja-alaisesta osaamisalueesta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Painotetaan ranskankielisten tekstien lukemista ja laaditaan ranskankielinen tuotos kulttuuriaiheesta.

Opintojakson taitojen arvioinnissa korostuvat opettajan antaman arvioinnin lisäksi jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

RAB37 Les études et le travail (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- osaa kertoa ranskaksi opiskelustaan ja suomalaisesta koulusta.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, jota harjoitellaan esimerkiksi vertailemalla suomalaista ja ranskalaista koulutusjärjestelmää.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen tulee näkyviin perehdyttäessä erilaisten tekstien ja omien tuotosten avulla opiskeluun liittyviin aiheisiin. Opintojakson sisältöihin kuuluvana teemana on myös työelämä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka antavat kattavasti näyttöä kielitaidon eri osa-alueilta. Eri osa-alueisiin voivat kuulua suullinen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä sekä kirjallisina että kuunneltuina ja kirjallinen tuottaminen. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB38 Le média et l'actualité (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen, kun tutustutaan erilaisten tekstityyppien avulla ajankohtaisiin aiheisiin ranskankielisten medioiden näkökulmasta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaaminen osa-aluetta harjoitellaan perehtymällä ranskankielisiin medioihin. Vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen tarvittavia strategioita ja samalla opitaan kriittistä suhtautumista erilaisiin lähteisiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen tulee näkyviin, kun opintojakson tavoitteiden mukaisesti syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla. Painotetaan viestin vastaanottajan huomioimista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, joissa näkyvät opiskelijan kielitaidon eri osa-alueet. Erityisesti arvioinnissa korostuu erityyppisten, sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien työstäminen. Keskeistä on myös suullinen ja

kirjallinen tuottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB39 Le logement et la mode de vie durable (2op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa ja oman osaamisen itsearviointia kehittävässä toimintatavoissa tulee näkyviin monitieteisen ja luovan osaamisen osa-alue.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson tavoitteissa korostuu globaali- ja kulttuuriosaamisen alue. Erityyppisten tekstien tulkinta- ja tuottamistehtävien teemoina ovat muun muassa erilaiset asuinympäristöt ja traditiot.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät opintojakson keskeisissä aihepiireissä, joita ovat luonnonsuojelu, ilmastonmuutos ja ekologisesti kestävä elämäntapa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monilukutaitoa ja oman osaamisen itsearviointia kehittävässä toimintatavoissa tulee näkyviin monitieteisen ja luovan osaamisen osa-alue.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka testaavat kattavasti kielitaidon eri osa-alueita. Erityistä huomiota kiinnitetään erilaisten sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintaan ja tuottamiseen. Opettajan suorittaman arvioinnin ohella korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

RAB310 La collaboration internationale (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa
- **kerrataan oppimäärän sisältöaiheet ja opitut kielen rakenteet**
- **vahvistetaan erityisesti kirjallisten tekstien tuottamista**
- **ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä harjoitellaan suunnitelmallisesti**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen perehdyttäessä erityyppisten tekstien ja omien tuotosten avulla kansainväliseen yhteistyöhön. Opintojaksoon kuuluu myös oppimäärän aihealueiden kertaaminen, jolloin globaali- ja kulttuuriosaaminen tulee esiin eri aihekokonaisuuksien sisällöissä. Myös opintojakson aikana harjoiteltavien ylioppilaskokeen kirjallisten ja kuunneltavien tekstien aiheet liittyvät usein globaali- ja kulttuuriosaamiseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson tavoitteiden mukaan perehdytään kielitaitovaatimuksiin esimerkiksi jatko-opinnoissa sekä kansainvälisen kielitaidon arviointijärjestelmiin. Yhteiskunnallinen osaaminen tulee näkyviin käsiteltäessä näihin teemoihin liittyviä aihekokonaisuuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan varsinkin erilaisten ylioppilaskokeeseen valmentavien kirjallisten tuotosten avulla. Korostetaan vastaanottajan huomioimista erilaisten kirjoitettujen viestien oleellisena kriteerinä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.2 mukaisten taitojen kehittymiseen niin, että sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintataidot korostuvat. Myös kirjallisten tekstien tuottamistaidot ovat tärkeitä. Kielen kaikkia osa-alueita arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näytö sekä itse- ja vertaisarviointi.

6.5.3.2 Saksa, B3-oppimäärä (SAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuri-osaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös

mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

Oppimäärän tehtävä on tutustuttaa opiskelijaa saksan kieleen ja kulttuuriin sekä auttaa häntä kehittymään aktiiviseksi ja rohkeaksi saksan kielen taitajaksi.

Vieraan kielen opiskelun yhteydessä luodaan mahdollisuuksia kansainväliseen yhteydenpitoon. Kielen käyttöä harjoitellaan autenttisissa viestintätilanteissa mahdollisuuksien mukaan mm. ystävyys- tai projektikumppanikouluista tulevien vieraiden kanssa tai matkalla.

Saksaa opiskellaan kolmannesta opintojaksosta (perustason alkeet 3) alkaen B2- ja B3 -oppimäärien yhteisryhminä. B2/B3 -kielten opintojaksot tarjotaan pääsääntöisesti oman oppiaineen kahden opintopisteen laajuisina, opetussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden moduulien mukaisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia sekä valmentaa opiskelijaa käyttämään saksan kieltä rohkeasti.

Osaamisen arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovietaan arvioinnin perusteet, painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson arvioinnin perusteena on jatkuva arviointi. Se voi koostua osakokeista, portfoliotöistä, suullisista harjoituksista, kirjoitelmista, sanakokeista ja muusta näytöstä. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta opintojaksosuoritus voidaan arvostella. Opiskelijalla on jokaisen opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan opintojakson asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista opintojakson arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Arvioinnin tukena voidaan myös käyttää vertaisarviointia. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa opintojaksoille asetetut tavoitteet muun muassa eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

SAB31 Tutustumme saksan kieleen ja kulttuuriin (2 op)

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti
- **tutustuu saksan kielen ja kulttuurin eri osa-alueisiin.**

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset
- **tutustuminen saksalaiseen kieleen ja kulttuuriin**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi, tutustumalla ja vertailemalla suomalaista ja saksalaista kulttuuria, elämäntapaa, yhteiskuntaa ja viestintätapoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista harjoitellaan muun muassa tutustumalla ja vertailemalla suomalaista ja saksalaista kulttuuria, elämäntapaa, yhteiskuntaa ja viestintätapoja. Globaali- ja kulttuuriosaaminen näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.1 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan saksan kieleen ja kulttuuriin sekä saksan kielen asemaan maailmassa. Lisäksi hahmotetaan uuden kielen suhdetta opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Opintojaksolla harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä arkitilanteissa tarvittavia ilmauksia. Opintojakson aikana voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä saksankielisiin maihin liittyviä esityksiä, olla yhteydessä saksankielisiin ihmisiin ja tutustua myös saksalaiseen ruokakulttuuriin.

SAB32 Arki ja asiointi saksaksi (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailman kuvan laajentamiseksi.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti
- **käyttää rohkeasti saksan kieltä helpohkoissa arjen tilanteissa.**

Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi ja ne kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (oma lähipiiri ja arki, asiointitilanteet, sosiaalinen kohtaaminen) peilaten niitä saksalaiseen kulttuuriin ja viestintätapoihin. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen harjoittelua kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (oma lähipiiri ja arki, asiointitilanteet, sosiaalinen kohtaaminen) peilaten niitä saksalaiseen kulttuuriin ja elämäntapaan. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen harjoittelua kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (oma lähipiiri ja arki, asiointitilanteet, sosiaalinen kohtaaminen) peilaten niitä saksalaisen yhteiskunnan tapoihin. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden toteutumiseen.

Arvioinnissa painotetaan suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan saksan kieleen ja kulttuuriin sekä saksan kielen asemaan maailmassa. Opintojaksolla harjoitellaan runsaasti sosiaalista kohtaamista arjen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa saksaksi sekä käsitellään myös eri tilanteisiin tarvittavia viestintästrategioita.

SAB33 Elämän tärkeitä asioita (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti
- **uskaltaa käyttää rohkeasti saksan kieltä helpohkoissa viestintätilanteissa.**

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi ja ne kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset, koulu) peilaten niitä yhteiskunnallisiin ilmiöihin saksankielisissä maissa. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan muun muassa harjoittelemalla käytännönläheisiä vuorovaikutustilanteita saksaksi ja ne kytketään opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset, koulu) peilaten niitä saksalaiseen kulttuuriin ja viestintätapoihin. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaamisen harjoittelua voidaan kytkeä opintojakson sisältöihin liittyviin aiheisiin (oma lähipiiri ja arki, asiointitilanteet, sosiaalinen kohtaaminen) yhteistyönä muiden opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.2 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

SAB34 Monenlaista elämää (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti
- käyttää saksaa tiedonhankinnan välineenä
- toimii oman kulttuurinsa lähettiläänä
- pystyy toimimaan kansainvälisellä tasolla.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua
- saksan kielen käyttö paikallisesti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan vertailemalla Suomen ja saksankielisten maiden yhteiskuntaa ja yhteiskunnallisia ilmiöitä monipuolisesti. Tätä voidaan tukea lukeamalla sanomalehtiä, katsomalla uutisia ja keskustelemalla yhteiskunnallisista aiheista. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista tuetaan harjoittelemalla opintojaksoihin teemaan sopivia vuorovaikutus- ja viestintätilanteita sekä kirjallisesti että suullisesti. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana on mahdollista tehdä yhteistyötä paikallisten hyvinvointialan yritysten kanssa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tarkastelemme globaaleja kysymyksiä. Opintojaksossa painottuu Suomen ja saksankielisten maiden tapojen, traditioiden ja kulttuurierojen vertailu. Osa-alue näkyy monipuolisesti tavoitteissa, tehtävissä ja jatkuvassa arvioinnissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikana voidaan antaa arviointia esimerkiksi suullisen tai kirjallisen palautteen sekä itsearvioinnin muodossa. Monipuoliset arviointitavat tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön vuorovaikutusosaamisen kehittymisestä sekä taitotason A1.3 tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa painotetaan suullista tuottamistaitoa, jota arvioidaan formatiivisesti opintojakson aikana ja tekstien tulkintataitoa, jota arvioidaan summatiivisesti. Vuorovaikutusta ja viestintästrategioiden käyttöä arvioidaan itse- ja vertaisarviointina.

Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten esimerkiksi kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana käsitellään kohdekielen maantieteellistä levinneisyyttä ja saksan kielen variantteja. Opintojaksossa painottuu Suomen ja saksankielisten maiden tapojen, traditioiden ja kulttuurierojen vertailu.

SAB35 Hyvinvointi ja huolenpito 2 (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielihiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaamisen laaja-alainen osaamisalue niin tavoitteina, opiskelussisällöinä kuin toimintamenetelminäkin. Hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä teemoja käsitellään erityyppisten kirjallisten ja kuunneltavien tekstien sekä omien tuotosten avulla.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan opintojakson aikana tuntemusten ja mielipiteiden ilmaisun sekä aktiivisen kuuntelun muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A1.3 mukaisten tekstien tulkinta- ja tuottamistaitojen kehittymiseen sekä taitotason A2.1 määrittelmiä vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Taitoa toimia vuorovaikutuksessa arvioidaan jatkuvan näytön avulla niin itse- ja vertaisarviointina kuin opettajan tekemänä arviointina.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja keskustella arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

SAB36 Kulttuuri ja mediat (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaihteita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **osaa hyödyntää saksan kielitaitoaan kertoessaan paikallisesta kulttuurista.**

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaihteita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella
- **paikallisen kulttuurin esittely**

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista työstetään käyttämällä saksan kieltä monipuolisesti opintojakson kulttuuriaiheen liittyvissä viestintätilanteissa esimerkiksi keskustelu-, esittely- ja nauhoitustehtävissä.

Vuorovaikutusosaamista voidaan harjoitella työstämällä esittely- tai markkinointivideota saksaksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaamista harjoitellaan runsaasti eri muodoissa. Sitä voidaan esimerkiksi työstää esittelemällä paikallista kulttuuria, tutustumalla näyttelyihin saksan kielellä sekä katsomalla, kuuntelemalla ja luomalla saksankielistä audio- ja videoaineistoa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä ja luovaa osaamista voidaan opintojakson aikana harjoitella tekemällä paikallisia markkinointivideoita, aiheina mm. lukio, nähtävyydet, yritykset, kaupat ja palvelut ja koulutusmahdollisuudet.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.1 määrittelemien vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Painotetaan sakankielisten tekstien lukemista ja laaditaan oma saksankielinen tuotos kulttuuriaiheesta esimerkiksi videon muodossa. Opintojakson taitojen arvioinnissa korostuvat opettajan antaman arvioinnin lisäksi jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

SAB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2 op)

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti
- **osaa kertoa saksaksi opiskelustaan ja suomalaisesta koulujärjestelmästä**
- **osaa kertoa tulevaisuudensuunnitelmista opiskelun ja työn osalta.**

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelu- ja työteema mahdollistaa opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen laajentamista monipuolisella tavalla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana perehdytään eri opiskelumuotoihin ja ammatteihin Suomessa ja saksankielisissä maissa. Mahdollisuuksien mukaan kutsutaan paikalle saksankielisiä vieraita, jotka kertovat omista opinnoistaan ja ammattivalinnoistaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista voidaan harjoitella kertomalla omista opinnoista sekä suunnitelmista opiskelun ja työn suhteen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, jotka antavat kattavasti näyttöä kielitaidon eri osa-alueilta. Eri osa-alueisiin voivat kuulua suullinen saksan kielen tuottaminen, kyky työstää erilaisia tekstejä sekä kirjallisina että kuunneltuina ja kirjallinen tuottaminen. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

SAB38 Yhteinen maapallomme (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, kun tutustutaan maahan- ja maastamuuton teemoihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaaminen osa-aluetta harjoitellaan perehtymällä **saksankielisiin** medioihin ja lähdekritiikkiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät muun muassa luonnonsuojelun, ilmastonmuutoksen ja ekologisen elämäntavan teemoina.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakso arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella, joissa näkyvät opiskelijan kielitaidon eri osa-alueet. Erityisesti arvioinnissa korostuu erityyppisten sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien työstäminen. Keskeistä on myös suullinen ja kirjallinen tuottaminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi. Arviointi perustuu taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisten vuorovaikutustaitojen kehittymiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

SAB39 Viesti puhuen ja kirjoittaen (2 op)

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa
- kerrataan oppimäärän sisältöaiheet ja opitut kielen rakenteet
- vahvistetaan erityisesti kirjallisten tekstien tuottamista
- ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä harjoitellaan suunnitelmallisesti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellessaan erilaisten tekstien tuottamista, opiskelijan vuorovaikutustaidot vahvistuvat.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointi perustuu taitotason A2.2 mukaisten taitojen kehittymiseen niin, että sekä kirjallisten että kuunneltujen tekstien tulkintataidot korostuvat. Myös kirjallisten tekstien tuottamistaidot ovat tärkeitä. Kielen kaikkia osa-alueita arvioidaan monipuolisesti erilaisten tuotosten perusteella. Opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi korostuu jatkuva näyttö sekä itse- ja vertaisarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

SAB310 Saksan kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea hänen valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- kerrataan saksan kielen keskeiset rakenteet ja sanasto vaihtelevien teemasanastojen avulla
- käytännön ohjeet kirjoitustehtävien laatimiseen ja tarkistamiseen

- kehitetään ja vahvistetaan kuullunymmärtämis- ja tekstinymmärtämistaitoja
- harjoitellaan kommunikatiivisia tilanteita

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja itseluottamusta saksan kielen käyttäjänä ylioppilaskirjoituksia ja jatko-opintoja ajatellen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet. Opiskelijoiden kanssa sovitaan myös painopistealueet ja työskentelytavat. Opintojakson alussa sovitaan yhteisesti ne välttämättömät osasuoritukset, jotka opiskelijan tulee hyväksytysti tehdä, jotta hänet voidaan arvostella. Opiskelijalla on opintojakson aikana mahdollisuus testata ja arvioida omaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin nähden ennen lopullista arviointia. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn tavoitteiden saavuttamiseksi yhdessä sovitun aikataulun puitteissa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet saavuttaa asetetut tavoitteet mm. eriyttämällä ja tukemalla opiskelijaa.

6.6 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyi hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja,

joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Matematiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Arvioinnilla opiskelijaa autetaan kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten taitoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Pakolliset opinnot

MAY1 Luvut ja yhtälöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.
- **Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet**

matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuisen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Keskeiset sisällöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opetustilanteissa pyritään rakentamaan positiivinen, avoin, kannustava ja turvallinen ilmapiiri, joka kannustaa opiskelijoita keskusteluun, kysymysten esittämiseen, omien ajatusten, ideoiden ja ratkaisumenetelmiensä esittämiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen. Ryhmässä koetaan rikkautena ja oppimisen mahdollisuutena erilaisten ajatusten, kysymysten, virheidä, oppimisongelmien ja erilaisten ratkaisuyritysten tuomat näkökulmat. Harjoitellaan rakentavaa vuorovaikutusta ja pyritään näkemään sen merkitys oppimisessa. Ilmapiirillä halutaan tukea jokaista opiskelijaa ja auttaa heitä saavuttamaan omia tavoitteitaan. Opetustilanteet pyritään järjestämään niin, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Opiskelijaa rohkaistaan monipuoliseen vuorovaikutukseen eli käyttämään äidinkieltään, matematiikan kieltä, merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä matematiikan merkintöjen sanallistamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kaikille yhteinen aloitusopintojakso, jonka aikana harjoitellaan matematiikan peruskäsitteitä ja matemaattisten ohjelmien käyttöä.

6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Pakolliset opinnot

MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Opiskelija opettelee tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan sekä kehittämään heikkouksiaan. Opiskelijaa ohjataan huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Tarkkuutta ja täsmällisyyttä vaativilla tehtävillä sekä entistä pidemmällä ja soveltavimmilla tehtävillä opiskelija kehittää sinnikkyyttä ja pitkäjänteisyyttä työskentelyssään niin koulussa kuin kotona.

Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Opiskelija opettelee hallitsemaan ajankäyttöään pohtimalla esimerkiksi kotitehtävien tekemiseen käyttämänsä aikaa ja sen riittävyttä tavoitteisiinsa nähden. Opiskelija pyrkii löytämään itselleen sopivia opiskelutapoja, jotka edesauttavat ja helpottavat oppimista.

Opetuksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija omaksuu matematiikan oppimista tukevia käytänteitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä,

jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Hyvinvointiosaamista voidaan arvioida esimerkiksi erilaisten lomakkeiden (mm. oppimispäiväkirjan, kurssisuunnitelman tai itsearviointilomakkeen) avulla. Lomakkeiden avulla opiskelija näkee opintojakson aikana esimerkiksi laskemiensa tehtävien kokonaismäärän, itselleen asettamansa tavoitteet ja niiden toteutumisen. Opiskelija voi näiden avulla esimerkiksi arvioida sitä, millaiseen osaamistasoon tehty työmäärä voisi riittää. Lomakkeita voidaan täyttää pitkin kurssia tai esimerkiksi opintojakson alussa, puolivälissä tai lopussa. Hyvinvointiosaamisen arviointi on osa formatiivista arviointia, esim. opiskelijan itsearviointia tai opettajan suullisen palautteen antamista oppitunneilla.

Hyvinvointiosaamisen arviointi otetaan huomioon myös summatiivisessa arvioinnissa yhdessä opiskelijoiden kanssa sovitulla tavalla, esim. laskettujen tehtävien määrän tai erilaisten testien vaikuttaminen arvosanaan tai laaja-alaista osaamista testaavat erilaiset tuotokset ja tehtävät.

MAA3 Geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelevaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan vuorovaikutusosaamista. Geometrian peruskäsitteiden ja uusien asioiden ymmärtämiseen sekä aikaisemmin jo opittujen tietojen ja taitojen syventämiseen ja laajentamiseen tarvitaan vuorovaikutusta sekä opiskelijoiden välillä että opiskelijoiden ja opettajan välillä. Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan esimerkiksi pari- tai ryhmätyöskentelyn avulla. Geometrisia tehtäviä yhdessä tekemällä ja pohtimalla opiskelija opettelee kuuntelemaan muita ja tuomaan esiin omia näkemyksiään sekä kyseenalaistamaan ja perustelevaan erilaisia ratkaisuja. Näin opiskelijat kehittävät rakentavaa vuorovaikutusosaamista.

Opetustilanteissa pyritään positiiviseen, avoimeen ja kannustavaan ilmapiiriin, joka tukee jokaista opiskelijaa ja auttaa heitä saavuttamaan omia tavoitteita, sillä ns. positiivinen kierre imee heikommatkin opiskelijat mukaan. Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Vuorovaikutusosaamista arvioidaan formatiivisesti pitkin kurssia esimerkiksi opettajan suullisen palautteen avulla tai opiskelijoiden itsearvioinnilla. Vuorovaikutusosaamista arvioidaan osana summatiivista arviointia esimerkiksi erilaisten vuorovaikutusta mittaavien lomakkeiden avulla tai teettämällä opiskelijoilla erilaisia arvioitavia ryhmätehtäviä.

MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Analyttisen geometrian ja vektorit -opintojakson aikana opiskelija pyrkii hahmottamaan ja jäsentämään matematiikan kieltä universaalina kielenä eli hän kiinnittää huomiota matematiikan kieleen ja merkintöihin.

Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä painottaen eurooppalaista matematiikan historiaa siihen liittyvine henkilöineen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen, esimerkiksi ympyrää käsiteltäessä mietitään, miten geometrista kuviota ympyrää kuvataan algebrallisella yhtälöllä ja miten eri esitysmuodosta siirrytään toiseen muotoon tai miten teknisillä apuvälineillä tuotettuun ratkaisuun päädytään algebrallisesti laskemalla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan formatiivisesti pitkin opintojaksoa esimerkiksi opettajan suullisen palautteen avulla tai opiskelijoiden itsearvioinneilla sekä vertaisarvioinneilla.

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana summatiivista arviointia esimerkiksi erilaisten globaali- ja kulttuuriosaamista mittaavien lomakkeiden avulla tai teettämällä opiskelijoilla yksin tai ryhmissä erilaisia tuotoksia ja tehtäviä, jotka arvioidaan. Nämä tuotokset ja tehtävät voivat olla esimerkiksi tiededokumenttiin tai artikkeliin perehtyminen, essee tai pienimuotoinen tutkielma sekä opintojakson sisältöihin liittyvät matemaattiset tehtävät.

MAA5 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä

- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksiin
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Opiskelija tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen erilaisten funktioiden avulla ja nämä ilmiöt voidaan valita esimerkiksi eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Erilaisten matemaattisten mallien ja laskujen perusteella opiskelijaa autetaan ymmärtämään esimerkiksi luonnonympäristöjen kantokykyä, rajallisia luonnonvaroja ja niiden kestäväää käyttöä. Matemaattisten mallien ja laskujen myötä opiskelijaa ohjataan havainnoimaan, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla. Formatiivisella arvioinnilla pyritään auttamaan opiskelijaa etenemään opinnoissaan kohti opintojakson tavoitteita.

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuna MAA2-opintojakso tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisestä opintojaksosta.

MAA6 Derivaatta (3 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä

- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja ja uusia asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelman ratkaisemiseksi esimerkiksi funktion kulun tutkimisessa ja ääriarvosovelluksissa.

Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedon ja ongelmien ratkaisujen esittämistapoihin teknisten apuvälineiden eli ohjelmistojen avulla sekä ilman teknisiä apuvälineitä. Näin monilukutaito kehittyy, kun samaa asiaa tarkastellaan sanallisesti, kuvallisesti, numeerisesti sekä algebrallisesti, esim. derivaattaa tarkastellaan tangentin kulmakertoimena ja erotusosamäärän raja-arvona.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla. Formatiivisella arvioinnilla pyritään auttamaan opiskelijaa etenemään opinnoissaan kohti opintojakson tavoitteita.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla. Opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista voidaan arvioida myös opintojakson aikana tehtyjen tehtävien avulla sekä opiskelijan valitsemien työskentelymenetelmien mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojaksot MAA2 ja MAA5 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisistä opintojaksoista.

MAA7 Integraalilaskenta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja ja uusia asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan uusia tietoja ja menetelmiä matemaattisten ongelmien ratkaisemiseksi, esimerkiksi pinta-alojen ja tilavuuksien määrittämiseen. Opiskelijaa ohjataan näkemään integraalilaskenta uutena työvälineenä, jota voi hyödyntää erilaisten arjen ja tieteen ongelmien ratkaisemisessa.

Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedon ja ongelmien ratkaisujen esittämistapoihin teknisten apuvälineiden avulla sekä ilman teknisiä apuvälineitä. Monilukutaito kehittyy, kun samaa asiaa tarkastellaan graafisesti, numeerisesti sekä algebrallisesti, esim. pinta-alan arvioiminen numeerisesti suorakaidesäännöllä ja pinta-alan tarkan arvon laskeminen integraalin avulla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla. Formatiivisella arvioinnilla pyritään auttamaan opiskelijaa etenemään opinnoissaan kohti opintojakson tavoitteita.

Monitieteinen ja luova osaaminen sisältyy opintojakson tavoitteisiin, joten sitä arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojakso MAA6 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisestä opintojaksosta.

MAA8 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa korostuu yhteiskunnallinen osaaminen. Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä esimerkiksi laskemalla erilaisia klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä tai tapahtumien odotusarvoja. Näiden matemaattisten laskujen yhteydessä voidaan pohtia esimerkiksi vedonlyönnin kannattavuutta.

Korrelaatioita tutkiessa voidaan tarkastella esimerkiksi poissaolojen tai laskettujen tehtävien määrän ja opintojakson arvosanojen välistä riippuvuutta ja tätä kautta tuoda näkyväksi opiskelijan oman työn merkitystä. Esimerkkien ja laskujen avulla pyritään motivoimaan opiskelijaa aktiivisen kansalaisen rooliin ja huomaamaan oman työn merkitys hyvän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskeluun pyritään luomaan ”yrittäjämäinen” ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai

ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Yhteiskunnallista osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla tai erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla.

Yhteiskunnallista osaamista arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

MAA9 Talousmatematiikka (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään syventämään opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan ja vastuustaan yhteiskunnassa sekä sisäistämään yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla.

Yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita voidaan käydä läpi esimerkiksi lainojen ja korkolaskujen yhteydessä tai verotuksen yhteydessä. Myös talousmatematiikan käsitteiden avaamisella opiskelijalle voidaan helpottaa yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja rakenteiden ymmärtämistä.

Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään ohjaamaan opiskelijaa järkevään oman talouden hoitoon tulevaisuudessa ja suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai

ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Yhteiskunnallista osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla tai erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen sisältyy opintojakson tavoitteisiin, joten sitä arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MAA10 3D-geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelija saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään erilaisia mallinnusohjelmia sekä keskustelemaan erilaisten mallien antamasta tiedosta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla. Formatiiivisella arvioinnilla pyritään auttamaan opiskelijaa etenemään opinnoissaan kohti opintojakson tavoitteita.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla. Opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista voidaan arvioida myös opintojakson aikana tehtyjen tehtävien avulla sekä opiskelijan valitsemien työskentelymenetelmien mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojaksot MAA3, MAA4, MAA6 ja MAA7 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisistä opintojaksoista.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

Keskeiset sisällöt

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Opintojakson aikana opiskelija pyrkii hahmottamaan ja jäsentämään matematiikan kieltä sekä ohjelmointikieltä universaalina kielenä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan ja ohjelmoinnin kieltä, joiden avulla opiskelija voi vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai

ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan formatiivisesti pitkin opintojaksoa esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla.

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja ja uusia asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelmien ratkaisemiseksi.

Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa, ja matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa syvennetään tavoitteellisesti. Samalla opiskelija opettelee arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai

ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan formatiivisesti esimerkiksi suullisen palautteen avulla, erilaisilla lomakkeilla tai testeillä sekä itse- ja vertaisarvioinnilla. Formatiiivisella arvioinnilla pyritään auttamaan opiskelijaa etenemään opinnoissaan kohti opintojakson tavoitteita.

Monitieteinen ja luova osaaminen sisältyy opintojakson tavoitteisiin, joten sitä arvioidaan summatiivisesti esimerkiksi erilaisilla opiskelijan tuotoksilla, opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista mittaavilla tehtävillä tai kokeilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojaksot MAA2, MAA5, MAA6, MAA7 ja MAA8 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisistä opintojaksoista.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

MAA13 Tukea derivaatan opiskeluun (1 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saavuttaa MAA6-opintojaksolle asetetut tavoitteet
- saa aikaa asioiden pohtimiseen, ymmärtämiseen ja oppimiseen
- saa riittävästi tukea asioiden omaksumiseen.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja ja uusia asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelman ratkaisemiseksi esimerkiksi funktion kulun tutkimisessa ja ääriarvosovelluksissa.

Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedon ja ongelmien ratkaisujen esittämistapoihin teknisten apuvälineiden eli ohjelmistojen avulla sekä ilman teknisiä apuvälineitä. Näin monilukutaito kehittyy, kun samaa asiaa tarkastellaan sanallisesti, kuvallisesti, numeerisesti sekä algebrallisesti, esim. derivaattaa tarkastellaan tangentin kulmakertoimena ja erotusosamäärän raja-arvona.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia MAA6-opintojakson yhteydessä. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso tukee MAA6-opintojakson suorittamista ja auttaa saavuttamaan MAA6-opintojaksolle asetetut tavoitteet.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti

MAA14 Talousmatematiikan alkeet (1 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan yhteiskunnallista osaamista. Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään syventämään opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan ja vastuustaan yhteiskunnassa sekä sisäistämään yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla.

Yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita voidaan käydä läpi esimerkiksi korkolaskujen yhteydessä tai verotuksen yhteydessä. Myös talousmatematiikan käsitteiden avaamisella opiskelijalle voidaan helpottaa yhteiskunnan toimintaperiaatteiden ja rakenteiden ymmärtämistä.

Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään ohjaamaan opiskelijaa järkevään oman talouden hoitoon tulevaisuudessa ja suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia MAA9-opintojakson yhteydessä. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso tukee MAA9-opintojakson suorittamista ja auttaa saavuttamaan MAA9-opintojaksolle asetetut tavoitteet. Tämä opintojakso on sama kuin lyhyen matematiikan MAB6-moduuli.

MAA15 Pitkän matematiikan kertaus 1 (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- asettaa itselleen tavoitteet pitkän matematiikan ylioppilaskokeeseen
- saa tukea asettamiinsa tavoitteisiin runsaan harjoittelun avulla
- kertaan pitkän matematiikan pakollisten opintojaksojen oppisisältöjä ja teknisten apuvälineiden hyödyntämistä
- muodostaa kokonaiskuvan lukion pitkän matematiikan oppisisällöistä

Keskeiset sisällöt

- tavoitteiden asettaminen
- pitkän matematiikan pakollisten opintojaksojen sisältöjen kertaus
- sisältöjen yhdistäminen suurempiin kokonaisuuksiin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia monin eri tavoin. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelmien ratkaisemiseksi. Opintojen aikana kannustetaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa sekä syvennetään matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa tavoitteellisesti. Samalla opiskelija opettelee arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään syventämään opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan ja vastuustaan yhteiskunnassa sekä sisäistämään yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla, esim. oman uran suunnittelussa.

Opetuksella yritetään tukea opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan ”yrittäjämäinen” ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin.

Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista (esim. suullinen palaute, erilaiset lomakkeet ja testit) ja summatiivista arviointia (esim. opintojakson tavoitteiden saavuttamista mittaavat tehtävät). Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

MAA16 Pitkän matematiikan kertaus 2 (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saavuttaa asettamansa tavoitteet runsaan harjoittelun avulla
- vahvistaa kokonaiskuvaava lukion pitkän matematiikan oppisisällöistä kertaamalla syvällisemmin pakollisten opintojaksojen asioita
- vahvistaa teknisten apuvälineiden käyttöä ongelman ratkaisussa
- oppii hallitsemaan entistä laajempia ja useisiin matematiikan osa-alueisiin liittyviä soveltavia tehtäväkokonaisuuksia
- harjaantuu ja valmistautuu lukion pitkän matematiikan ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

- tavoitteisiin pyrkiminen
- pitkän matematiikan pakollisten opintojaksojen sisältöjen kertaus
- sisältöjen yhdistäminen suurempiin kokonaisuuksiin
- soveltavat tehtävät
- tekniset apuvälineet
- ylioppilaskokeen harjoitus (preliminääri)

Laja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia monin eri tavoin. Opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelmien ratkaisemiseksi. Opintojen aikana kannustetaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin digiajassa sekä syvennetään matematiikan kannalta olennaisten monilukutaidon osa-alueiden (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen) hallintaa tavoitteellisesti. Samalla opiskelija opettelee arvioimaan matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta ja sovellusaloja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson sisältöjen ja tavoitteiden avulla pyritään syventämään opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan ja vastuustaan yhteiskunnassa sekä sisäistämään yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla, esim. oman uran suunnittelussa.

Opetuksella yritetään tukea opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan ”yrittäjämäinen” ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin.

Laja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista (esim. suullinen palaute, erilaiset lomakkeet ja testit) ja summatiivista arviointia (esim. opintojakson tavoitteiden saavuttamista mittaavat tehtävät). Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Pakolliset opinnot

MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Tässä opintojaksossa painotetaan hyvinvointiosaamista. Opiskelija opettelee tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan sekä kehittämään heikkouksiaan. Vahvistetaan opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja itsensä ja muiden hyväksymistä omana itsenään. Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että pitkäjänteinen ja sinnikäs työskentely tuo menestystä ja onnistumisen iloa matematiikan opintoihin. Tuetaan epävarmuuden sietokykyä. Ohjataan opiskelijaa suunnittelemaan ajankäyttöään ja arvioimaan omia voimavarojaan. Opiskelutaitojen kehittymistä ohjataan tavoitteellisesti, jolloin opiskelija voi omaksua matematiikan oppimista tukevia käytänteitä ja opiskelija oppisi luottamaan omiin kykyihinsä.

Opiskelijaa ohjataan huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työntekoa ja sinnikkyyttä. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöään. Opiskelija opettelee hallitsemaan ajankäyttöään pohtimalla esimerkiksi kotitehtävien tekemiseen käyttämänsä aikaa ja sen riittävyttä tavoitteisiinsa nähden. Opiskelija pyrkii löytämään itselleen sopivia opiskelutapoja, jotka edesauttavat ja helpottavat oppimista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä,

jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

MAB3 Geometria (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Geometrian opintojaksossa globaali- ja kulttuuriosaamista tukee esimerkiksi matematiikan historian käsittely, kreikkalaiset aakkoset, Pythagoraan lause ja kultainen leikkaus taiteessa, luonnossa, arkkitehtuurissa, ihmiskehossa ja kauneuden käsitteessä. Matematiikan kielen ymmärtäminen geometrinen asioiden mallintamisessa ja geometrian esiintyminen symboleissa, logoissa ja uskonnollisessa yhteydessä avaavat myös mahdollisuuksia tämän laaja-alaisen osaamisalueen käsittelyyn geometrian kurssilla. Ongelmanratkaisussa hyödynnetään erilaisia ohjelmistoja ja kokeilemalla monipuolisesti erilaisia ongelmanratkaisutapoja on mahdollista tutkia valokuvista, kartoista ja symboleista geometrisia muotoja mittakaavoja hyödyntäen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

MAB4 Matemaattisia malleja (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa mallinnetaan ilmiöitä erityisesti lineaarisen tai eksponentiaalisen mallin avulla. Verrataan lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin antamia ennusteita esimerkiksi ympäristöosaamiseen, kestävään kehitykseen, kulutukseen tai väestönkasvuun liittyen. Tällä opintojaksolla avautuu myös mahdollisuus pohtia mallien pätevyysaluetta ja yleisesti kriittisyyttä ja medialukutaitoa. Verkostomarkkinointi, talouden tai kulujen jatkuva eksponentiaalinen kasvu mahdollistaa keskustelun ratkaisujen eettisyydestä esimerkiksi luonnonvarojen asettamien rajojen näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto

- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tilastojen yhteydessä tulee opintojaksolla esille tilastojen merkitys päätöksenteossa, mediavaikutamisessa, tutkimuksessa ja tutkimuskysymysten asettelussa. Monilukutaito, mediaosaaminen ja kriittisyys korostuvat. Opintojaksolla harjoitellaan myös johtopäätösten tekemistä tunnuslukujen perusteella. Opintojaksolla tutkitaan myös arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä esimerkiksi laskemalla erilaisia klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä sekä tapahtumien odotusarvoja. Voidaan pohtia myös esimerkiksi arpajaisten ja rahapelien voitonjaon periaatteita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

MAB6 + MAB7 Talousmatematiikkaa kaikille (2 op)

Tavoitteet

MAB6-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

MAB7-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

MAB6-moduuli:

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko

- verotus
- valuutat

MAB7-moduuli:

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa käsitellään yksityisen ihmisen talouteen liittyviä asioita, kuten kulutus, verotus ja korkokäsite. Myös rahan arvon muutokset ja riskit ovat osa jokaisen kansalaisen yhteiskunnallista osaamista. Yritysten tai yhteisöjen päätöksenteossa tarvitaan esimerkiksi arvonlisäveron ymmärtämistä.

Syvennetään talousosaamista esimerkiksi taloudellisiin tilanteisiin soveltuvilla matemaattisilla malleilla moduulin keskeisiä käsitteitä painottaen. Muun muassa talletusten ja lainojen ymmärtäminen sekä osana niihinkin liittyvät korkolaskut ovat osa jokaisen kansalaisen yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Opintojakso voidaan arvioida tarvittaessa myös moduulikohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden MAB6 Talousmatematiikan alkeet ja MAB7 Talousmatematiikka valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MAB8 Matemaattinen analyysi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa painotetaan monitieteistä ja luovaa osaamista. Opiskelijaa rohkaistaan tarkastelemaan ongelmia uudella tavalla. Kurssilla opetellaan yhdistelemään aikaisemmin opittuja ja uusia asioita laajemmiksi kokonaisuuksiksi sekä soveltamaan matemaattisia menetelmiä ongelman ratkaisemiseksi esimerkiksi funktion kulun tutkimisessa ja ääriarvosovelluksissa.

Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedon ja ongelmien ratkaisujen esittämistapoihin teknisten apuvälineiden eli ohjelmistojen avulla sekä ilman teknisiä apuvälineitä. Monilukutaito kehittyy, kun samaa asiaa tarkastellaan sanallisesti, kuvallisesti, numeerisesti sekä algebrallisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuna opintojakso MAB4 Matemaattisia malleja tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisestä opintojaksosta.

MAB9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma

- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Syvennetään ja täydennetään moduulin MAB5 aihepiirejä. Esimerkkejä monitieteisyyden ja luovan osaamisen käsittelyssä tässä moduulissa voi olla luottamusvälien ja virhemarginaalien käyttö kannatusmittauksissa, normaalijakauman hahmottaminen esimerkiksi suomalaisten pituuksia tutkimalla, binomijakauman hahmottelu noppia heittämällä sekä mahdollinen toisen oppiaineen pienen kyselyn hyödyntäminen.

Teknologian hyödyllisyys huomataan verrattaessa manuaalisesti tehtyä tuotosta taulukkolaskentaan esimerkiksi binomijakauman, keskihajonnan ja keskiarvon määrittämisessä. Opintojakson aikana pyritään löytämään erityisen paljon merkityksiä opiskeltavan aiheen ja arkielämän kanssa. Matematiikan merkityksen etsiminen motivoi opiskelemaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista ja summatiivista arviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuna opintojakso MAB5 Tilastot ja todennäköisyys tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisestä opintojaksosta.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

MAB10 Lyhyen matematiikan kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- asettaa itselleen tavoitteet lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksiin
- saa tukea asettamiinsa tavoitteisiin runsaan harjoittelun avulla
- kertaa pakollisten opintojaksojen oppisisältöjä ja teknisten apuvälineiden hyödyntämistä
- vahvistaa teknisten apuvälineiden käyttöä ongelman ratkaisussa
- oppii hallitsemaan entistä laajempia ja useisiin matematiikan osa-alueisiin liittyviä soveltavia tehtäväkokonaisuuksia
- muodostaa kokonaiskuvan lukion lyhyen matematiikan oppisisällöistä
- harjaantuu ja valmistautuu lukion lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- tavoitteisiin pyrkiminen
- pakollisten lyhyen matematiikan opintojaksojen sisältöjen kertaus
- sisältöjen yhdistäminen suurempiin kokonaisuuksiin
- soveltavat tehtävät

- tekniset apuvälineet
- ylioppilaskokeisiin tutustuminen ja harjoitus (preliminääri)

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opinnot ohjaavat opiskelijaa kehittävään otteeseen suhteessa omaan tulevaisuuteen ja taloudenhoitoon sekä yrittäjämäiseen asenteeseen. Opetus tukee opiskelijan yritteliäisyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa sekä opettaa työn loppuunsaattamisen merkityksen. Opiskeluun luodaan itsenäinen ilmapiiri, joka antaa vapauksia mutta kannustaa vastuunottoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson alussa sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset tai arvioitavat tuotokset, jotka tulee tehdä, jotta opintojakso voidaan arvioida. Suoritukset ja arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, sähköisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kertaavalla opintojaksolla painopiste on opiskelijan ohjatussa harjoittelussa. Pääasiat käydään yhdessä läpi tiivistetysti. Opintojakson lopulla tutustutaan matematiikan ylioppilaskirjoituksiin sekä ylioppilaskirjoituksen yleisiin ohjeisiin. Opintojaksolla kokeena toimii lyhyen matematiikan preliminäärikoe.

MAB11 Matematiikan muita opintoja

Tämän opintojakson alle sijoitetaan ne matematiikan opintojaksot, jotka opiskelija on suorittanut pitkän matematiikan oppimäärästä, ja joilla ei ole vastaavuutta lyhyen matematiikan opintojaksoissa.

6.7 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa

tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävän tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Biologian opetuksen yleiset tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet

liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

BI1 Elämä ja evoluutio (2 op)

Moduulissa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma moduulissa on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Moduulissa tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

- Biologia tieteenä
- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyvät opiskelijan rakentaessa maailmankuvaansa evoluution opiskelun aikana. Opiskelija perehtyy luonnontieteelliseen ajatteluun ja biologian käsitteisiin. Opintojakson aikana perehdytään luonnon monimuotoisuuden syntyyn.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tiedon ja ymmärryksen kasvaessa voidaan päästä myös pohtimaan ympäristön nykytilaa eettisissä pohdinnoissa joiden pohjalta opiskelija voi kerätä ympäristöosaamista omien valintojensa pohjalle yksittäisen kuluttajan arkielämässä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

BI2 Ekologian perusteet (1 op)

Moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan globaaleja ilmiöitä esimerkiksi aineiden kiertokulun näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Luonnon monimuotoisuuden merkitys luo pohjaa yhteiskunnan toiminnan ymmärtämiseksi esimerkiksi luonnonvarojen riittävyyden ja energiatalouden osalta.

Hyvinvointiosaaminen

Mahdollisuuksien mukaan tehtyjen maastotöiden myötä opiskelijalle karttuu hyvinvointiosaamista luonnossa liikkuen. Samalla pyritään vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta hänen omaan lähiympäristöönsä sekä oppitunneilla tehtävien maastotöiden että kotitehtävien yhteydessä. Kokeusten myötä tavoitellaan lähiympäristön arvostamisen kehittymistä ja sitä kautta johonkin kuuluu kasvamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehittyä vuorovaikutusosaaminen erilaisten ympäristökysymysten käsittelyssä. Aihepiiriin liittyy luontaisesti maaseutumaisen lähiympäristön rakenteet esimerkiksi käsiteltäessä maatalouden vaikutuksia rehevöitymiseen, ravintoketjussa kulkevia vierasaineita ja vaikkapa metsätalouden vaikutuksia metsäekosysteemeissä. Aihepiirien käsittelyyn soveltuvat hyvin esimerkiksi opetuskeskustelut, joiden yhteydessä pääsee harjoittelemaan argumentointia ja arvioimaan erilaisia näkökulmia ympäristökysymyksiin. Työtavoista opintojaksoon sopii hyvin myös erilaiset väitte-lyt.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustuminen erilaisiin kulttuureihin ja eettisten kysymysten pohdinta luovat pohjaa ymmärtää ihmisen vaikutusta luonnon monimuotoisuuteen eri puolilla maailmaa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe

- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)

Moduulin keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Moduulissa tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa
- osaa tehdä havaintoja ja työskennellä tarvittaessa myös maastossa teoretietoa soveltaen
- osaa tarvittaessa tarkastella ympäristökysymyksiä myös paikallisten esimerkkien avulla.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksolla käsitellään muun muassa erilaisia ekologiaan liittyviä haasteita ja niihin vaikuttamisen mahdollisuuksia eri tasoilla yksilötasosta globaaliin.

Hyvinvointiosaaminen

Mahdollisuuksien mukaan tehtyjen maastotöiden myötä opiskelijalle karttuu hyvinvointiosaamista luonnossa liikkuen. Samalla pyritään vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta hänen omaan lähiympäristöönsä sekä oppitunneilla tehtävien maastotöiden että kotitehtävien yhteydessä. Kokeusten myötä tavoitellaan lähiympäristön arvostamisen kehittymistä ja sitä kautta johonkin kuuluu kasvamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehittyä vuorovaikutusosaaminen erilaisten ympäristökysymysten käsittelyssä. Aihepiiriin liittyy luontaisesti maaseutumaisen lähiympäristön rakenteet esimerkiksi käsiteltäessä maatalouden vaikutuksia rehevöitymiseen, ravintoketjussa kulkevia vierasaineita ja vaikkapa metsätalouden vaikutuksia metsäekosysteemeissä. Aihepiirien käsittelyyn soveltuvat hyvin esimerkiksi opetuskeskustelut, joiden yhteydessä pääsee harjoittelemaan argumentointia ja arvioimaan erilaisia näkökulmia ympäristökysymyksiin. Työtavoista opintojaksoon sopii hyvin myös erilaiset väitte-lyt.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustuminen erilaisiin kulttuureihin ja eettisten kysymysten pohdinta luovat pohjaa ymmärtää ihmisen vaikutusta luonnon monimuotoisuuteen eri puolilla maailmaa. Erityisesti ympäristövaikutusten tarkastelu yhteiskunnallisella tasolla auttaa ymmärtämään kulttuurieroja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointi-tilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla. Opintojakso voidaan tarvittaessa arvioida myös moduulikohtaisesti.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

BI4 Solu ja perinnöllisyys (2 op)

Moduulissa tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Solujen toimintoja havainnollistetaan kokeellisella työskentelyllä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisolun
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Perinnöllisyyden ja ympäristön vaikutus yksilön erilaisuuden taustalla luovat pohjaa itsetuntemukselle ja sitä kautta vahvistavat luontevasti opiskelijan hyvinvointiosaamista. Erilaisuuden taustojen ymmärtäminen tukee opiskelijaa myös moninaisuuden ymmärtämisessä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen toteutuu opintojaksolla laajalti perinnöllisyyteen liittyvien käsitteiden omaksumisen kautta. Alan tutkimus etenee vauhdilla ja opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia uutisia perinnöllisyystieteen alalta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Uutisia käsittelemällä pyritään tukemaan opiskelijaa hänen muodostaessaan omaa käsitystään eettisesti esimerkiksi kloonauksen tai geenihoidon suhteen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

BI5 Ihmisen biologia (2 op)

Moduulissa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Moduulissa tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Solu, kudokset, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta

- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tuetaan vahvasti opiskelijan hyvinvointiosaamista lisäämällä opiskelijan tietämystä ja ymmärtämystä oman elimistönsä toiminnasta ja siitä, kuinka ihminen itse voi vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa. Lukiossamme toimivan urheilulinjan testausmahdollisuudet antavat oman lisänsä tutkimuksellisuudelle ihmisbiologian alalla. Opintojaksolla tulee esille myös elämän rajallisuus ja ihmisen toiminnan merkitys elämän laadun ylläpitämisessä kaikissa ihmiselämän vaiheissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen ja kriittiseen ja analyysoivaan ajatteluun käsiteltäessä terveyteen liittyviä ratkaisuja esimerkiksi yhteiskunnallisella tasolla. Monelle opiskelijalle opintojakso luo pohjaa tuleville opinnoille esimerkiksi terveydenhuollon alalla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen

- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

BI6 Biotekniikka ja sen sovellukset (2 op)

Moduulin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geenitekniikan ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Moduulissa esitellään uusimpia biotekniikan sovelluksia nopeasti kehittyvällä alalla.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa
- DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla
- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät
- Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys
- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen

- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Biotekniikka on nopeasti kehittyvä tieteenala, johon liittyy runsaasti DNA-tekniikkaan liittyvää termistöä. Termistön ja DNA-tekniikoiden oppiminen rakentaa monitieteistä ja luovaa osaamista ja pohjaa ymmärtää alan uutisointia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Jalostuksen, geenihoidon, geenikirjastoiden ymmärtämisen kautta opiskelijaa ohjataan pohtimaan uusien tekniikoiden luomia eettisiä kysymyksiä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Jalostuksen, geenihoidon, geenikirjastoiden ymmärtämisen kautta kartutetaan yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

BI7 Biologian laboroinnit (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii perustutkimuksen rakenteen ja kykenee suorittamaan biologiaan liittyvän kokeellisen tutkimuksen itseään kiinnostavasta aihepiiristä
- syventää aiempien opintojaksojen osaamista tutkimalla rakenteita ja tekemällä mittauksia ja koejärjestelyjä
- harjaantuu tutkimusten kautta myös dokumentoimaan tutkimuksen kulkua sekä esittämään tutkimustuloksia kriittisesti.

Keskeiset sisällöt

- kasvi- ja eläinsolun sekä bakteeri ja sienisolun rakenne ja toiminta
- bakteeriviljelmät sekä antibioottien vaikutus
- ympäristötekijöiden vaikutus fotosynteesin tehokkuudelle
- kasvien lisääntyminen ja lisäämistavat
- ruuansulatuksen entsyymien toiminta
- kasvien rakenne
- selkärangattomien rakenne
- selkärankaisten rakenne
- ihmisbiologian kertaus mahdollisuuksien mukaan preparoimalla mallielimiä esimerkiksi teuraseläinten munuaisia, maksaa, luuta ym.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla opiskelija kehittää ajatteluaan ja oppimaan oppimista käytännön laborointien kautta. Työn suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten sekä virhelähteiden käsittelyt ovat tärkeitä osaamisalueita myös useimmilla jatko-opintoaloilla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen. Tällä opintojaksolla jakson aikainen työskentely painottuu arvioinnissa. Preliminäärityyppinen koe voidaan ottaa osaksi arviointia opiskelijoiden kanssa sovitulla painotuksella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tavoitteena on laborointien ja tutkimusten tekemisen harjoittelu. Opiskelija pääsee kertaamaan biologian opintojaksojen sisältöjä sekä soveltamaan opittua erilaisten tutkimusten kautta.

Opintojaksoa ei käytännön syistä voi suorittaa itsenäisesti.

BI8 Biologian kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa ja syventää biologian tietojaan ja harjoittelee vastaamista reaaliaineen kysymyksiin
- tutustuu erilaisiin tehtävätyyppeihin ja aineistoihin sekä harjoittelee aineistojen kriittistä käsittelyä sekä oikeaa viittaustekniikkaa
- oppii käyttämään ylioppilastutkintolautakunnan koejärjestelmän sovelluksia.

Keskeiset sisällöt

- koejärjestelmän sovellusten harjoittelu
- vastaustekniikan harjoittelu ja hiominen
- soveltavien ja ainerajat ylittävien kysymysten harjoittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Biologian opintojaksojen sisältöjen kertaaminen kehittää ajattelua ja oppimaan oppimista sekä koejärjestelmän tekniikan harjoittelun kautta myös tietoteknologista osaamista. Opiskelija osaa tuoda osaamisensa esille kirjallisessa muodossa koejärjestelmässä olevia sovelluksia hyödyntäen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla. Kertaavan opintojakson arvioinnissa voidaan sovitusti painottaa preliminäärityyppistä koetta.

6.8 Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia

ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämissä maailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnessa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijälähtöisiä ja vuorovaihteellisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestäväen kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa

opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Maantieteen opetuksen yleiset tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla

- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomeediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomeediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

GE1 Maailma muutoksessa (2 op)

Moduuli perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Moduulin aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Moduuli käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä sekä mahdollisuuksia ennakoida ja hillitä sekä varautua ja sopeutua muutoksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla

- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- ympäristön ja maailman tarkastelu maantieteessä
- maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

Laja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aihepiirien käsittelyssä rakentuu opiskelijan maailmankuva ja taito tarkastella mediatulvaa kriittisesti maailman tapahtumien syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen kautta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Uutisten tarkastelun yhteydessä harjoitellaan geomeediataitoja mm. erilaisten tilastollisten esitystapojen tulkintaa ja kriittistä tarkastelua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijaa ohjataan uutisseurantaan ja pyritään herättämään kiinnostus maailman tapahtumiin ja siten luoda kasvupohjaa yhteiskunnalliselle osaamiselle. Tämä on erityisen tärkeää siksi, että monelle lukiolaiselle opintojakso jää ainoaksi maantieteen opiskelumahdollisuudeksi ja on tärkeä ymmärtää, millaisessa maailmassa elämme, jotta osaa arkielämässä tehdä esimerkiksi ympäristöystävällisiä valintoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

GE2 Sininen planeetta (2 op)

Moduulissa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geome-dian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielä-mässä.

Keskeiset sisällöt

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Maannokset ja kasvillisuusalueet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa painottuu ympäristöosaaminen sisältöjen puolelta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuu vuorovaikutusosaaminen työtapojen puolelta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Maailmankaikkeuden ja siellä omaa tähteään kiertävän Maan luonnonmaantieteellinen ymmärtäminen rakentaa pohjaa monitieteelliselle ja luovalle osaamiselle. Luonnonmaantiede on loogista ja selkeää oppia ja motivoi opiskelijaa lisäämällä opiskelijan luottamusta omaan osaamiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen

- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

GE3 Yhteinen maailma (2 op)

Moduulissa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet

- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan ihmiskunnan toimintaa maapallolla ja sisältö luo vahvasti globaali- ja kulttuuriosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan ihmiskunnan toimintaa maapallolla ja sisältö luo vahvasti monitieteistä ja luovaa osaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Luonnonvarojen käytön kautta tulevat ihmisen hyvinvointiin liittyvät vaikutukset kuten ilmansaasteet, ympäristömyrkyt yms.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa tulee esille ympäristökysymykset ja luonnonvarojen riittävyys.

Vuorovaikutusosaaminen

Tämä maantieteen opintojakso soveltuu hyvin oppiainerajoja ylittäviin yhteistyöprojekteihin. Opintojakson aihepiireissä on aineksia myös yhteistyöhön esimerkiksi biologian opintojaksojen kanssa mm. ympäristötekijöiden mittaamisten ja tutkimusten kautta. Edelleen yhteistyötä on mahdollista tehdä kansainvälisten hankkeiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tämä maantieteen opintojakso soveltuu hyvin oppiainerajoja ylittäviin yhteistyöprojekteihin. Opintojakson aihepiireissä on aineksia myös yhteistyöhön esimerkiksi biologian opintojaksojen kanssa mm. ympäristötekijöiden mittaamisten ja tutkimusten kautta. Edelleen yhteistyötä on mahdollista tehdä kansainvälisten hankkeiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

GE4 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2 op)

Moduuli perehdyttää aiemmissa moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia moduulissa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestäväen tulevaisuuden edistämässä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- Tutkielman tai projektin näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen. Keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson sisältö on ajankohtainen ja työtavoiltaan opiskelijakeskeinen ja rakentaa näin vahvasti opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Perusopintojaksojen jälkeen keskitytään tutkimukselliseen työtapaan ja opintojaksolla opiskelija toteuttaa oman tai työparin tai työryhmän kanssa laaditun osallistumis- ja vaikuttamisprojektin jonkin alueellisesti ja yhteiskunnallisesti kiinnostavan aiheen tiimoilta. Vaihtoehtoisesti tarjolla on vielä maantieteen tutkielma alueellisesta tai ilmiöpohjaisesta aiheesta. Vaihtoehtoisesti tarjolla on vielä maantieteen tutkielma alueellisesta tai ilmiöpohjaisesta aiheesta. Kiinnostus olemassa olevaan ilmiöön herättelee osaksi yhteiskuntaa ja aktivoi opiskelijaa huomaamaan lähiympäristöä ja vaikuttamaan siihen. Käytännön esimerkkeinä tutkimussiivoukset tai vaikuttaminen ruokahävikin määrään. Geomediaa hyödyntävien tehtävien yleistyessä myös ylioppilaskokeessa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa opintojakso harjaannuttaa myös näissä taidoissa ja antaa työkaluja aktiiviseen opiskelijaelämään lukion jälkeenkin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

GE5 Kartografia (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tulkitsemaan ja analysoimaan erilaisia karttoja
- harjaantuu tuntemaan erilaisten paikkojen sijainnin
- osaa hyödyntää sekä luonnonmaantieteen että ihmismaantieteen kartta-aineistoa.

Keskeiset sisällöt

- eri karttaohjelmat geomediasta, ilmakuvat
- satelliittikuvien tuottamisen perusteet ja niiden tulkinta
- paikkatieto (GIS)
- maailman luonnonmaantiede
- maailman tärkeimpien kohteiden sijainti
- absoluuttinen ja suhteellinen sijainti
- kartan ominaisuudet
- karttaprojektiot
- kausaaliprofiili
- kartoitusmenetelmät (kaukokartoitus, satelliittikuvat, laserkeilaus)
- karttasovelluksien käyttö geomediassa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen karttuu karttatietouden kasvaessa. Uutisten maantieteelliset ilmiöt on opintojakson opiskelun jälkeen entistä helpompi sijoittaa kartalle. Opintojakso ohjaa kestävän tulevaisuuden ja globaalin vastuun ymmärtämiseen. Asumme samalla planeetalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Geomediataidot omaan tahtiin etenevissä karttatehtävissä vahvistavat opiskelijan monitieteellistä ja luovaa työskentelyä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson opiskelijakeskeinen työtapo tukee vuorovaikutusosaamista. Luokkatyöskentelyssä suoritetaan tehtäviä myös työparin kanssa tai ryhmissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäko
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

GE6 Suomen ja kotiseudun maantiede (2 op)

Keskeiset sisällöt

- Suomen maantiede (geologia, luonnonmaantiede, väestömaantiede)
- Suomen historiaa soveltuvin osin
- kotipaikkakunnan kartta ja luonnonvarat
- kotipaikkakunnan historia soveltuvin osin
- kotipaikkakunnan luontokohteet ja yritysmaailma
- lähiluonto

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen, joka vahvistuu oman kotiseudun tunte-
muksen kasvaessa esimerkiksi tutustuttaessa lähiseudun yritysten toimintaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Lähialueen ja toisaalta koko Suomen alueen tullessa tutuksi opiskelijan **eettisyys ja ympäristö-
osaaminen** vahvistuu esimerkkien avulla. Nähdään ja arvioidaan sekä luonnonkohteita että ihmi-
sen rakentamaa ympäristöä geomedian keinoin ja retkeilemällä paikan päällä. Erityispiirteenä tar-
kastelussa on matkailukeskuksen aluesuunnittelu ja sen toteutuminen. Lähiympäristöön ja koti-
maahan perehtyminen rakentaa myös juuria ja maantieteellistä identiteettiä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen. Parhaiten arviointiin soveltuu pelillinen koe, joka on samalla oppi-
mistilanne, mutta muitakin arviointitapoja voidaan käyttää.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta

- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäkoe
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

GE7 Maantieteen kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu erilaisiin kysymystyyppeihin sekä harjantuu suunnittelemaan ja laatimaan niihin vastauksia
- vahvistaa luottamusta omaan osaamiseensa kertaamalla
- harjaantuu käyttämään ylioppilastutkinnossa käytettävän koejärjestelmän sovelluksia

Keskeiset sisällöt

- GE1-6 -opintojaksojen sisältöjen kertaaminen opiskelijoiden toiveita huomioiden
- kysymystyyppeihin tutustuminen
- vastaustekniikan hiominen
- koejärjestelmän sovellusten käytön harjoittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Asiakokonaisuuksia käsitellään laajasti oppiainerajat ylittäen. Tämä tukee monitieteistä ja luovaa osaamista ja harjaannuttaa opiskelijaa ylioppilaskokeen lisäksi jatko-opintoja varten.

Vuorovaikutusosaaminen

Kertaamisessa on mahdollista käyttää esimerkiksi opetuskeskusteluita ja paritehtäviä, joissa opiskelijat voivat harjoitella vuorovaikutusosaamisen eri osa-alueita.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ajankohtaisten esimerkkien analysointi ja niiden taustojen selvittäminen syventävät yhteiskunnallista osaamista ja tukevat opiskelijan luottamusta omaan osaamiseensa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arvioinnissa keskitytään opintojakson tavoitteiden saavuttamisen mittaamiseen. Parhaiten arviointiin soveltuu pelillinen koe, joka on samalla oppimistilanne, ja muitakin arviointitapoja voidaan käyttää.

Arviointityökaluja voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- perinteinen päättöviikon digitaalinen tai paperille suoritettava tai suullinen loppukoe koko opintojaksosta
- viikoittainen tai muulla aikataululla sovittu pienemmän alueen kattava koe
- yhteisöllinen pari- tai ryhmäko
- pelillinen koe esimerkiksi digitaalisia ympäristöjä hyödyntäen
- työpistekoe yksilö- tai parisuorituksena
- erilaiset esitelmät ja tutkimukset
- tuntiaktiivisuuden painottaminen
- muut arviointiin soveltuvat tavat.

Arviointi on parhaimmillaan myös oppimistapahtuma, jossa pyritään antamaan palaute mahdollisimman nopeasti. Palautteessa on tavoitteena ohjata opiskelijaa parempiin suorituksiin seuraavalla kerralla.

6.9 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovai-
kutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä hyvinvointiosaamista.**

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa

- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työkennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Fysiikan opintojaksot suositellaan suoritettavaksi valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisessa numerojärjestyksessä, sillä opintojaksojen sisällöt rakentuvat pääsääntöisesti edellisten opintojaksojen sisältöjen pohjalta.

Pakolliset opinnot

FY1 + FY2 Fysiikkaa ympärillä (2 op)

FY1-moduulissa opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta ja tutustuu kvantitatiiviseen mallintamiseen. Keskeisenä näkökulmana on, miten uutta tietoa rakennetaan tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Moduuli kehittää yhteistyötaitoja ja luo perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

FY2-moduulissa perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Keskeisenä näkökulmana on energian käsitteen ilmeneminen näissä yhteyksissä sekä se, miten energian käsite jäsentää ja täsmentää aiheesta käytävää keskustelua ja siihen liittyviä näkemyksiä.

Tavoitteet

FY1-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

FY2-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

FY1-moduuli:

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitleminen ja toteutus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: liikeilmiöt, tiheysmittaukset ja putoamiskiihtyvyys.

FY2-moduuli:

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: kemiallinen energia energialähteenä, kansallinen energiantuotanto ja -kulutus sekä energian käyttö kotitalouksissa.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla voidaan tarkastella fysiikan merkitystä eri ammattialoilla ja jatko-opinnoissa.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Fysiikalla on keskeinen merkitys tieteelliseen maailmankuvaan nojautuvan kulttuurin kehittämisessä. Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan taitoa hahmottaa, miten luonnontieteellinen maailmankuva rakentuu kokeellisuuden pohjalta ja millaisia kulttuurisia rakenteita tämä edellyttää. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta rakenteesta on SI-järjestelmä eli kansainvälinen yksikköjärjestelmä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla. Opintojakso voidaan tarvittaessa arvioida myös moduulikohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteet ja sisältö muodostuvat moduuleiden FY1 Fysiikka luonnontieteenä ja FY2 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta valtakunnallisesti määritellyistä tavoitteista ja sisällöistä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

FY3 Energia ja lämpö (2 op)

Moduulissa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastonmuutokseen ja rakentamiseen. Moduuli antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: energiantuotanto, rakentaminen ja energia kotona, ilmastonmuutos sekä lämpövoimakone.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: absoluuttisen nollopisteen määrittäminen (ekstrapolointi), veden ominaishöyrystymislämmön määrittäminen ja Boylen lain todentaminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustutaan esimerkiksi energiatasapainoon ja lämmön siirtymiseen, joilla on suuri merkitys ilmastomuutoksen monimutkaisessa dynamiikassa. Maapallon luonnonilmiöt toimivat fysiikan lakien mukaisesti ja esimerkiksi ilmastomuutoksen torjunnassa on fysiikan tuntemus tärkeää, jotta voidaan hahmottaa eri toimenpiteiden vaikutuksia. Perehtymällä esimerkiksi kasvihuoneilmiöön liittyviin fysiikan ilmiöihin ja periaatteisiin opiskelija saa valmiuksia ymmärtää, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ilmakehän lämpenemiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

FY4 Voima ja liike (2 op)

Moduulissa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Moduulissa perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suureena ja siihen, miten Newtonin II lakia käytetään mallinnettaessa voiman vaikutusta liiketilän muutokseen. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: vesi- ja tuulivoima, liikenne sekä urheilu.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: putoamiskiihtyvyyden määrittäminen, kitkakertoimen määrittäminen ja kappaleeseen vaikuttavien voimien määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Syvennetään erilaisia mittaustulosten käsittelyn taitoja. Harjoitellaan mittaustulosten luotujen graafisten esitysten tuottamista ja analysointia esimerkiksi derivaatan ja graafisen integroinnin avulla.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskellaan Newtonin mekaniikan lainalaisuuksia, jotka ovat keskeisessä roolissa mm. liikenneturvallisuudessa. Keskeistä on ymmärtää esimerkiksi renkaiden ja tien välisen kitkan sekä ajonopeuden vaikutus pysähtymismatkaan. Newtonin lakien avulla on mahdollista ymmärtää mm. turvavöiden ja -tyynyn merkitys törmäystilanteissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

FY5 Jaksollinen liike ja aallot (2 op)

Moduulissa syvennetään edellisessä moduulissa omaksuttuja tietoja ja taitoja. Moduulissa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Moduulissa tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisina aaltoliikkeinä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiihtyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: heiluri, soittimet, akustiikka ja äänentoisto, melun haittavaikutukset ja kuulon suojaaminen sekä ultraäänikuvaus. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: heilurin heilahdusajan määrittäminen, äänen nopeuden määrittäminen ja äänen taajuusanalyysi.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Voidaan tutustua tarkemmin esimerkiksi ultraäänikuvauksen periaatteeseen, jolla on suuri merkitys muun muassa sikiötutkimuksessa. Halutessaan tätä aihepiiriä voi laajentaa myös eettisyyden laaja-alaisen kokonaisuuden pohdintaan muun muassa terveydenalan tutkimustulosten eettisestä käytöstä.

Musiikin kuuntelulla ja soittamisella on todettu olevan monenlaisia myönteisiä terveysvaikutuksia. Tässä opintojaksossa sivutaan esimerkiksi soittimien äänenmuodostusta fysiikan näkökulmasta ja voidaan tarkastella äänen fysikaalisten ominaisuuksien yhteyttä kuulovaurioihin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Mekaanisen värähtelyn ja äänen käsittelyssä opiskelija harjaantuu käyttämään jaksollisen liikkeen fysikaalisia ja matemaattisia käsitteitä sekä mallintamaan värähtelyilmiöitä. Opintojaksolla on selvä yhtymäkohta myös tähtitieteeseen, koska tavoitteena on mm. osata mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

FY6 Sähkö (2 op)

Moduulissa perehdytään keskeisimpiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Moduulissa käsitellään myös sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalın käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait

- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessä sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: yksinkertaiset sähkölaitteet, aurinkokenno tasajännitelähteenä ja sähköenergian varastointi.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: mittauksia komponenttien toiminnasta virtapiirissä ja pariston sisäisen resistanssin kokeellinen määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Tämä opintojakso antaa erityisen hyvät mahdollisuudet suorittaa pieniä mittaus- ja tutkimustehtäviä erilaisilla virtapiireillä. Nämä työt tehdään tyypillisesti ryhmissä. Opintojakson aihepiiri sopii siten luontevasti yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

FY7 Sähkömagnetismi ja valo (2 op)

Moduulissa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Moduulissa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä, joista keskeisin on sähkömagneettinen induktio. Moduulissa tarkastellaan myös sähkömagneettista säteilyä ja erityisesti sen tutuinta lajia, valoa. Sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessä sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima

- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: hiukkaskiihdytin, tuulivoima ja optinen tiedonsiirto.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: magneettivuon tiheyden määrittäminen käämin sisällä, valon heijastumisen ja taittumisen tutkiminen rajapinnassa sekä laserin aallonpituuden määrittäminen hilan avulla.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan mm. sähköntuotannon mahdollistavaan induktioilmiöön, jonka merkitys nykyaikaisessa yhteiskunnassa on todella suuri. On tärkeää hahmottaa, miten sähkö saadaan kodin pistorasiaan ja esimerkiksi mitä sähköverkon mahdollisimman luotettava toiminta vaatii fyysisen ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

FY8 Aine, säteily ja kvantittuminen (2 op)

Moduulissa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen sekä niiden kokeelliseen pohjaan. Keskeistä on aineen rakenne ja perusvuorovaikutukset sekä se, miten nämä vaikuttavat aineen ominaisuuksiin. Moduuli käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia sekä sitä, miten kvanttifysiikka ilmenee alkeishiukkastason ilmiöistä nanomittakaavaan ja aina kosmisen mittakaavan ilmiöihin saakka. Tarkastelun kohteena ovat myös erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina

- atomin rakenne, atomin elektronien kvantttilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvanttumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: säteilyturvallisuus, säteilyn käyttö lääketieteessä, ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: spektrin mittaaminen, spektrin muutoksen tarkastelu fluoresenssi-ilmiössä, mittaukset laser-diodeilla ja moduulin aihepiiriin liittyvät simulaatiot.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan säteilyn eri lajeihin. Fysiikkaan perustuva tarkastelu auttaa opiskelijaa ymmärtämään esimerkiksi miksi jokin säteily on haitallista. Säteilyn hyödyntämistä voidaan tarkemmin tarkastella tutustumalla erilaisiin lääketieteellisiin kuvantamismenetelmiin ja niiden myönteiseen merkitykseen ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson tavoitteiden mukaisesti opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan. Opintojaksolla muodostuu käsitys nykyisestä fysiikan tutkimukseen perustuvasta tieteellisestä maailmankuvasta globaalina kokonaisuutena. Samalla vahvistuu opiskelijan käsitys siitä, mihin maailmankuvaa koskeviin kysymyksiin fysiikka tieteenä ei vielä vastaa ja mihin se ei ehkä koskaan vastaakaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla monipuolisia menetelmiä käyttäen sisältäen esimerkiksi työkentelyn jatkuvaa arviointia, itsearviointia ja mahdollisen kokeen. Laaja-alaisen osaamisen arviointi tapahtuu osana opintojakson arviointia ja se voidaan toteuttaa esimerkiksi opetuskeskustelun tai harjoitustyön avulla, osana formatiivista tai summatiivista koetta tai muulla tarkoitukseen sopivalla tavalla.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

FY9 Fysiikan kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena, on, että opiskelija

- kertaa lukion fysiikan keskeiset asiat

- muodostaa fysiikan osa-alueista yhtenäisen kokonaisuuden omiin tietorakenteisiin
- ymmärtää fysikaalisen tiedon merkityksen nyky-yhteiskunnassa
- menestyy fysiikan ainereaalissa mahdollisimman hyvin.

Keskeiset sisällöt

- lukion fysiikan opintojaksojen asiasisällöt
- fysiikan ainereaalikokeen rakenne ja sen tehtäviin vastaaminen
- sähköisten apuvälineiden käyttäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson päätavoite on opiskelijan mahdollisimman hyvä menestyminen ylioppilaskokeessa, jolla voi olla korrelaatiota opiskelijan hyvinvointiin mm. paremman opiskelupaikan ja ammatin muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä opintojakson alussa opiskelijoille ilmoitettavien periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan lukion fysiikan keskeiset sisällöt ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoitusten fysiikan ainerealiin.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti

6.10 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi

ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemi-, kaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkki-kieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuri-osaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävä käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Pakolliset opinnot

KE1 Kemia ja minä (1 op)

KE1-moduulissa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Moduulissa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

KE1-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Keskeiset sisällöt

KE1-moduuli:

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisiäaineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan yhteiskunnalliseen keskusteluun esimerkiksi lukemalla ja arvioimalla internetissä esiintyviä, kemiaan liittyviä artikkeleita ja muita kirjoituksia sekä keskustelemalla tiedonlähteiden luotettavuudesta. Opintojaksossa tutustutaan erilaisiin kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Näin vahvistetaan yhteiskunnallisen osaamisen osa-alueita.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa opiskellaan omassa arjessa esiintyvien aineiden ominaisuuksien ja turvallisen käytön arviointia. Näitä arjen aineita ovat esimerkiksi kemikaalit, elintarvikkeet, puhdistusaineet ja lääkeaineet. Kokeellisten töiden yhteydessä opiskellaan kiinnittämään huomiota turvallisiin työskentelytapoihin. Näin vahvistetaan hyvinvointiosaamisen osa-alueita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan kokonaisvaltaista arviointia, jossa huomioidaan käsitteellisen tiedon etsiminen ja esittäminen sekä käsitteiden ja teorian yhdistäminen kokeellisuuteen ja jokapäiväiseen elämään. Kirjallisessa kokeessa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytysti, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Opintojaksossa arvioidaan sekä hyvinvointiosaamista että yhteiskunnallista osaamista jatkuvan arvioinnin avulla kokeellista työskentelyä sekä keskustelua seuraten. Kemian peruskäsitteiden osaamisen ja kokeellisten työskentelyn taitojen arvioinnissa voidaan käyttää välineinä myös itse- ja vertaisarviointia sekä arvioitavia kirjallisia tuotoksia.

Opintojakson aikana toteutettavissa kirjallisissa tehtävissä voidaan testata opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista graafien ja mallien lukutaitoa sisältävien tehtävien avulla.

KE2 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op)

KE2-moduulissa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opinnoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävän elämäntavan edistämiseksi. Moduulissa korostuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

KE2-moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämiseksi
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

KE2-moduuli:

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämiseksi luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan kokonaisvaltaista arviointia, jossa huomioidaan käsitteellisen tiedon etsiminen ja esittäminen sekä käsitteiden ja teorian yhdistäminen kokeellisuuteen ja jokapäiväiseen elämään. Kirjallisessa kokeessa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti, kokeellisesti tai muilla tavoin.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytysti, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Opintojaksossa arvioidaan sekä hyvinvointiosaamista että yhteiskunnallista osaamista jatkuvan arvioinnin avulla kokeellista työskentelyä sekä keskustelua seuraten. Kemian peruskäsitteiden osaamisen ja kokeellisten työskentelyn taitojen arvioinnissa voidaan käyttää välineinä myös itse- ja vertaisarviointia sekä arvioitavia kirjallisia tuotoksia.

Opintojakson aikana toteutettavissa kirjallisissa tehtävissä voidaan testata opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista graafien ja mallien lukutaitoa sisältävien tehtävien avulla.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustaan esimerkkien avulla kestävän elämäntavan edistämiseen luonnontieteessä. Yhteiskunnallisen osaamisen kehittymistä tukevat esimerkit voivat liittyä muun muassa vihreään kemiaan, kiertotalouteen, alkuaineiden ja materiaalien riittävyteen, sekä veteen ja ilmaan.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa merkittävässä roolissa ovat yhdisteet ja niiden erilaiset sidokset. Näitä asioita käsitellessä voi hyödyntää erilaisia mallinnusmenetelmiä sekä tutkia erilaisia graafeja. Opiskeltavat taidot vahvistavat monilukutaitoa, joka on osa monitieteistä ja luovaa osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa tutustutaan hiiliyhdisteiden etuihin ja haittoihin sekä opiskellaan mallintamaan hiiliyhdisteitä muun muassa sähköisiä apuvälineitä käyttäen. Nämä kehittävät opiskelijoiden globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson kokonaisvaltainen arviointi toteutetaan jatkuvan näytön, teoriakokeiden ja töiden seurannan avulla. Töiden suoritusta ja teorian liittämistä töihin voidaan seurata esimerkiksi työpäiväkirjan avulla. Kirjallisissa tuotoksissa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti tai kokeellisesti. Lisäksi voidaan käyttää muita tarkoitukseen soveltuvia tapoja.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytyksi, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Opintojaksossa arvioidaan yhteiskunnallista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista jatkuvan arvioinnin avulla seuraten opiskelijan osallistumista tuntityöskentelyyn ja opetuskeskusteluun. Hiiliyhdisteiden rakennetta, tunnistamista ja mallintamista arvioidaan monipuolisesti esimerkiksi kirjallisten formatiivisten ja summatiivisten kokeiden avulla, opiskelijan kokeellisen työskentelyn havainnoinnin, itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla.

KE4 Kemiallinen reaktio (2 op)

Moduulissa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa. Moduulin sisällöt mahdollistavat ryhmissä työskentelyn ja kokeellisen työtavan, joissa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: saannon merkitys vihreän kemian kannalta, palamistuotteet ja ilmanlaatu, biomolekyylit ravinnossa, polymeerimateriaalit vaatteissa ja arjen käyttöesineissä sekä biotuotetekniikka ja modernit materiaalit.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktion saannon määrittäminen, kaasua muodostavan reaktion havainnointi ja osoitusreaktiot, esterisynteesi ja -hydrolyysi, biomateriaalin valmistaminen sekä muovien ominaisuuksien tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitojen kehittymistä voidaan vahvistaa esimerkiksi pari- ja pienryhmätyöskentelyssä, kun opiskellaan kemiallisia reaktioita esimerkiksi kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen. Ajattelutaitojen sekä esiintymis- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä voidaan tukea esittelemällä tuotoksia muille opiskelijoille.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Reaktioihin liittyvien käsitteiden käyttö ja soveltaminen jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa liittyy monitieteiseen ja luovaan osaamiseen. Tätä tukee myös kemiallisen merkkikielen kirjoitus- ja lukutaito kemiallisten reaktioiden esittämisessä. Mahdollisilla yritysvierailuilla, asiantuntijavierailijoilla (myös virtuaalisesti) tai tutustumalla (myös virtuaalisesti) jonkin kemiallisen hyödyntävän, monitieteellisen yrityksen tai yhteisön toimintaan, tuetaan monitieteisen ja luovan osaamisen kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson kokonaisvaltainen arviointi toteutetaan jatkuvan näytön, teoriakokeiden ja töiden seurannan avulla. Töiden suoritusta ja teorian liittämistä töihin

voidaan seurata esimerkiksi työpäiväkirjan avulla. Kirjallisissa tuotoksissa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti tai kokeellisesti. Lisäksi voidaan käyttää muita tarkoitukseen soveltuvia tapoja.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytysti, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Vuorovaikutusosaamisen arviointiin liittyen tuotoksia voidaan arvioida osana formatiivista tai summatiivista arviointia. Monitieteisen ja luovan osaamisen arvioinnin toteuttamiseen voidaan hyödyntää esimerkiksi raportteja yritysvierailuista, asiantuntijavierailuista tai tutustumisesta jonkin kemian hyödyntävän, monitieteellisen yrityksen tai yhteisön toimintaan. Kemiallisten reaktioiden kirjoitus- ja lukutaitoa voidaan arvioida erilaisissa kirjallisissa töissä.

KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

Moduulissa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Siinä perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaisen tavoitteiden lisäksi moduulissa korostuvat vuorovaikutusosaamisen tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuksista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: reaktiosarjat teollisuusprosesseissa, kaivannaisteollisuuden merkitys yhteiskunnassa, energian tuotanto, varastoiminen ja käyttö uusiutuvassa energiataloudessa sekä hybridienergia.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: liukenemis- tai reaktioentalpian määrittäminen kalorimetrissä, hapetus-pelkistystitraus, sähkökemiallisen parin jännitteen mittaaminen, esineen pinnoittaminen elektrolyytisesti, veden hajotus elektrolyysillä sekä polttokennon toiminnan tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa käsitellään kemiallisen energian varastointia ja hyödyntämistä sekä energian tuotantoa. Pohtimalla esimerkiksi kemian merkitystä kestävämpien ratkaisujen tuottajana teollisuusprosesseissa, kierrätyksessä ja uusiutuvan energian tuotannossa tai tarkastelemalla eri energiaratkaisujen eettisyyttä ja ympäristövaikutuksia, voidaan tukea eettisyyden ja ympäristöosaamisen vahvistumista. Ympäristöosaamista voidaan vahvistaa myös tutustumalla esimerkiksi Suomen kivi- ja metalliteollisuuteen, metallien valmistus- ja jalostusprosesseihin, metallien riittävyyteen sekä kierrätykseen tai katalyyttien käyttöön kemiallisissa reaktioissa, esimerkiksi auton katalysaattorissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Pareittain tai pienissä ryhmissä toteutetut kokeelliset tutkimukset esimerkiksi sähkökemiallisista pareista, elektrolyysistä tai reaktioentalpian määrittämisestä, vahvistavat vuorovaikutusosaamista. Muun muassa kemiaan liittyviä energiaratkaisuja tai metallien käytön ympäristövaikutuksia on mahdollista pohtia väittelyin, paneeli- tai opetuskeskusteluin, jotka luontevasti kehittävät vuorovaikutusosaamista, monitieteellisyyttä ja luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson kokonaisvaltainen arviointi toteutetaan jatkuvan näytön, teoriakokeiden ja töiden seurannan avulla. Töiden suoritusta ja teorian liittämistä töihin voidaan seurata esimerkiksi työpäiväkirjan avulla. Kirjallisissa tuotoksissa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti tai kokeellisesti. Lisäksi voidaan käyttää muita tarkoitukseen soveltuvia tapoja.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytysti, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen arvioinnissa voidaan hyödyntää esimerkiksi kirjallisia tuotoksia, harjoitustehtäviä, välitestejä tai osaamista loppukokeessa. Käsiteltäviä aiheita voidaan valita esimerkiksi energian tuotannosta, energian tuotannon ongelmista, metallien tuotannosta ja ympäristövaikutuksista. Vuorovaikutusosaamisen arvioinnissa arvioinnin kohteena voi olla esimerkiksi kokeellisista tutkimuksista laadittu työselostus tai raportti, tai kokeellisen työskentelyn taidot. Lisäksi voidaan arvioida osallistumista pari-, ryhmä- ja opetuskeskusteluihin. Tässä voidaan hyödyntää myös itse- ja vertaisarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojaksot KE1-KE4 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisistä opintojaksoista.

KE6 Kemiallinen tasapaino (2 op)

Moduulissa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan tuloksia. Moduulissa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja vedenpuhdistus, happamoitumisen ja ilmastonmuutoksen ehkäisy, savukaasujen puhdistus sekä lääkkeen tai jonkin peruskemikaalin tuotantoprosessin tehokkuus ja ympäristövaikutusten arvioiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktionopeuden määrittäminen massan muutosta seuraamalla, vahvan ja heikon protolyytin titrauskäyrien laatiminen, tasapainotilaan kuten kompleksinmuodostukseen vaikuttaminen sekä puskuriliuoksen valmistaminen ja puskurointikyvyn tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamiseen liittyen opintojaksossa voidaan tutustua muun muassa ilmaan ja vedessä olevan hiilidioksidin pitoisuuteen vaikuttaviin tekijöihin, pohtia happamoitumisen syitä ja seurauksia sekä happamoitumisen vähentämistä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen liittyen opintojaksossa voidaan tutustua muun muassa ilmaan ja vedessä olevan hiilidioksidin pitoisuuteen vaikuttaviin tekijöihin, pohtia happamoitumisen syitä ja seurauksia sekä happamoitumisen vähentämistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan tvt-taitoja opiskelemalla esimerkiksi reaktionopeuden graafista määrittystä, titrauskäyrien piirtämistä ja tulkintaa. Opintojaksossa voidaan tutustua esimerkiksi ammoniakki-synteesiin monitieteisenä prosessina (tasapaino, nopeus, lämpötila, paine, prosessiolosuhteet). Näillä keinoilla voidaan tukea monitieteisen ja luovan osaamisen kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson kokonaisvaltainen arviointi toteutetaan jatkuvan näytön, teoriakokeiden ja töiden seurannan avulla. Töiden suoritusta ja teorian liittämistä töihin voidaan seurata esimerkiksi työpäiväkirjan avulla. Kirjallisissa tuotoksissa ja kokeellisten töiden raporttien laatimisessa voidaan hyödyntää sähköisiä menetelmiä. Arvioitavat tuotokset voidaan tuottaa yksin tai ryhmissä, kirjallisesti, suullisesti tai kokeellisesti. Lisäksi voidaan käyttää muita tarkoitukseen soveltuvia tapoja.

Opintojakson alussa opiskelijalle esitellään tavoitteet ja sovitaan arvioinnin perusteet sekä ne välttämättömät suoritukset, jotka tulee tehdä hyväksytysti, jotta opintojakso voidaan arvioida. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa aktiiviseen ja jatkuvaan työskentelyyn.

Arvioitavien formatiivisten ja summatiivisten tehtävien teemoja voidaan valita laaja-alaisen osa-alueiden aiheisiin (hyvinvointiosaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen) sopiviksi. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden arvioinnissa voidaan myös käyttää kokeellisia töitä, tvt-taitoja vaativia tehtäviä ja/tai ryhmä-/projektitöitä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ennen tätä opintojaksoa opiskelijalla tulee olla suoritettuina opintojaksot KE1-KE4 tai hankittuna riittävät tiedot ja taidot kyseisistä opintojaksoista.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

KE7 Kokeellinen kemia (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kuvan kemian kokeellisuudesta laborointien, tutkimusten tekemisen ja dokumentoinnin harjoittelun kautta
- omaksuu kokeellisen kemian työmenetelmiä monipuolisesti
- saa varmuutta eri työvälineiden käyttöön
- soveltaa opiskeltujen opintojaksojen sisältöjä, tietoja ja taitoja

- tutustuu spektrometriin mittalaitteisiin
- osallistuu mahdollisesti toteutuvalla vierailukäynnillä esimerkiksi korkeakoulun laboratorioon.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen kemian työ-, tutkimus- ja raportointimenetelmiin
- johtopäätösten tekeminen kokeellisten mittausten ja havaintojen perusteella
- tutustuminen sähköisiin sovelluksiin
- tutustuminen spektroskooppisiin mittalaitteisiin mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi vierailujen yhteydessä

Laja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Pareittain tai pienissä ryhmissä toteutetut kokeelliset tutkimukset ja niiden raportointi vahvistavat monitieteistä ja luovaa osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Pareittain tai pienissä ryhmissä toteutetut kokeelliset tutkimukset ja niiden raportointi vahvistavat vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikana tehdään kokeellisia tutkimuksia, joista pidetään työpäiväkirjaa ja laaditaan ainakin yhdestä työstä työselostus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskellaan kemian työmenetelmiä ja kerrataan opiskeltujen opintojaksojen sisältöjä laboratoriotöiden ja tutkimusten avulla.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KE8 Kemian kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lukion kemian keskeiset asiat ja syventää osaamistaan lukion kemiasta
- muodostaa kemian osa-alueista yhtenäisen kokonaisuuden omiin tietorakenteisiin
- ymmärtää kemiallisen tiedon merkityksen nyky-yhteiskunnassa.
- menestyy kemian ainereaalissa mahdollisimman hyvin.

Keskeiset sisällöt

- lukion kemian opintojaksojen keskeiset asiasisällöt
- kemian ainereaalikokeen rakenne ja sen tehtäviin vastaaminen
- sähköisten apuvälineiden käyttäminen ylioppilaskokeessa ja jatko-opinnoissa.

Laja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson päätavoite on opiskelijan mahdollisimman hyvä menestyminen ylioppilaskokeessa, jolla voi olla korrelaatiota opiskelijan hyvinvointiin mm. paremman opiskelupaikan ja ammatin muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä opintojakson alussa opiskelijoille ilmoitettavien periaatteiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa kerrataan lukion kemian keskeiset sisällöt ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoitusten kemian ainereaaliiin sekä oppilaitosten pääsykokeisiin.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

6.11 Filosofia

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista** sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja

elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsenetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee **hyvinvointiosaamista** kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Filosofian opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkiperäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsenystä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Filosofian opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallinnan kautta.

Pakolliset opinnot

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltaamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelyä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin eroteluihin

- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluita: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perusteleva joissain lukion oppiaineissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Filosofisessa keskustelussa harjoitellaan toisten väitteiden tulkitsemista suopeasti. Opiskelija opettelee tarkastelemaan toisten väitteitä olettamalla, että niiden alkuperäinen käyttöyhteys oli sellainen, jonka valossa väitteet olisivat mahdollisimman järkeviä ja tosia.

Yleiset keskustelunormit: ”Sano, mitä uskot”, ”Perustele väitteesi”, ”Anna vuoro toiselle”, ”Tulkitse hänen väitteitään suopeasti”, ”Kunnioita ristiriidan lakia” ja ”Ota huomioon kaikki relevantti informaatio”.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen lähestymistavan omaksumista voi tukea tarkastelemalla eri oppiaineissa esitettyjä väitteitä ja niiden perusteluita tutkimusmetodien näkökulmasta. Työskentelyn lähtökohdaksi voi olla esimerkiksi opiskelijoiden itse koostama lista väitteistä (esim. miten eri oppiaineet tutkivat ihmistä ja selittävät ihmisen toimintaa). Opiskelija harjaantuu esittämään väitteille perusteluita. Opintojaksoon sisältyy johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti sekä filosofian työtapojen soveltaminen, kuten käsitteiden luokittelu ja määrittäminen sekä ajatuskokeiden käyttö.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

FI2 Etiikka (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektiivisuus, relativismi, subjektivismi
- moraalitarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Etiikka on keskeinen osa filosofian opiskelua. Etiikassa jäsenetään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä. Eettinen pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Etiikan opiskelu rohkaisee itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Järkiperäinen eettinen ajattelu perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävä tulevaisuuden kunnioittamiseen, jota voi pitää kaiken yhteiskunnallisen ajattelun lähtökohtana. Etiikan opetus rohkaisee yhteiskunnallisten epäkohtien tunnistamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa näin ympäristöosaamisen tavoitteita. Etiikan opetus kannustaa tavoittelemaan ekologisesti kestävä ja vastuullista elämäntapaa ja tarkastelee sen filosofisia perusteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta etiikan opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja ja sitä, että eri kulttuureissa on erilaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä.

Vuorovaikutusosaaminen

Eettisen argumentaation harjoittelu yhdessä toisten opiskelijoiden ja opettajan kanssa harjaannuttaa vuorovaikutus- ja tunnetaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

FI3 Yhteiskuntafilosofia (2 op)

Tavoitteet:

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana
- **pyrkii yhdistämään yhteiskuntafilosofisia käsitteitä arkielämään**
- **osaa soveltaa oikeudenmukaisuuden, vapauden, tasa-arvon ja vallan eri muotoja arkipäivään. Mahdollisia näkökulmia: yhteiskuntaluokat, sorto, voimaannuttaminen, taloudellinen ja sosiaalinen pääoma, vallitsevat yhteiskunnalliset normit ja rakenteet sekä niiden kriittinen tarkastelu.**

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen näkökulmassa pohditaan talouskasvun ja ympäristön kestävyys-tasapainoa. Erityisesti tarkastellaan talouskasvun ja kestävä kehityksen suhdetta.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiteeman keskeisenä osana pohditaan hyvinvoinnin ja eettisen kuluttamisen suhdetta. Huomiota kiinnitetään painotetusti arvotekijöihin, joilla mittaamme hyvinvoinnin laatua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan laajasti yhteiskunnan eri puolia: yhteiskuntajärjestystä, valtaa, vapauksia, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, oikeuksia, poliittisia ihanteita, hyvinvointia ja taloutta. Opintojakson aikana pohditaan muun muassa, mistä mainituissa asioissa on kyse ja miten ne voitaisiin oikeuttaa.

Opintojaksolla käsitellään myös ajankohtaisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi teknologian kehitykseen, sukupuoleen tai ympäristöön. Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskuntafilosofia-opintojaksossa tarkastellaan laajasti yhteiskunnan eri puolia: yhteiskuntajärjestystä, valtaa, vapauksia, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, oikeuksia, poliittisia ihanteita, hyvinvointia ja taloutta. Opintojaksossa pohditaan muun muassa, mistä mainituissa asioissa on kyse ja miten ne voitaisiin oikeuttaa.

Opintojaksossa käsitellään myös ajankohtaisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi teknologian kehitykseen, sukupuoleen tai ympäristöön. Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

FI4 Totuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteiden etiikka

- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen kytkeytyvät filosofian dialogiseen luonteeseen, joka perustuu antiikin sokraattiseen traditioon. Sokraattisessa perinteessä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Toisaalta dialoginen perinne korostaa valmiutta kohdata erilaisia kulttuuri-, uskonto- ja aateperinteitä rauhanomaisesti. Näin yhteinen ihmisyyden ymmärtäminen voi olla globaalisti mahdollista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisyys ja luova osaaminen liittyvät filosofian argumentoivaan luonteeseen, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Tämä auttaa opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja. Toisaalta tärkeää on oppia hallitsemaan ajattelun työkaluja, jotka auttavat tieteellisen prosessin ja perusteiden hahmottamiseen. Perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun. Monimutkaisten ongelmien käsitteleminen kehittää opiskelijoissa epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

FI5 Suuria ajattelijoita (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy syvällisesti filosofian merkittävien ajattelijoiden vaikutukseen länsimaisessa kulttuurissa
- tutustuu luentorungon ja erikseen sovittavan teoksen avulla ajattelijoiden elämään ja vaikutukseen filosofian historiassa
- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä.

Keskeiset sisällöt

- antiikin filosofeja

- keskiajan filosofeja
- uuden ajan filosofeja
- filosofeja 1800-luvulta nykyaikaan

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kykenee näkemään ja oivaltamaan eri tieteenalueiden toisiinsa kytkeytymisen. Tämän tiedollisen näkemyksen avulla opiskelija oppii ymmärtämään, kuinka hän voi rakentaa moniulotteisempaa maailmankuvaa luovalla tavalla yhdistämällä eri tieteenalojen saavutuksia ja merkityksiä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan kronologisesti filosofian merkittäviin ajattelijoihin eri aikakausilta. Opiskelija tutustuu luentorungon ja erikseen sovittavan teoksen avulla ajattelijoiden elämään ja vaikutukseen filosofian historiassa. Tavoitteena on perehtyä syvällisesti filosofian merkittävien ajattelijoiden vaikutukseen länsimaisessa kulttuurissa.

FI6 Filosofian kertaus (2 op)

Keskeiset sisällöt

- filosofian opintojaksojen keskeisten teemojen kertaus
- hyvän yo-vastaamisen tekniikan harjoittaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painottuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet. Opintojaksolla harjoitetaan erityisesti oppiainerajat ylittävää pohdintaa, jossa opiskelija voi rakentaa laajempia perusteita oman maailmankuvansa rakentamiseen, jossa eri tieteenalat voivat täydentää toisiaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla korostuu opiskelijan omatoiminen työskentely. Jaksolla voidaan kirjoittaa harjoitusvastauksia esimerkiksi vanhoja yo-kysymyksiä hyödyntäen. Lisäksi syvennetään filosofista ajattelua.

6.12 Psykologia

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsitteilyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Psykologian opetuksen yleiset tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Pakolliset opinnot

PS1 Toimiva ja oppiva ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisesta ja ei-tietoisesta toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Psykologia tieteenä

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista voi vahvistaa tarkastelemalla sitä, miten uni vaikuttaa oppimiseen. Oppimisen yhteydessä hyvinvointia voi käsitellä tavoiteorientaatioiden ja pystyvyysuskomusten avulla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä osaamista voi vahvistaa tarkastelemalla tieteellisen tutkimuksen prosessia sekä laadullisista ja psykologisista tutkimuksista nostettuja esimerkkejä. Monitieteistä osaamista tukee tie-

teellisen tiedon ja arkitiedon tarkastelu. Oppimiseen liittyvät sisällöt, kuten oppimisstrategiat, metakognitio ja erilaiset oppimiskulttuurit, auttavat saavuttamaan monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

PS2 Kehittyvä ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisointin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyysskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänsä aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan käsiteltäessä eri tavoin psyykkistä, biologista, sosiaalista ja kulttuurista näkökulmaa. Keskeisistä sisällöistä oppimisen sosiaalisuus ja erilaisten oppimiskulttuurien tarkastelu edesauttavat vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

PS3 Tietoa käsittelevä ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen pöörakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä osaamista vahvistetaan tarkastelemalla tieteellisen tutkimuksen prosessia sekä laadullisista ja psykologisista tutkimuksista nostettuja esimerkkejä. Monitieteistä osaamista tukee tie-

teellisen tiedon ja arkitiedon tarkastelu. Oppimiseen liittyvät sisällöt, kuten oppimisstrategiat, metakognitio ja erilaiset oppimiskulttuurit, auttavat saavuttamaan monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

PS4 Tunteet ja mielenterveys (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielensterveys käsitteenä
- yleisimpien mielensterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyyppillisistä oireista
- esimerkkejä mielensterveysongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielensterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielensterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista voi vahvistaa tarkastelemalla sitä, miten uni vaikuttaa oppimiseen. Oppimisen yhteydessä hyvinvointia voi käsitellä esimerkiksi tavoiteorientaatioiden ja pystyvyysuskomusten avulla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettistä osaamista voidaan vahvistaa tarkastelemalla psykologisen tutkimuksen eettisiä periaatteita.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaamisen kannalta tärkeitä näkökulmia nousee esiin tarkasteltaessa kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen

- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kannalta tärkeitä näkökulmia nousee esiin tarkasteltaessa kulttuurien eroja ja yhtäläisyyksiä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen kannalta tätä tukee keskeisistä sisällöistä metakognition, tavoiteorientaatioiden ja pystyvyyssuskomusten tarkastelu.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

PS6 Psykologian kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa mahdollisuuden muodostaa kokonaiskuva psykologian tieteestä
- saa tukea tiedollisessa prosessissa soveltaessaan keskeistä tietoa
- saa apua ja motivoituu saavuttamaan optimaalisen tasonsa ylioppilaskirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

- psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen ulottuvuuden yhteys
- psykologian keskeiset kehitysteoriat
- hermostollisen rakenteen, erityisesti aivojen toiminnan yhteys psyykkiseen toimintaan
- tunteiden ja motiivien vaikutus yksilön toimintaan
- tiedonkäsittely ja taitava toiminta
- persoonallisuuden rakentuminen ja persoonalliset erityisominaisuudet
- ihminen sosiaalisena olentona
- hyvän vastaamisen periaatteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa monitieteistä ja luovaa osaamista tukee tunne-elämän, vuorovaikutuksen ja kognitiivisen kehityksen tarkastelu lapsuudessa ja nuoruudessa. Monitieteiseen osaamiseen liittyviä näkökulmia voi tuoda esiin tarkasteltaessa hermoston kehitystä psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänsäajan aikana.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan aikaisempien opintojaksojen keskeiset asiat eli teoriat, psykologiset koheet ja psykologian peruskäsitteet. Opintojakson tarkoituksena on antaa valmiuksia ylioppilaskirjoitusten psykologian ainereaaliiin, jotta opiskelija voisi soveltaa psykologista tietoa laajalla ja kypsällä tavalla.

PS7 Psykologian tutkimus ja sosiaalinen vaikutus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvää psykologian tieteellistä tutkimuskenttää.

Keskeiset sisällöt

- Erityisesti käsitellään klassisten kenttäkokeiden merkitystä psykologian kehitykselle
- Opintojaksolla korostuu myös muiden tieteenalojen, kuten sosiologian ja biologian yhdistäminen psykologiseen tutkimukseen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla perehdytään laaja-alaisesti psykologisen tutkimuksen historiaan ja merkittäviin tutkimuksiin, joiden vaikutuksesta ihmisen käyttäytymisen ymmärrys on laajentunut. Monitieteisyys ilmenee erityisesti erilaisten tutkimusmetodien soveltamisessa, jossa ihmistieteet ja luonnontieteet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Luova osaaminen korostuu ennen kaikkea kyvyssä soveltaa tietoa uusiin tutkimuskysymyksiin, jolloin saavutetaan uutta ymmärrystä erilaisten ilmiöiden välisistä suhteista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään psykologisen tutkimuksen laatimiseen. Jaksolla käydään läpi merkittävimpiä tutkimuksia ja perehdytään psykologian uusimpiin tutkimustuloksiin. Samalla tarkastellaan erityisesti sosiaalipsykologian mahdollisuuksia tulkita yhteiskunnallisia ilmiöitä historian eri aikakausina. Opintojakso täydentää ja syventää psykologista tietoa ja ymmärrystä.

6.13 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat

menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kan-

sainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaa-****mista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuuriin juuriinsa.

Historian opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärtämään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohdana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Pakolliset opinnot

HI1 Ihminen, ympäristö ja historia (2 op)

Moduulissa tarkastellaan ihmisen suhdetta ympäristöön ja yhteiskunnallista kehitystä pitkällä aikavälillä. Opetuksen näkökulma on sekä historiallisten ilmiöiden tarkastelussa että nykyisyyden selittämisessä. Ilmiötä tarkastellaan sekä eurooppalaisesta että globaalista näkökulmasta. Moduulissa tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Moduulissa harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalien talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä

- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkimassa ja valloittamassa maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen ihmisen ja luonnon suhteen muuttajana

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ihminen, ympäristö ja historia -opintojaksolla tarkastellaan ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä, joissa korostuu eettisyys ja ympäristöosaaminen. Esimerkiksi ympäristön ja ilmaston muutosten historiallinen tarkastelu antaa valmiuksia tarkastella tämän päivän yhteisöjen toiminnan perusteita ja tehtyjen ratkaisujen seurauksia. Asettuminen menneisyyden ihmisten asemaan vahvistaa kykyä asettua toisen ihmisen asemaan ja ymmärtää hänen ratkaisujaan hänen oman aikansa lähtökohdista ja tämä historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tiedon luotettavuuden arviointi on opintojakson ytimessä. Historian lukutapa suhtautua teksteihin tulkinnan kohteena, ei neutraalina informaationa, vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Historian tekstitaitojen vahvistaminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja vahvistaa monitieteisen ja luovan osaamisen kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiske-

lijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointi-tilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan historian opiskeluun lukiossa ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin jatko-opinnoissa ja työelämässä. Opiskelijoiden kanssa on mahdollista harjoitella reaaliavastauksen kirjoittamista ja muita historian opiskeluun liittyviä keskeisiä taitoja.

HI2 Kansainväliset suhteet (2 op)

Moduulissa tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä, valtasuhteiden muutoksia ja niiden taustoja 1800-luvun lopulta nykypäivään. Moduulissa analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisista taloudellisista ja ideologista näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Moduulissa syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset

- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla korostuu sananvapauden merkitys erilaisia historiallisia ja nykypäivän yhteiskuntia vertailemalla. Tämä näkyy esimerkiksi oikeutena sananvapauteen ja oikeutena lausua poliittinen mielipide pelkäämättä vainoa (huomioiden sananvapauden rajat). Historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan, kuten esimerkiksi vainottujen asemaan ja tämä kehittää samalla myös eettistä toimijuutta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Näistä esimerkkeinä imperialismi ja dekolonisaatio.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

HI3 Itsenäisen Suomen historia (2 op)

Moduulin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan lopulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta demokraattiseen kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Moduulissa perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso auttaa opiskelijaa ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan muutoksen ihmisten toiminnan ja maailman tapahtumien seurauksena sekä vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat opintojaksolla keskeisessä roolissa. Opintojaksolla opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso auttaa suhteuttamaan muuttuvan maailman epävarmuutta ja asettamaan tämän päivän tapahtumia ja ilmiöitä laajempaan perspektiiviin. Historiallisesti katsoen muutos on maailmassa aina läsnä, eikä itsessään hyvä tai paha asia. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan jatkuvan muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen auttaa sietämään muutosta ja vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Historiallinen empatia vahvistaa kykyä eläytyä toisen asemaan, kuten esimerkiksi tavallisen ihmisen asemaan sodan keskellä. Tämä kehittää myös vuorovaikutusosaamista. Erilaisia tietolähteitä voidaan tarkastella usean sodan osapuolen näkökulmasta ja opiskelija oppii kohtaamaan erilaisia ajattelutapoja, joka myös kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiske-

lijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointi-tilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

HI4 Eurooppalainen ihminen (2 op)

Moduuli tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Moduulissa perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde sekä sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat

- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla korostuu tutkitun tiedon arvostaminen ja ymmärtäminen, minkä pohjalta on mahdollista muodostaa perusteltuja tulkintoja ja päätelmiä. Opintojaksolla tarkastellaan, miten tieteellinen tieto ja tutkiminen on muuttunut eri ajanjaksojen kuluessa, Historiallinen tieto ei ole mielipidekysymys, tulkinnan tulee perustua käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Opintojakso vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2 op)

Moduuli tarkastelee nykyisen Suomen alueen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian ajalle asti. Moduulissa perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Moduulissa syvennyttään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen on läsnä opintojaksolla, sillä jakso tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden ja muutoksen erilaisissa ajallisissa ja maantieteellisissä konteksteissa ja suomalaisuuden synnyssä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat (2 op)

Moduulissa perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien muuttuessa. Moduulissa tarkastellaan länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä

- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Jaksolla korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa ja tämä vahvistaa myös moninaisuuden ymmärrystä ja eettistä osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali -ja kulttuuriosaamisella on vahva rooli opintojaksolla. Opintojakso tarkastelee, miten asenteet ja suhtautuminen muihin kulttuureihin ovat muuttuneet ja miten ne on perusteltu eri aikoina. Tarkastelun kohteena ovat Euroopan ulkopuoliset kulttuurit ja tämä avaa opiskelijoiden maailmankuvaa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

HI7 Sodat ja konfliktit (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä
- harjoittelee tilastojen tulkintaa
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä arvioiden niitä kriittisesti

- ymmärtää sotia ja konflikteja suurten poliittisten linjojen ohella myös pienen ihmisen näkökulmasta (lapset, sotavangit, oman asuinpaikkakunnan ihmiset)

Keskeiset sisällöt

- sotia käsitellään eri näkökulmista, joten se soveltuu hyvin HI2 - ja HI3-opintojaksojen tietojen syventämiseen
- opintojakso toteutetaan erilaisina ryhmätöinä, kuten esimerkiksi viikkotehtävinä tai esitelmänä, joissa voidaan hyödyntää sähköisiä työskentelytapoja. Tietoa etsitään eri lähteistä, joten tiedonhaku, tutkiva oppiminen ja lähdekritiikki ovat jaksolla tärkeissä rooleissa.
- opintojakson sisältöihin vaikuttavat opiskelijoiden toiveet ja kiinnostuksen kohteet, ja ne voivat olla esimerkiksi sotien syyt ja seuraukset, sotien vaikutukset siviileihin ja talouteen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakso vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä. Jaksolla pyritään hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Esimerkiksi erilaisia tietolähteitä voidaan tarkastella usean sodan osapuolen näkökulmasta ja opiskelija oppii kohtaamaan erilaisia ajattelutapoja. Opintojakson aikana voidaan hyödyntää työskentelytapoja, jotka kehittävät opiskelijan luovuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää riittävää osallistumista opetukseen sekä yhdessä sovittujen tehtävien tekemistä ja palauttamista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

HI8 Eurooppa ja Suomi toisen maailmansodan jälkeen (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii lisää toisen maailmansodan jälkeisestä Euroopan ja Suomen historiasta ja keskeisistä henkilöistä
- laatii oman tutkimustyön valitsemastaan aihepiiristä
- harjaantuu tiedonhaussa ja tiedon kriittisessä arvioimisessa
- syventää osaamistaan HI2- ja HI3-opintojaksojen sisällöissä

Keskeiset sisällöt

- Euroopan ja Suomen historian keskeiset tapahtumat ja henkilöt toisen maailmansodan jälkeen
- teemoina esimerkiksi kylmä sota, poliittiset ideologiat ja terrorismi
- sisältöjä voidaan painottaa opiskelijoiden toiveiden mukaisesti perehtymällä myös esim. tieteisiin, taiteisiin ja populaarikulttuuriin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tiedon luotettavuuden arviointi on opintojakson ytimessä ja tämä vahvistaa opiskelijoiden kykyä toimia muuttuvassa informaatioympäristössä. Jaksolla pyritään hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opintojaksolla opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa valitsemansa tutkimusaiheen parissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

HI9 Historian kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- saa valmiudet osallistua historian ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan ja syvennetään historian tietoja ja harjoitetaan vastaamista reaaliaineen kysymyksiin
- kiinnitetään huomiota esimerkiksi lähdekritiikkiin, aineistoon viittaamiseen sekä graafien tulkitsemiseen
- jaksolla voidaan kirjoittaa harjoitusvastauksia esimerkiksi vanhoja yo-kysymyksiä hyödyntäen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso edistää hyvinvointiosaamista, sillä se antaa opiskelijalle rutiinia, osaamista ja itsevarmuutta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Historian tekstitaitojen sekä monilukutaidon vahvistumista tuetaan opintojakson aikana. Tämä näkyy käytännössä esimerkiksi dokumenttitehtävien tekemisenä ja erilaisten historiallisten lähteiden tulkitsemisenä lähdekritiikkiä harjoittaen. Lisäksi opintojaksolla voidaan ohjata opiskelijaa syventämään tietoaan historian opintojaksojen sisällöistä yhdistäen niihin oppiainerajat ylittäviä näkökulmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson arviointi ohjaa vahvasti opiskelijaa kehittymään tiedoissaan ja taidoissaan historian yo-kokeen edellyttämällä tavalla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Opintojakson aikana voidaan esimerkiksi järjestää preliminäärikoe, jossa opiskelija pääsee harjoittelemaan yo-kokeen kaltaista tilannetta.

6.14 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kan-

nustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväns kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä

osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoisesti oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Pakolliset opinnot

YH1 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

Moduuli perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Moduuli keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, ihmisoikeudet, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta sekä vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta

- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhteiskuntaoppi ohjaa pohtimaan yksilön ja yhteiskunnan vastuuta sekä roolia hyvän elämän kannalta sekä tarkastelemaan yhteiskunnan järjestämisen ja yksilön hyvinvoinnin välistä yhteyttä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään ja arvioidaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä opitaan ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opintojakso vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

YH2 Taloustieto (2 op)

Taloustieteisiin pohjautuva moduuli johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Moduulissa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysy-

myksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Moduulissa perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestäväen kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestäväen talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan talouskasvun mahdollisuuksia ja rajoja sekä talouden ympäristövaikutuksia. Tämä lisää opiskelijan ymmärrystä siitä, kuinka poliittiset päätökset ja yhteiskunnalliset rakenteet voivat estää tai mahdollistaa kestäväen elämäntavan. Opintojakso painottaa kestäväen kehityksen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia ja poliittisten päätösten yhteyttä kestäväen yhteiskunnan rakentamiseen ja vahvistaa näin opiskelijan eettis-taloudellista toimintaa ja ympäristöosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Yhteiskunnan ja talouden toiminnan ymmärtäminen edistää yksilön omaa hyvinvointia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Taloudellisen globalisaation tarkastelu avaa eri yhteiskuntien keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista ja lisää ymmärrystä globalisaatiosta ja vieraista kulttuureista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (2 op)

Moduuli perehdyttää Suomen ja Euroopan asemaan globalisoituvassa maailmassa sekä Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen. Moduulissa seurataan ajankohtaisia maailman tapahtumia käyttäen monipuolisia tietolähteitä. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun ja toimimaan globaalikansalaisena. Moduulissa on mahdollista toteuttaa tutkivaa oppimista.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus

- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuushat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakso tarkastelee keskinäisiä riippuvuuksia ja globalisaatiota ihmisoikeuksien, demokratian, politiikan, turvallisuuden ja talouden näkökulmista ja vahvistaa opiskelijan globaali- ja kulttuuri-osaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Opintojakso tukee oman identiteetin rakentamista ja tekee näkyväksi identiteettien moninaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa ja EU-kansalaisena.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aiheet tarjoavat hyviä mahdollisuuksia erilaisille vuorovaikutteisille työskentelyta-voille. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan perustellusti kantaa opintojakson eri aiheisiin. Oman mielipiteen ilmaisun lisäksi tärkeää on myös pysähtyä kuuntelemaan toisten mielipiteitä ja perusteluja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

YH4 Lakitieto (2 op)

Moduulissa perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Moduulissa harjaannutaan oikeudelliseen ajatteluun, tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Painopiste on yksilön kannalta keskeisissä oikeudellisissa näkökulmissa.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuusoikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso kehittää opiskelijan hyvinvointiosaamista vahvistamalla oman elämän taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovitulla tavoilla. Arviointi tukee oppimista kertomalla opiskelijalle, miten asiat on opittu ja missä aiheissa vielä on syytä työskennellä. Parhaimmillaan arviointitilanne on opiskelijalle näytön paikka, jossa menestyminen motivoi opiskelemaan lisää. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan arvioinnissa.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

YH5 Yhteiskuntaopin kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa valmiudet osallistua yhteiskuntaopin ylioppilaskirjoituksiin
- ymmärtää ja tuottaa yhteiskuntaopille ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon

Keskeiset sisällöt

- kerrataan ja syvennetään yhteiskuntaopin tietoja ja harjoitetaan vastaamista reaaliaineen kysymyksiin

- kiinnitetään huomiota esimerkiksi lähdekritiikkiin, aineistoon viittaamiseen sekä graafien tulkitsemiseen
- opintojaksolla voidaan kirjoittaa harjoitusvastauksia esimerkiksi vanhoja yo-kysymyksiä hyödyntäen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään ja arvioidaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä pyritään ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opintojakso vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso edistää hyvinvointiosaamista, sillä se antaa opiskelijalle rutiinia, osaamista ja itsevarmuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää opintojakson alussa sovittujen harjoitusten tekemistä ja palauttamista sekä mahdollisen preliminäärikokeen tekemistä.

6.15 Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään mo-

nipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

Kalajoen lukiossa tarjotaan uskonnon oppimääristä evankelisluterilaisen uskonnon opintojaksoja. Muiden uskonnon oppimäärien opetussuunnitelmat laaditaan paikallisesti tarvittaessa.

6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto

Pakolliset opinnot

UE1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä

- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija saa valmiuksia ymmärtää uskontojen ja katsomusten merkitystä ja monimuotoisuutta yksilöiden ja yhteisöjen elämässä. Hän oppii siten ottamaan huomioon katsomuksellisia näkökohtia vuorovaikutuksessaan muiden kanssa ja erilaisissa toimintaympäristöissä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Perehtymällä maailman uskontotilanteeseen, uskonnonvapauteen sekä kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin, opiskelija saa valmiuksia toimia demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Tämä on opintojakson yhteiskunnallisen osaamisen aluetta. Samalla opiskelija kehittää taitojaan toimia osana katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisia työyhteisöjä. Tarkasteltaessa uskontoja ja katsomuksia ilmiönä opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arviointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearviointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opiskelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson alussa tutustutaan lukion uskonnon opintoihin sekä katsomuksellisen yleissivistyksen merkitykseen nykypäivänä ja tulevaisuudessa. Opiskelijoille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa opintojakson suorittamistapoihin ja heitä kannustetaan kokeilemaan erilaisia oppimisen tapoja.

UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisuus ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tutustuessaan kristinuskon eettiseen ajatteluun sekä kristinuskoon liittyviin ajankohtaisiin eettisiin kysymyksiin, kuten ympäristökysymyksiin, vahvistaa opiskelija ymmärrystään siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä. Kristinuskon eri muotojen eettisen ajattelun ja arvojen pohtiminen rakentaa lisäksi valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan maailmanlaajuisen kristinuskon historiaan ja nykypäivään. Perehdyttäessä kristinuskon monimuotoisuuteen, kristillisperäisiin liikkeisiin sekä ekumeniaan ja uskontodialogiin, opiskelija kehittää globaali- ja kulttuuriosaamistaan. Tutustumalla uskonnon asemaan, uskonnon ja valtioiden suhteisiin sekä kristinuskon vaikutukseen ympäröivän kulttuurin kanssa,

opiskelija saa välineitä hahmottaa yksilöiden ja yhteisöjen erilaisia mahdollisuuksia ja asemaa yhteiskunnassa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arviointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearviointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opiskelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Perehtyessään eri uskontoihin ja niiden merkityksiin yksilöiden ja yhteisöjen elämässä, opiskelija saa välineitä huomioida katsomuksiin liittyviä tekijöitä omassa vuorovaikutuksessaan ja kehittää näin omaa vuorovaikutusosaamistaan. Tämä luo valmiuksia toimia tiedostaen, empaattisesti ja kunnioittavasti katsomuksellisesti moninaisissa opiskelu- ja työympäristöissä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustuessaan eri uskontojen keskeisiin piirteisiin sekä uskontoperinteiden sisäiseen monimuotoisuuteen eri lähteiden kautta opiskelija kehittää kykyään analysoida ja arvioida erilaisia uskontoja koskevia tiedonlähteitä lähdekriittisesti ja eri tieteenalojen näkökulmista. Käsiteltäessä esimerkiksi hindulaisuuden vaikutuksia Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, buddhalaisuuden vaikutuksia Aasian maiden kulttuureihin sekä Kiinan perinteisten uskontojen vaikutuksia Kiinan kulttuuriin ja yhteiskuntaan, opiskelija kehittää kulttuurista lukutaitoaan ja saa välineitä ymmärtää uskontojen ja katsomusten roolia osana kulttuureita ja yhteiskuntia. Tutustumalla opintojaksossa käsiteltyjen uskontojen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin opiskelija vahvistaa valmiuksiaan toimia katsomuksellisesti moninaisissa ja globaaleissa opiskelu- ja työympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arviointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearviointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opiskelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tällä opintojaksolla voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä korkeakouluyhteistyötä esimerkiksi asiantuntijavierailun muodossa.

UE4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden

elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnon tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla käsitellään suomalaista uskonnollisuutta ja uskonnottomuutta, uskonnon- ja katso-
muksenvapautta sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyviä kysymyksiä. Opiskelija saa väli-
neitä oman identiteettinsä rakentamiseen sekä itsensä ja toisten arvostamiseen. Osana opintojak-
soa voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti, joka harjaannuttaa opiskelijan taitoja
toimia hyvinvoinnin edistäjänä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Perehdyttäessä uskonnon merkitykseen ja näkyvyyteen julkisella, yksityisellä ja kolmannella sekto-
rilla sekä yksilöiden ja perheiden elämässä opiskelija saa valmiuksia pohtia tulevaisuuden kannalta
kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristö, kulttuuri, politiikka, talous ja teknologia.
Tämä kehittää hänen monitieteistä ja luovaa osaamistaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson sisällöt tarjoavat mahdollisuuden käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteis-
kunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita uskonnonopetuksen tarjoamassa turvalli-
sessa tilassa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opin-
tojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arvi-
ointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearvi-
ointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opis-
kelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

UE5 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merki-
tystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristin-
uskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikult-
tuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja

- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla perehdytään uskonnon ja taiteen suhteeseen. Opiskelija tutustuu samalla taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksiin ja rooliin yksilön ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistäjinä. Harjaannuttamalla taitoa havaita uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin moninaista vuorovaikutusta opiskelijalla on mahdollisuus pohtia itselleen tärkeitä elämänskysymyksiä ja kulttuurin muotoja ja kehittää näin kulttuuriosaamistaan. Tutustumalla uskonnolliseen symboliikkaan sekä siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaista uskontojen oppeja ja kertomuksia, opiskelija harjaannuttaa monilukutaitoaan ja valmiuksiaan olla kanssakäymisessä toisten kanssa yli kieli-, katsomus- ja kulttuurirajojen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arviointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearviointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opiskelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla on mahdollista huomioida opiskelijoiden omat kiinnostuksen kohteet esimerkiksi laajemman tutkimustyön kohdalla. Opintojakson sisällöt mahdollistavat oppiainerajat ylittävän yhteistyön esimerkiksi kuvataiteen tai äidinkielen kanssa.

UE6 Uskonto, tiede ja media (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.
- Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskuntoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskuntoon liittyvä tutkimus.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Uskuntoon liittyviin tutkimuksiin ja mediasisältöihin perehtyminen antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Uskonnon ja median käsittelyyn liittyy luontevasti myös pohdinta sananvapauden merkityksestä ja sen vastuullisesta käytöstä. Nämä pohdinnat antavat opiskelijalle valmiuksia hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkitystä kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle, mikä on laaja-alaisen osaamisen vuorovaikutusosaamisen aluetta. Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa uskuntoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskuntoon liittyvä tutkimus, mikä tukee monipuolisesti tiedon välittämiseen ja rakentavaan vuorovaikutukseen liittyvien taitojen oppimista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutustuminen uskonnon tutkimuksen ajankohtaisiin näkökulmiin ja menetelmiin eri tieteenaloilla kehittää opiskelijan monitieteistä osaamista sekä antaa mahdollisuuden oman ajattelun, näkemysten ja toiminnan arvolähtökohtien pohdintaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opiskelijan tietoja ja taitoja sekä työskentelyä arvioidaan opintojakson aikana sen alussa yhdessä sovituilla tavoilla. Opintojaksolla käytetään monipuolisia arviointitapoja, ja arvioinnissa huomioidaan myös laaja-alainen osaaminen. Opiskelija tekee itsearviointia opintojakson aikana ja hänelle annetaan tilaisuuksia antaa palautetta myös opettajalle. Opiskelijoita rohkaistaan myös vertaispalautteeseen.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

UE7 Uskonnon kertaus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää uskonnon valtakunnallisten opintojaksojen tietoja ja taitoja
- kykenee yhdistelemään tietoja eri opintojaksojen ja oppiainerajojen välillä
- valmistautuu uskonnon ylioppilaskokeeseen harjoittelemalla muun muassa reaaliavastauksen laatimista ja erilaisten aineistopohjaisten tehtävien tekemistä.

Keskeiset sisällöt

- valtakunnallisten uskonnon opintojaksojen kertaus ja aiheiden yhdisteleminen
- ansiokkaan reaaliavastauksen kirjoittaminen
- tutustuminen aiempien vuosien uskonnon ylioppilaskoetehtäviin ja erilaisiin tehtävätyyppihin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana opiskelijat saavat henkilökohtaista ohjausta ja kannustusta niissä kertaamisen osa-alueissa, joissa kokevat tarvitsevansa apua. Ohjauksella, taitojen harjoittamisella ja tuella pyritään lisäämään opiskelijan kokemusta omasta pärjäämisestään ja näin ollen kohentamaan itseluottamusta lähestyviä yo-kokeita varten.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytyt suoritusmerkintä edellyttää opintojakson alussa yhteisesti sovittujen harjoitustehtävien tekemistä sekä mahdollisen preliminäärikokeen suorittamista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso tarjoaa opiskelijalle valmiuksia osallistua uskonnon ylioppilaskirjoituksiin. Opintojakson aikana kerrataan ja syvennetään opiskelijan tietoja uskonnon opintojaksojen keskeisistä sisällöistä ja harjoitetaan vastaamista erityyppisiin reaaliaineen tehtävänantoihin. Jaksolla korostuu opiskelijan omatoiminen tavoitteellinen työskentely.

6.16 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämäntilosophisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatus-tiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolen-tutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä”, arvostelukykyä”, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu

ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunteita.

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Elämänkatsomustiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentamista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämänkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Pakolliset opinnot

ET1 Minä ja hyvä elämä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäntarkastuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiinsa
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämäntarkastukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- minuus, elämäntarkastus, maailmantarkastus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämäntarkastuksen keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa painottuvat laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija pohtii omaa elämäntarkastustaan ja identiteettiään peilaten niitä eri hyvän elämän malleihin ja identiteetin osa-alueisiin. Tämä vahvistaa hänen itsetuntemustaan. Lisäksi opintojakson sisällöt tarjoavat opiskelijalle eväitä elämäntarkastukselliseen keskusteluun, jonka puitteissa vuorovaikutus voi kehittyä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

ET2 Minä ja yhteiskunta (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäntavaksi ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkiperäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntavaksi
- aikalauskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kulluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla painottuu laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen. Opintojakson sisällöt auttavat opiskelijaa tiedostamaan yhteiskunnallisia rakenteita ja omia vaikutusmahdollisuuksia niin lähiympäristössä kuin globaalillakin tasolla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana.

Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

ET3 Kulttuurit (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntavalleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäntavalliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavalleen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla painottuu laaja-alaisen osaamisen tavoitteista luonnollisesti **globaali- ja kulttuuriosaaminen**. Opintojaksossa opitaan, että mikään kulttuuri ei ole immuuni vaikutuksille ja että kulttuurit ovat erilaisissa vuorovaikutussuhteissa keskenään.

Kulttuurisia ilmiöitä jäsennetään käsitteellisesti ja ne asetetaan historialliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Tämä auttaa ymmärtämään eri kulttuuria edustavia ihmisiä ja rohkaisee antautumaan vuorovaikutukseen heidän kanssaan.

Opintojaksossa tarkastellaan myös ongelmia, joita vieraan kulttuurin ymmärtämiseen, kulttuurien välisiin eroihin ja eri kulttuuria edustavien ihmisten kohtaamiseen voi liittyä. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi etnosentrismi ja syrjintä. Edellä mainituista syistä opintojakso kehittää myös eettistä ja yhteiskunnallista osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

ET4 Katsomukset (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttamista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana

- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa laaja-alaisista osaamistavoitteista painottuu erityisesti eettisyys ja ympäristöosaaminen. Opintojaksossa tutustutaan niihin kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat kansalaisten arvokäsityksiin hyvästä elämästä. Opintojaksossa käsiteltävät asiat auttavat opiskelijaa arvioimaan oman katsomuksensa perusteita ja rakentamaan omaa identiteettiä, mikä tukee opiskelijan eettisen ajattelun kehittymistä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

ET5 Uskonnot ja uskonnottomuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittäminen ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala

- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Uskonnot ja uskonnottomuus -opintojaksossa painottuvat laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti hyvinvointiosaaminen osaaminen. Opintojaksossa perehdytään sekä suuriin maailmanuskontoihin että uskonnottomiin katsomuksiin ja hahmotetaan niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä niiden vaikutusta hyvinvointiin ja hyvään elämään.

Opintojakson sisällöt kehittävät opiskelijan kykyä verrata uskonnollisia ja uskonnottomia katsomuksia omaan elämäkatsomukseensa ja kykyä muodostaa niihin perusteltu kantansa. Näin opintojakso tukee itsenäisten elämänvalintojen tekemistä ja oman hyvinvoinnin rakentamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämässä oppimisprosessin aikana.

ET6 Tulevaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunteita, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan monitieteisen ja luovan osaamisen näkökulmasta yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä. Tällä tavalla opintojakso edistää tieteen ja luovan osaamisen vaikutuksen ymmärtämistä kulttuurin kehitykseen eri aikakausina.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt: kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Laaja-alainen osaamisen arviointi näkyy opintojakson aikana tehtävissä tehtävissä ja työskentelymenetelmissä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua palautteen antamisesta, itsearviointista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

ET7 Elämäkatsomustiedon kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää aiempien opintojaksojen tietämystään
- harjoittaa taitojaan erityyppisten ylioppilaskokeessa olevien tehtävätyyppien mukaisesti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tällä opintojaksolla korostuu monipuolinen - myös oppiainerajat ylittävä - harjoittelu opiskelijan valmistautuessa elämäkatsomustiedon ylioppilaskokeeseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää opintojakson alussa sovitujen tehtävien palauttamista ja osallistumista mahdolliseen preliminäärikokeeseen.

Opintojaksoson vapaa kuvaus

Opintojaksolla korostuu opiskelijan oma tavoitteellinen harjoittelu.

6.17 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykenä. Oppiaineen arvo pohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväns tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Terveystiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväns kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Pakolliset opinnot

TE1 Terveys voimavarana (2 op)

Moduulissa luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy sisällöissä, joissa pohdimme turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy sisällöissä, joissa käsittelemme mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lisäksi yhdessä toteutettu tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esimerkiksi työtavoissa ja sisällöissä, joissa pohdimme ja syvennymme terveyden edistämisen osa-alueisiin sekä pohdimme omia terveystietojamme ja -tottumuksiamme.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opetuksessa ja sisällöissä erilaisten kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy työtavoissa, joissa yhdistelemme eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamme näin uutta tietoa. Harjoittelemmekin myös terveystiedon kriittisen tulkinnan näkökulmia. Lisäksi pohdimme oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle sekä käsittelemme erilaisia oppimisen tehostamisen tapoja ja tekniikoita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arvosana muodostuu keskeisten sisältöjen hallinnasta. Lisäksi laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia. Opiskelija osoittaa osaamistaan tuntiaktiivisuuden, tehtävien, testien ja kokeen kautta. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön osaamisesta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä, niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

TE2 Terveys ja ympäristö (2 op)

Moduulissa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi moduulissa syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveystietämiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveystietämisen muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveystietämisen merkitystä ihmisten terveystietämiseksi ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveystietämisen muotoja ja vaikutuskeinoja, terveystietämisen merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy sisällöissä, joissa pohdimme turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy sisällöissä, joissa käsittelemme mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lisäksi yhdessä toteutettu tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esimerkiksi työtavoissa ja sisällöissä, joissa pohdimme ja syvennymme terveyden edistämisen osa-alueisiin sekä pohdimme omia terveystietämistämme ja -tottumuksiamme.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opetuksessa ja sisällöissä erilaisten kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy työtavoissa, joissa yhdistelemme eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamme näin uutta tietoa. Harjoittelemmekin myös terveystiedon kriittisen tulokinnan näkökulmia. Lisäksi pohdimme oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle sekä käsittelemme erilaisia oppimisen tehostamisen tapoja ja tekniikoita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arvosana muodostuu keskeisten sisältöjen hallinnasta. Lisäksi laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia. Opiskelija osoittaa osaamistaan tuntiaktiivisuudella, tehtävien, testien ja kokeiden kautta. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön osaamisesta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi opintojaksolla syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

TE3 Terveys ja yhteiskunta (2 op)

Moduulissa ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveystalouden, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystalouden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautiin riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautiin näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveystalouteen yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveystalouden, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveystieteiden ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit
- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy sisällöissä, joissa käsittelemme mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lisäksi yhdessä toteutettu tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy työtavoissa, joissa yhdistelemme eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamme näin uutta tietoa. Harjoittelemme myös terveystiedon kriittisen tulkinnan näkökulmia sekä tieteellisen tutkimuksen tekemistä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy sisällöissä, joissa pohdimme erityisesti terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opetuksessa ja sisällöissä erilaisten kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen näkyy sisällöissä kun pohdimme selityksiä erilaisten terveystieteiden ilmiöiden syntyemiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastelemme globaaleja terveystieteiden kysymyksiä ja niihin vaikuttamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arvosana muodostuu keskeisten sisältöjen hallinnasta. Lisäksi laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia. Opiskelija osoittaa osaamistaan tuntiaktiivisuuden, tehtävien, testien ja kokeen kautta. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön osaamisesta sekä itsearviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveystieteiden, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

TE4 Terveystiedon kertaus (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä globaalisti
- ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauden riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä
- tietää, miten ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voi edistää, ja ymmärtää itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja
- osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveystietoa sekä terveystieteisiin liittyviä ilmiöitä
- saa tietämystä terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmistä ja hän osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa perustellen pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä
- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden sekä terveys- ja yhteiskuntapolitiikan yhteyksiä väestön terveyteen, terveyseroihin, terveydenhuollon rakenteisiin sekä ihmisten terveyskäyttäytymiseen
- osaa käyttää yo-kokeissa tarvittavia ohjelmia
- hallitsee lukion terveystiedon oppimäärän keskeiset käsitteet ja sisällöt.

Keskeiset sisällöt

- ainereaalikokeen tehtävätyypit ja arviointi
- ainereaalikokeen digitaaliset ohjelmat
- TE1 – TE3 -opintojaksojen sisältöjen kertaus ja asiasisältöjen mahdollinen yhdistäminen
- terveyden ja toimintakyvyn osa-alueet
- terveyden tasot, promotio ja preventio sekä terveyteen vaikuttavat tekijät
- terveyttä edistävät elintavat sekä terveellinen ympäristö
- terveys ja yhteiskunnalliset vaikutustavat

- terveyden tutkiminen ja tieteellinen tutkimus
- ihmisen biologia
- terveyteen ja sairauksiin liittyvät ajankohtaiset ilmiöt

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy esimerkiksi työtavoissa ja sisällöissä, joissa pohdimme ja syvennymme terveyden edistämisen osa-alueisiin sekä pohdimme omia terveystietojamme ja -tottumuksiamme.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy työtavoissa, joissa yhdistelemme eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamme näin uutta tietoa. Harjoittelemme myös terveystiedon kriittisen tulokinnan näkökulmia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy sisällöissä, joissa pohdimme turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy opetuksessa ja sisällöissä erilaisten kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen näkyy sisällöissä kun pohdimme selityksiä erilaisten terveystietokulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastelemme globaaleja terveystietokulttuureja ja niihin vaikuttamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelija täyttää suoritusmerkinnän kriteerit suorittamalla opintojakson tehtävät. Suoritusmerkintä muodostuu keskeisten sisältöjen hallinnasta. Lisäksi laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia. Opiskelija osoittaa osaamistaan tuntiaktiivisuuden, tehtävien, testien ja preliminäärikokeen kautta. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön osaamisesta sekä itsearviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso auttaa ylioppilaskokeeseen valmistautuvaa opiskelijaa jäsentämään lukion terveystiedon oppimäärää ja harjoittelemaan taitoja, joita tarvitaan terveystiedon digitaalisessa yo-kokeessa. Materiaalin avulla opiskelija pääsee kertaamaan terveystiedon sisältöjä ja vahvistamaan kykyään tarkastella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä terveystietosaamisen eri osa-alueiden kautta. Kertausmateriaalin monipuoliset harjoitukset mallivastauksineen valmistavat opiskelijaa vastaamaan erilaisiin digitaalisessa kokeessa käytettäviin tehtävätyyppeihin ja hyödyntämään niissä terveystieto-oppiaineen yleisiä jäsentelymalleja. Sisältöä päivitetään säännöllisesti ja uusien yo-kokeiden tehtäviä sekä ajankohtaisia terveyteen liittyviä ilmiöitä lisätään materiaaliin tarpeen mukaan.

6.18 Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaavaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvylle tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suoriutuskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiainneiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja

yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Liikunnan opetuksen yleiset tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Pakolliset opinnot

Pakollisissa opinnoissa syvennetään ja sovelletaan perusopetuksessa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä opetetaan liikuntaa monipuolisesti erilaisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa otetaan huomioon eri vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Opiskelija oppii monipuolisen liikkumisen ja toimintakyvyn kehittämisen periaatteet. Opetus tukee opiskelijan toimintakykyä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua osallisuuteen sekä kannustaa elinikäiseen liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

LI1 Oppiva liikkuja (2 op)

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistymisen myötä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu yhdessä tekemisen, liikkumisen ja kokemusten myötä.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Opiskelija ymmärtää eri liikuntataitojen merkityksen oman fyysisen ja henkisen aktiivisuuden kehittäjänä ja ylläpitäjänä, mikä tukee opiskelijan hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Lisäksi opiskelija tekee itsearviointia omasta toiminnastaan opintojakson ajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistyneen myötä.

Opintojakso suositellaan suoritettavaksi syyslukukaudella.

LI2 Aktiivinen elämä (2 op)

Moduulissa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisesta istumisen välttämisestä. Opiskelija ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävän tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Vuorovaikutusosaaminen ilmenee toisia kunnioittavana, auttavana ja kannustavana toimintana toisia kohtaan.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Hyvinvointiosaaminen toteutuu opintojaksossa oppilaan kannustamisena liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Lisäksi opiskelija tekee itsearviointia omasta toiminnastaan opintojakson ajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä. Opiskelija ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävä tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

Opintojakso suositellaan suoritettavaksi kevätlukukaudella.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valtakunnallisten valinnaisten opintojen tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuun ottaminen omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa opintojen sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Liikunnan valtakunnalliset valinnaiset opinnot tarjoavat mahdollisuuksia temaattisten, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisten opintojen toteuttamiseen sekä yhteistyöhön osallistumiseen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

LI3 Uudet mahdollisuudet (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusien tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Hyvinvointiosaaminen vahvistuu opintojakson aikana opiskelijan oppiessa uusia liikuntamuotoja ja -tapoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy opiskelijan ottaessa toiset huomioon auttaen ja kannustaen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Lisäksi opiskelija tekee itsearviointia omasta toiminnastaan opintojakson ajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

Opintojakso suositellaan suoritettavaksi syyslukukaudella.

LI4 Yhdessä liikkuen (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet
- esimerkiksi laskettelureissu

Laja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Vuorovaikutusosaaminen näkyy opiskelijan kyvyssä olla aktiivinen ja toiminnallinen ryhmän jäsen edistäen samalla ryhmän yhteistoimintaa.

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa. Hyvinvointiosaaminen toteutuu opiskelijan kyvyssä suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Lisäksi opiskelija tekee itsearviointia omasta toiminnastaan opintojakson ajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän **aktiivinen osallisuus**, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Opintojakso suositellaan suoritettavaksi kevätlukukaudella.

LI5 Virkistystä liikunnasta (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvaa, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy opintojaksossa sen tavoitteissa ja sisällöissä. Käytännössä se toteutuu yhdessä liikkuen monipuolisten liikuntatehtävien ja -lajien muodossa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Lisäksi opiskelija tekee itsearviointia omasta toiminnastaan opintojakson ajalta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvaa, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

Opintojakso suositellaan suoritettavaksi syyslukukaudella.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

LI6 Toimitsijana kisoissa (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii toimimaan ja ottamaan vastuuta urheilutapahtumien läpiviennissä

Keskeiset sisällöt

- Opintojakso järjestetään erikseen ilmoitettuja suurempia urheilukisoja varten (esim. SM-arvon omaavat kisat tai maakuntaviestit), jolloin opiskelijat koulutetaan kyseisiin urheilukisoihin.
- Opiskelijat toimivat erilaisissa kisaorganisaation tehtävissä esimerkiksi toimitsija- ja tuomaritehtävissä, kisakansliassa tai ruoka- ja vaatehuollon tehtävissä

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa opiskelijan vastuun ottamisena isojen urheilutapahtumien läpiviennissä omaksuen aktiivisen kansalaisen taitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu tehtäväkohtaiseen näyttöön.

LI7 Aktiiviurheilija (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää ja syventää omaa toimintakykyään

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa oppilaan pyrkimyksenä vaalia ja kehittää omaa fyysistä ja psyykkistä toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija oppii tuntemaan ja ymmärtämään fyysisen rasituksen ja levon suhdetta omassa elimistössään. Opiskelija osaa huomioida em. seikkoja laatiessaan omaa harjoitus-/kilpailukalenteriaan.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu kilpailumielessä urheilua harrastaville opiskelijoille. Opintojakso suoritetaan pääosin harjoituspäiväkirjan avulla. Opettaja on tarvittaessa yhteydessä opiskelijan valmentajaan.

LI8 Vanhojen kertaus (2 op)

Keskeiset sisällöt

- Osallistuminen toisen kerran vanhojen tansseihin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa erilaisten tanssien muodossa. Arvokas käyttäytyminen kuuluvat vanhojen päivä -kulttuurin perinteeseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa yhdessä erilaisten tanssien muodossa. Tyylikäs pukeutuminen ja arvokas käyttäytyminen kuuluvat vanhojen päivä -kulttuurin perinteeseen.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön.

Opintojakson vapaa kuvaus

Toista kertaa vanhojen tanssit -opintojaksolle osallistuva opiskelija voi saada suoritusmerkinnän tästä opintojaksosta.

LI9 Lapin valloitus (2 op)

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa opiskelijan mahdollisuutena ylittää kieli- ja kulttuurirajoja vuorovaikutuksessa niin oman ryhmän kuin paikallisten asukkaiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu sovittujen tehtävien suorittamiseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso toteutetaan lukion projektiviikolla jonkin laskettelukeskuksen läheisyydessä. Siitä aiheutuvat kustannukset jaetaan opiskelijoiden kesken, rahoitus hankitaan kuitenkin pääosin erilaisilla tempauksilla ja avustuksilla. Opintojaksolla liikutaan aktiivisesti viikon ajan esimerkiksi hiihtäen, lasketellen ja lumikenkäillen. Opintojakso voidaan tehdä yhteistyössä toisen oppiaineen (esim. ruotsin) kanssa.

LI10 – LI16 Liikunnan aamutreenit (2 op)

Keskeiset sisällöt

Opiskelijoilla on kaksi kertaa viikossa (tiistai ja torstai) mahdollisuus ohjattuun harjoitteluun. Harjoitukset ovat aamuisin 8.35-10.00.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen näkyy ja toteutuu opintojaksossa opiskelijan pyrkimyksenä vaalia ja kehittää omaa fyysistä ja psyykkistä toimintakykyään ja hyvinvointiaan.

Opintojakson arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön.

6.19 Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Gloaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset opinnot

MU1 Intro – kaikki soimaan (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä
- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja oppii käyttämään musiikkia hyvinvointinsa edistämiseen
- oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista.

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto

- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin
- **yksin tai ryhmässä tuotettu sävellys / sovitus / äänimaisema tai vastaava**
- tutustuminen oman paikkakunnan tarjoamiin musiikin harrastusmahdollisuuksiin ja ammattimuusikoihin
- mahdollisuuksien mukaan lähiseudulla asuvan ammattimuusikon vierailu koulussa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pohtii omaa musiikillista taustaansa oppimispäiväkirjan tai esseen muodossa. Tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja lisää näin itsetuntemustaan. Musiikin merkityksien pohtiminen yksilöllisellä ja yhteisöllisellä tasolla auttaa opiskelijaa ymmärtämään musiikin monenlaisia terveydellisiä vaikutuksia ja ihmisten erilaisuutta. Musiikin merkitystä voidaan opintojakson aikana pohtia esimerkiksi pienryhmissä, oppimispäiväkirjan tai esseen muodossa. Opiskelija voi pohtia musiikin psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia merkityksiä esimerkiksi miettimällä, millainen musiikki tuo hänelle hyvää mieltä tai millainen musiikki auttaa urheilusuorituksessa tai muussa fyysisessä tai henkisessä ponnistuksessa. Opintojaksolla tehdään ääniharjoituksia, joiden avulla opiskelijaa ohjataan terveeseen äänenkäyttöön. Myös kuulonhuoltoon kiinnitetään huomiota erityisesti äänentoistolaitteita ja sähköisiä soittimia käytettäessä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää turvallisen ääniympäristön merkityksen ja musiikin positiiviset vaikutukset psyykkiseen hyvinvointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijaa rohkaistaan tuottamaan omaa musiikkia matalan kynnyksen harjoitustehtävien kautta. Luovaa osaamista voidaan harjoitella esimerkiksi pienimuotoisten ryhmäsävellystehtävien avulla. Oman musiikin tuottaminen ja musisointi ylipäättään kehittävät opiskelijan luovuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla musisoidaan paljon sekä tehdään monenlaisia ryhmätöitä. Yhteismusisointi ja ryhmätöitä kehittävät vuorovaikutustaitoja, toisten kuuntelemista, tunneälyä ja palautteenantoa. Opintojakson työskentelytavoissa korostuu turvallinen ja hyväksyvä vuorovaikutus opiskelijoiden välillä. Tämä lisää opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aikana tutustutaan mm. tekijänoikeuskysymyksiin ja Teoston toimintaan. Opiskelija oppii, miten toimia eettisesti oikein globaalissa media- ja teknologiamaailmassa sekä vastuullisena musiikin kuluttajana. Yhteismusisointitilanteissa tulee huomioida kaikki osallistujat ja lähiympäristö.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tutustutaan musiikin merkityksiin ja vaikuttamismahdollisuuksiin eri kulttuureissa. Opiskelijat jakavat pienryhmissä kokemuksiaan omasta musiikillisesta taustastaan.

Tämä lisää opiskelijoiden ymmärrystä siitä, että myös Suomessa asuvat opiskelijat saattavat omata keskenään hyvin erilaisen musiikillisen taustan ja kulttuurin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiiivinen arviointi auttaa opiskelijaa eteenpäin kohti opintojakson tavoitteita. Formatiiivisella arvioinnilla pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa luovuuteen ja kokeilevaan musisointiin. Summatiivisessa arvioinnissa painotetaan musiikillisen osaamisen kehittymistä, oppimisprosessia, tuntiaktiivisuutta, työskentelyn tuloksia ja tietopohjaisten sisältöjen osaamista. Laaja-alaisen osaamisen toteutumista voidaan arvioida keskusteluilla ja itsearvioinnilla omista prosesseista ja tuotoksista. Arviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan keskeisten koulusoittimien (rummut, basso, kitara, ukulele ja koskettimet) soiton perusteet sekä harjoitellaan terveellistä äänenkäyttöä laulamalla. Perinteisten soittimien lisäksi opintojaksolla tutustutaan erilaisiin musiikkiohjelmistoihin musisoinnin ja musiikin tuottamisen työkaluina. Opintojakson keskeinen tavoite on musiikilliseen luovuuteen ja oman musiikin tuottamiseen rohkaiseminen matalan kynnyksen harjoitustehtävien kautta. Jakson päätteeksi opiskelija tekee pienen sävellyksen tai sovituksen yksin tai ryhmässä. Tuotoksen apuna voidaan käyttää erilaisia musiikkiohjelmoita (esim. BandLab tai Garageband). Käytännön musisoinnin ohella opiskelija pohtii musiikin merkitystä ja omaa musiikillista minäkuvaansa esseen tai oppimispäiväkirjan muodossa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

MU2 Syke – soiva ilmaisu (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita
- ymmärtää suomalaisen musiikin moninaisuuden ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään
- tutustuu myös maahanmuuttajien musiikkikulttuureihin.

Keskeiset sisällöt

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen
- monipuolinen musisointi- ja kuunteluohjelmisto populaari- ja taidemusiikista kansanmusiikkiin
- esseen/ tutkielman/ esitelmän/ haastattelun/ draamaesityksen tekeminen jostakin musiikin tyylilajista tai artistista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso sisältää paljon yhteismusisointia, mikä lisää opiskelijan vireyttä ja jaksamista. Opintojaksolla tehdään ääniharjoituksia, joiden avulla opiskelijaa ohjataan terveeseen äänenkäyttöön. Myös kuulonhuoltoon kiinnitetään huomiota erityisesti äänentoistolaitteita ja sähköisiä soittimia käytettäessä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana tutustutaan erilaisiin Suomessa esiintyviin musiikkikulttuureihin soittamalla, laulamalla ja kuuntelemalla. Musiikkikulttuureihin voidaan tutustua myös esim. esitelmien avulla. Opintojakson laaja-alaisena tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kulttuurista identiteettiä musiikin kautta. Pyrkimyksenä on, että opiskelija ymmärtää suomalaisen musiikkikulttuurin monimuotoisuuden ja eri puolilta maailmaa suomalaiseen musiikkiin tulleet vaikutteet. Opiskelija oppii havainnoimaan ja ymmärtämään paitsi itselleen tuttua musiikkikulttuuria, myös muita Suomessa vaikuttavia musiikkikulttuureja. Käsite ”suomalainen musiikki” ymmärretään opintojaksolla laajasti.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tutustutaan erilaisiin Suomessa esiintyviin musiikkikulttuureihin soittamalla, laulamalla ja kuuntelemalla. Musiikkikulttuureihin voidaan tutustua myös esim. esitelmien avulla. Opintojakson laaja-alaisena tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kulttuurista identiteettiä musiikin kautta. Pyrkimyksenä on, että opiskelija ymmärtää suomalaisen musiikkikulttuurin monimuotoisuuden ja eri puolilta maailmaa suomalaiseen musiikkiin tulleet vaikutteet. Opiskelija oppii havainnoimaan ja ymmärtämään paitsi itselleen tuttua musiikkikulttuuria, myös muita Suomessa vaikuttavia musiikkikulttuureja. Käsite ”suomalainen musiikki” ymmärretään opintojaksolla laajasti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa ja opiskelijoiden pitämässä esitelmissä tutustutaan laajasti suomalaisen musiikin tyyliin ja pyritään liittämään ne osaksi ajankuvaa. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää musiikin historian linkittyvän niin Suomen kuin maailman historian tapahtumiin, uskontoon, psykologiaan jne.

Opiskelija kehittää omaa luovuuttaan monipuolisten musiikillisten tehtävien kautta. Myös mahdollisissa kirjallisissa töissä ja suullisissa esitelmissä voi käyttää luovia metodeja kuten draamapedagogiikkaa. Teknologiaa hyödynnetään musisoinnissa, keksinnässä ja tuotosten jakamisessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla musisoidaan paljon. Yhteismusisointi ja ryhmätyöt kehittävät vuorovaikutustaitoja, toisten kuuntelemista, tunneälyä ja palautteenantoa. Opintojakson työskentelytavoissa korostuu turvallinen ja hyväksyvä vuorovaikutus opiskelijoiden välillä. Tämä lisää opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta. Opintojaksolla voidaan tehdä myös ryhmätöitä, mikä myös osaltaan kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa eteenpäin kohti opintojakson tavoitteita. Formatiivisella arvioinnilla pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa luovuuteen ja kokeilevaan musisointiin. Arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arviointiin kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Summatiivisessa arvioinnissa painotetaan musiikillisen osaamisen kehittymistä, oppimisprosessia, tuntiaktiivisuutta, työskentelyn tuloksia ja tietopohjaisten sisältöjen osaamista. Laaja-alaisen osaamisen toteutumista voidaan arvioida keskusteluilla ja itsearvioinnilla omista prosesseista ja tuotoksista. Arviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään jo opittuja taitoja soittamisessa ja laulamissa. Keskeisenä ohjelmistona on suomalaisen musiikin eri tyyllilajit populaarimusiikista taidemusiikkiin. Musisoinnin ohella eri tyyllilajeihin tutustutaan myös kuuntelemalla. Perinteisten soittimien lisäksi musisoinnin apuna voidaan hyödyntää musiikkiteknologiaa. Opintojaksolla pohditaan suomalaista identiteettiä musiikin avulla. Samalla pohditaan, mistä kaikkialta olemme saaneet musiikillisia vaikutteita. Jakson aikana tutustutaan myös maahanmuuttajien mukanaan tuomiin musiikkikulttuureihin. Opintojaksoon voi sisältyä myös opiskelijoiden tekemiä esitelmää / esseitä tai muita ryhmätöitä eri musiikin lajeista.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MU3 Genre – globaali uteliaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet
- tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja musiikkikulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa
- musiikkikulttuureihin voidaan tutustua musisoiden, kuuntelemalla musiikkia sekä esitelmien, tutkielmien tai esseiden kautta
- musiikkiteknologiaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan

- opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa osittain opintojakson sisältöön valitsemalla opettajan antamista vaihtoehtoista musiikkikulttuurit, joita tarkastellaan syvällisemmin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso sisältää paljon yhteismusisointia, mikä lisää opiskelijan vireyttä ja jaksamista. Opintojaksolla tehdään ääniharjoituksia, joiden avulla opiskelijaa ohjataan terveeseen äänenkäyttöön. Myös kuulonhuoltoon kiinnitetään huomiota erityisesti äänentoistolaitteita ja sähköisiä soittimia käytettäessä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää turvallisen ääniympäristön merkityksen ja musiikin positiiviset vaikutukset psyykkiseen hyvinvointiin.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla tutustutaan eri kulttuurien musiikkeihin mm. soittamalla, laulamalla ja kuuntelemalla. Tutustumalla uusiin musiikkikulttuureihin opiskelijan ymmärrys omasta ja muiden maiden kulttuureista syvenee. Moninaisuuden kunnioitus edistää myös erilaisten ryhmien välistä dialogia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla pohditaan musiikin merkityksiä eri kulttuureiden konteksteissa. Eri musiikkikulttuureihin tutustuessaan opiskelija ymmärtää entistä paremmin musiikkikulttuurin ja yhteisön / yhteiskunnan välisen yhteyden.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla musisoidaan paljon. Opintojaksolla voidaan tehdä myös ryhmätöitä. Yhteismusisointi ja ryhmätöet kehittävät vuorovaikutustaitoja, toisten kuuntelemista, tunneälyä ja palautteenantoa. Opintojakson työskentelytavoissa korostuu turvallinen ja hyväksyvä vuorovaikutus opiskelijoiden välillä. Tämä lisää opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta., mikä myös osaltaan kehittää opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla voidaan tehdä esitelmiä erilaisista musiikkikulttuureista. Opetuksessa ja esitelmissä pyritään ottamaan huomioon musiikkikulttuurin linkittyminen kyseisen maan historiaan, uskontoon, politiikkaan ja maantietoon.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiiivinen arviointi auttaa opiskelijaa eteenpäin kohti opintojakson tavoitteita. Formatiiivisella arvioinnilla pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa luovuuteen ja kokeilevaan musisointiin. Arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arviointiin kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Summatiivisessa arvioinnissa painotetaan musiikillisen osaamisen kehittymistä, oppimisprosessia, tuntiaktiivisuutta, työskentelyn tuloksia ja mahdollisten tietopohjaisten sisältöjen osaamista. Laaja-alaisen osaamisen toteutumista voidaan arvioida keskusteluilla ja itsearviointilla omista prosesseista ja tuotoksista. Arviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on tutustua opiskelijalle uusiin musiikkikulttuureihin. Opiskelijaryhmä voi osittain itse vaikuttaa, mihin musiikkikulttuureihin opintojaksolla paneudutaan. Musiikkikulttuuri voi tarkoittaa tässä tapauksessa jonkin maan tai maanosan musiikkikulttuuria tai tiettyä musiikkityyliä (esim. klassista musiikkia tai jazzia). Valittuihin musiikkikulttuureihin tutustutaan musisoiden, kuunnellen ja etsimällä tietoa kyseisen musiikkikulttuurin synnystä, historiasta, soittamista, musiikin käyttötarkoituksesta jne. Opintojakson aikana voidaan tehdä musiikkikulttuureihin liittyviä esitelmiä tai kirjallisia töitä. Opintojaksolla voidaan hyödyntää myös musiikkiteknologiaa. Opintojaksolle voidaan mahdollisuuksien mukaan kutsua vierailijoiksi henkilöitä, jotka tuntevat tutustumisen aiheena olevaa musiikkikulttuuria läheisesti.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

MU4 Demo – luovasti yhdessä (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijälähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen prosessi ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa
- laululyriikoiden / musiikkivideoiden / elokuvamusiikin analysointi
- musiikin käyttö esim. politiikan ja vallankäytön välineenä tai ostoskäyttäytymisen muokkaajana
- musiikin vaikutus aivoihin ja tunteisiin
- musiikillinen prosessi voidaan mahdollisuuksien mukaan toteuttaa esim. musiikkivideona tai pienimuotoisena konserttina

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso sisältää paljon yhteismusisointia, mikä lisää opiskelijan vireyttä ja jaksamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan yhteiskunnallisesti osallistuvien taiteilijoiden tuotantoon ja työskentelytapoihin. Musiikin ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoihin voidaan tutustua esimerkiksi tutkimalla blues-tekstien tai poliittisten laulutekstien yhteiskunnallisia viestejä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, miten moninaisissa yhteyksissä musiikilla pyritään vaikuttamaan ja miten musiikki on tärkeä osa erilaisia taiteen, terapian ja viestinnän muotoja. Opiskelijan monilukutaito kehittyy ja hän oppii tarkastelemaan mediaa ja ääniympäristöään kriittisesti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Musisoinnin ja mahdollisen oman musiikin tai projektin tuottamisen myötä opiskelijan luovuus saa tilaa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla voidaan tuottaa opiskelijoiden oma projekti esimerkiksi säveltämällä musiikkia mainokseen tai elokuvaan. Oman projektin yhteydessä tutustutaan mm. tekijänoikeuksiin ja tarvittaviin musiikinjulkaisulupiin. Tutustumalla musiikin vaikuttavuuteen esimerkiksi poliittisen propagandan tai mainonnan välineenä opiskelija ymmärtää, että musiikilla on paljon myös eettisiä merkityksiä.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteisessä musisoinnissa ja ryhmitöissä myös vuorovaikutustaidot kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Opintojaksolla toteutetaan sekä formatiivista että summatiivista arviointia painottaen opintojakson keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa eteenpäin kohti opintojakson tavoitteita. Formatiivisella arvioinnilla pyritään kannustamaan ja rohkaisemaan opiskelijaa luovuuteen ja kokeilevaan musisointiin. Arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arviointiin kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Summatiivisessa arvioinnissa painotetaan musiikillisen osaamisen kehittymistä, oppimisprosessia, tuntiaktiivisuutta, työskentelyn tuloksia ja mahdollisten tietopohjaisten sisältöjen osaamista. Laaja-alaisen osaamisen toteutumista voidaan arvioida keskusteluilla ja itsearviointilla omista prosesseista ja tuotoksista. Arviointia voidaan selventää sanallisella arvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson sisältö muotoutuu osittain opiskelijaryhmän kiinnostuksen kohteiden mukaan. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taide-muodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija analysoi musiikin yhteyttä laululyriikkaan, kuvaan ja liikkeeseen sekä perehtyy musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä. Valmiin materiaalin ohella opiskelijaryhmä tuottaa mahdollisuuksien mukaan musiikkia myös itse. Tuotos voi olla esim. musiikkivideo tai pienimuotoinen konsertti. Tuotoksen materiaalina voi käyttää jo olemassa olevaa musiikkia tai opiskelija voi säveltää/ sanoittaa/sovittaa musiikkia myös itse. Musiikin tuottamisen apuna voidaan käyttää teknologiaa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

MU5 Juhlamusiikki (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- valmistele ohjelmistoa vähintään neljään koulun tapahtumaan tai juhlaan
- oppii sitoutumista ja vastuunkantoa yhteisestä asiasta

Keskeiset sisällöt

- ohjelmiston tavoitteellinen harjoittelu yhdessä muiden esiintyjien kanssa
- opiskelijaryhmällä on mahdollisuus vaikuttaa harjoiteltavaan ohjelmistoon
- harjoitukset toteutetaan pääsääntöisesti välitunneilla ja muulla oppituntien ulkopuolisella ajalla
- opintojakson suoritus voi jakautua useamman lukuvuoden ajalle

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Musisointi yksin tai ryhmässä lisää henkistä hyvinvointia sekä opiskelijalle itselleen että myös mahdollisille kuulijoille.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Juhlamusiikki valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa juhlan teemaan ja vuodenaikaan sopivaksi. Tämä kehittää opiskelijan yhteiskunnallista ja kulttuurista osaamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kouluajan ulkopuolella tapahtuviin harjoituksiin ja esiintymisiin osallistuminen vaatii opiskelijalta sitoutumista ja vastuun kantamista yhteisestä asiasta. Tämä kehittää opiskelijan eettistä osaamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijalla on mahdollisuus tehdä yksin tai ryhmässä kappaleita esiintyvälle kokoonpanolle. Kappaleen säveltäminen ja sovittaminen kehittävät luovuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksytysti suorittaminen edellyttää aktiivista osallistumista harjoituksiin ja esiintymisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso koostuu neljästä yksittäisestä koulun tapahtumasta tai juhlasta, jossa opiskelija on esiintymässä. Opiskelija käyttää harjoituksiin omaa aikaansa oppituntien ulkopuolella. Harjoituksia pidetään pääsääntöisesti välituntisin tai muulla vapaa-ajalla. Opintojakson suoritus voi jakaantua useamman lukuvuoden ajalle.

MU6 Bändi (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää soitto-/laulutaitoaan osana yhtyettä
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- valmistele ohjelmistoa yhdessä muun ryhmän kanssa tuottaen esityksiä myös koulun juhliin ja tapahtumiin

Keskeiset sisällöt

- yhteismusisointi
- bändin ohjelmisto valitaan opiskelijalähtöisesti opiskelijaryhmän toiveiden ja taitotason mukaan, ohjelmiston valintaan vaikuttaa myös esiintymistilanteiden luonne ja ajankohta
- äänentoistolaitteiden tarkoituksenmukainen käyttö
- opiskelija voi halutessaan säveltää / sovittaa bändille kappaleita

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso sisältää paljon yhteismusisointia, mikä lisää opiskelijan vireyttä ja jaksamista. Laulajat saavat ohjausta terveeseen äänenkäyttöön. Myös kuulonhuoltoon kiinnitetään huomiota erityisesti äänentoistolaitteita ja sähköisiä soittimia käytettäessä.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteismusisointi kehittää vuorovaikutustaitoja: toisten kuuntelemista, tunneälyä ja palautteenantoa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijalla on halutessaan mahdollisuus vaikuttaa kappalevalintoihin ja säveltää / sovittaa ryhmälle soitettavaa. Tämä lisää luovaa osaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksytysti suorittaminen vaatii aktiivista osallistumista harjoituksiin ja esiintymisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolle voi osallistua joko laulajana tai soittajana. Jakson tavoitteena on opetella monipuolisesti eri bändisoittimien (rummut, kitara, basso, koskettimet) soittoa. Myös ns. orkesterisoittimien (jouset, puhaltimet jne.) soittajat ovat tervetulleita mukaan bändiin. Opintojakson painopiste on yhteissoitossa. Laulajat opiskelevat mikrofonin käyttöä ja tervettä äänenkäyttöä. Opiskelijaryhmällä on halutessaan mahdollisuus vaikuttaa kappalevalintoihin ja säveltää / sovittaa ryhmälle soitettavaa. Opintojakson aikana pyritään tuottamaan esityksiä koulun juhliin ja muihin tapahtumiin. Opintojakson puitteissa voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä myös musiikkiprojekteja, joita käydään esittämässä myös koulun ulkopuolella.

MU7 Kitara/basso – kompit ja riffit (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan kitaralla soittamisessa
- saa valmiuksia kitaralla säestämiseen monipuolisesti erilaisia sointuja käyttäen
- ymmärtää erilaisia säestystyyliä ja niiden käyttömahdollisuuksia
- hahmottaa tabulatuurinuohteja ja pystyy hyödyntämään niitä melodian soitossa
- oppii basson soiton perusteita

Keskeiset sisällöt

- avosointujen soitto sointumerkeistä
- opintojakson tavoitteiden ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Kitaran soiton opiskelu kehittää monipuolisesti kognitiivisia, motorisia ja tunnetaitoja. Harjoittellessa opiskelijan soittotaito kehittyy, mikä nostaa hänen musiikillista itsetuntoaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä soittaminen kehittää kuuntelukykyä ja vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista oppitunneille.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso rakentuu opiskelijaryhmän taitotason mukaan. Ensisijaisesti jakso on suunnattu kitarransoiton aloittelijoille, mutta myös pidemmälle ehtinyt soittaja oppii jakson aikana jotain uutta. Opintojakso antaa valmiuksia erityisesti avosoinnuilla säestämiseen. Opintojaksolla harjoitellaan myös erilaisia komppaustyyliä. Pidemmälle ehtinyt soittaja voi keskittyä tabulatuureista ja suoraan nuoteista soittamiseen. Opintojaksolla opetellaan myös basson soittamista. Halutessaan kitarraryhmä voi esiintyä jossain koulun tilaisuudessa.

MU8 Kuoro- ja yhteislaulu (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii terveen laulutekniikan
- oppii kappaleen tyylinmukaisen laulutavan
- moniäänistä laulamista

Keskeiset sisällöt

- laulutekniikan opiskelu, tulkinta ja tekstin artikulointi
- opiskelijalähtöinen ohjelmisto ryhmän taitotason ja kiinnostuksen mukaan
- esityksen valmistaminen johonkin koulun tilaisuuteen

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opetellaan tervettä äänenkäyttöä esimerkiksi ääniharjoitusten avulla. Kuorolaulamisen opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Yhdessä laulaminen lisää henkistä hyvinvointia.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kuorolaulu vaatii hyvää ”joukkuehenkeä” ja yhteistä vastuunkantoa. Oppiaineena se luo pohjaa eettisyysosaamisen kehittymiselle.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla opetellaan kuuntelemaan oman äänen lisäksi myös muiden ääniä ja sovittamaan oma ääni osaksi kokonaisuutta. Opiskelija voi halutessaan vaikuttaa opintojakson sisältöön esittämällä laulutoiveita.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksytysti suorittaminen vaatii aktiivista osallistumista harjoituksiin ja esiintymisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opetellaan äänenmuodostusta, tulkintaa ja tekstin artikulointia ja fraseerausta. Ohjelmisto rakentuu osittain opiskelijälähtöisesti ryhmän taitotason ja toiveiden mukaan. Tavoitteena on oppia laulamaan äänissä. Ohjelmisto voi olla perinteistä klassista kuoro-ohjelmistoa ja/tai viihdekuorotyypistä. Kuoro valmistaa esityksen johonkin koulun tilaisuuteen. Opintojakson voi korvata osallistumalla Fermaatti-kuoron toimintaan.

MU9 Studio ja musiikkiteknologia (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään äänentoistolaitteita
- oppii hoitamaan äänentoiston koulun konserteissa ja muissa tilaisuuksissa
- perehtyy musiikin tuottamiseen ja oppii äänitteen valmistamista
- oppii valotekniikkaa

Keskeiset sisällöt

- äänentoiston pystyttäminen ja purkaminen
- äänentoistolaitteiden käyttäminen
- valotekniikan käyttäminen
- musiikin tallentaminen ja tuottaminen
- musiikkitalenteiden tuottamiseen ja esittämiseen liittyvä lainsäädäntö

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskellaan äänentoistolaitteiden ja valotekniikan turvallista käyttöä. Samalla kiinnitetään huomiota turvallisiin desibelitasoihin ja kuulonhuoltoon.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Studiotyöskentely ja äänentoiston rakentaminen ovat olemukseltaan yhteistoimintaa. Koulun tilaisuuden äänentoistosta huolehtiminen opettaa sitoutumista ja vastuunkantoa. Äänitteen julkaisemiseen liittyvän lainsäädännön opiskelu puolestaan lisää opiskelijan eettistä tietämystä musiikkibisneksen saralla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vastuu oikean esiintymistilanteen äänentoistosta opettaa kuuntelemista ja luovuutta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksytyksi suorittaminen vaatii aktiivista osallistumista oppitunneille, harjoituksiin ja esiintymisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään äänentoistolaitteisiin ja valotekniikkaan. Opintojakson osallistujat vastaavat koulun tilaisuuden (esim. joulujuhla tai Vanhojen tanssit) äänentoiston rakentamisesta, purkamisesta ja valotekniikasta yhdessä alan ammattilaisen kanssa. Lisäksi opintojaksolla harjoitellaan äänitteen tuottamista ja editointia sekä äänitteen tekoon ja julkaisuun liittyvää lainsäädäntöä.

6.20 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineetoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskelu ympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **moniteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjomiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisista ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Pakolliset opinnot

KU1 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen

- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaissussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee hyvinvointiosaamista lisäämällä omien ajatusten ja tunteiden ilmaisumahdollisuuksia sekä rakentamalla minäkuvaa ja maailmankuvaa. Hyvinvointia tukee myös omien töiden esille saaminen ja palaute niistä.

Vuorovaikutusosaaminen

Kuvien tarkastelu ja analyysi kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista kehittää tietoisuus taiteen vaikutuksista ja yhteyksistä ympäröivään yhteiskuntaan ja arkielämään.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista lisää tutustuminen eri maiden ja eri aikojen taiteeseen ja visuaaliseen kulttuuriin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Materiaalien valinnoissa voidaan korostaa ekologisia vaihtoehtoja ja lisätä ympäristötietoisuutta. Taiteen sisällöt voivat ohjata eettisiin keskusteluihin ja avata erilaisia näkökulmia elämään.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Summatiiviseen numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan kuvan tekemisen tapoihin ja tekniikoihin. Tutkitaan, miten kuva rakentuu - sommitte-
lua, värejä ja tilan kuvaamista. Tutustutaan kuviin eri aikoina - miten kuvia on tehty, mikä merki-
tys niillä on ollut ja mitä ne kertovat meille. Etsitään omaa ilmaisua ja omaa suhdetta kuvataitee-
seen.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU2 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön

- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestäväns tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestäväns tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työkentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tukee hyvinvointiosaamista lisäämällä omien ajatusten ja tunteiden ilmaisumahdollisuuksia sekä rakentamalla minäkuvaa ja maailmankuvaa. Hyvinvointia tukee myös omien töiden esille saaminen ja palaute niistä sekä vaikuttaminen oman ympäristön viihtyisyyteen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuuriosaamista edistää syventyminen rakennetun ympäristön ja esineiden historiaan, työtapoihin ja materiaaleihin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista voidaan harjoitella julkaisemalla eri medioissa opiskelijoiden suunnitelmia, ehdotuksia ja kannanottoja omaan ympäristöön, tekemällä aloitteita tai konkreettisia tekoja ympäristön parantamiseksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys- ja ympäristöosaaminen lisääntyy tarkastelemalla oman ympäristön esteettisiä, ekologisia ja eettisiä valintoja ja niiden ilmenemistä ja vaikutuksia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Summatiiviseen numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan rakennusperinteeseen, arkkitehtuuriin, muotoiluun ja tilataiteeseen. Tutustutaan rakennus- ja sisustussuunnitteluun. Rakennellaan ja muotoillaan eri materiaaleista. Mahdollisuuksien mukaan myös tehdään vierailuja ja esim. sisustusmuutoksia oikeisiin kohteisiin.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

KU3 Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti

opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana

opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin

opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
median, viestinnän ja taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Omien mediataitojen kasvattaminen vahvistaa itsetuntoa ja lisää näin hyvinvointiosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa painottuu erityisesti yhteiskunnallinen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Julkaiseminen ja keskusteleminen eri medioissa sekä palautteen vastaanottaminen kuuluvat opiskelemaan ja niissä on kysymys sananvapaudesta, tekijänoikeuksista ja yksityisyyden suojasta. Näistä etsitään tietoa, niistä keskustellaan ja niitä harjoitellaan. Erilaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin tutustuminen lisää tietoa erilaisista yhteisöistä ja avartaa maailmankuvaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tieteellinen osaaminen on osa opintojaksoa. Mediataidoissa on kyse kuvan lisäksi kielellisistä ja teknisistä taidoista, myös monilukutaito korostuu.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Summatiiviseen numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkitaan ja tehdään mediaan liittyviä kuvia - viihdettä, faktaa ja fiktiota. Harjoitellaan valokuvausta, kuvankäsittelyä, videokuvausta ja editointia. Sisältöinä esim. mainokset, musiikkivideot ja elokuvat. Harjoitellaan käyttämään eri medioita omassa ilmaisussa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU4 Taiteen monet maailmat (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä

- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisien ja ilmiökeskeisen työkentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen karttuu omaa ilmaisua vahvistamalla.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu kulttuurinen osaaminen. Muiden kulttuurien ja eri aikojen taiteeseen tutustuminen laajentaa ihmiskuvaa ja maailmankuvaa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaidot kehittyvät kuvia analysoimalla ja niistä keskustelemalla.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden

mukaan. Summatiiviseen numeroarvointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan taiteen historiaan, kuvien viesteihin ja merkityksiin eri aikoina. Tehdään omia töitä taide lähtökohtana. Tekniikat voivat vaihdella - piirtämistä, maalaamista, saven muotoilua, pienoismalleja jne.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

Koulukohtaiset soveltavat opintojaksot

KU5 Piirustus, maalaus ja grafiikka (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaannuttaa ja monipuolistaa omaa ilmaisuaan
- harjoittelee kuvan peruselementtien ja kuvan kielen käyttöä ilmaisussaan
- tutustuu eri tekniikoihin
- tutkii erilaisia aiheita ja sisältöjä piirtämisen ja grafiikan keinoin
- kertaa ja syventää väriopin osaamistaan
- harjoittelee värien sekoittamista ja yhdistelyä
- käyttää erilaisia kuvallisia keinoja ja tyyliä ilmaisussaan
- on tietoinen värien vaikutuksista ja merkityksistä ympäristössään

Keskeiset sisällöt

- piirtämisen perusasiat, viiva, valo ja varjo
- sommittelun keinoja
- ihmisen mittasuhteet
- kolmiulotteinen hahmottaminen ja ilmaisukeinot
- piirtäminen erilaisin välinein
- grafiikan perusteet ja erilaisia kokeiluja
- jokin syväpaino- ja kohopainotekniikka
- mitä väri on
- väri tilan, valon ja varjon kuvaajana
- värin suhteellisuus ja värin näkeminen
- värin suhteellisuus ja värin näkeminen
- värien sekoitus- ja yhdistelyharjoituksia
- maalausta erilaisin tekniikoin ja eri tyylein
- värin tutkimista valokuvaten
- sisustus- tai vaatetus- tai tilasuunnittelua

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen vahvistuu oman ilmaisun kehittymisen kautta. Tärkeää on myös saada omia töitä esille ja palautetta niistä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Töitten sisällöistä ja aiheista riippuen kehittyä myös kulttuurinen osaaminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla painottuu monitieteinen ja luova osaaminen. Värioppi liittyy mm. fysiikkaan, psykologiaan, viestintään ja arkkitehtuuriin.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Vahvistetaan omaa, persoonallista ilmaisua. Piirtämistä välineitä ja aiheita vaihdellen - esim. ihmisen mittasuhteita, luontoa, valoa ja varjoa. Sommittelun perusteita, tilan kuvaamista, piirtäminen esim. suunnittelun apukeinona ja ilmaisun välineenä. Grafiikan perusteita kokeillen ainakin kohopainoa ja syväpainoa. Vahvistetaan omaa ilmaisua värien käytössä. Kerrataan värioppia, opetellaan värien sekoittamista ja yhdistelyä. Maalataan akvarelleja ja akryylimaalauksia. Värejä voidaan myös valokuvata tai soveltaa vaikkapa sisustukseen. Väriopin perusteita, värikontrasteja ja väri eri tyyli-suuntien ilmaisussa.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU6 Muotoilu ja design (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee muotoilun käsitteitä, työtapoja ja tavoitteita
- harjoittelee suunnitteluprosessia ja sen kuvaamista
- tuntee erilaisia materiaaleja ja tekniikoita
- tutustuu muotoilualan ammatteihin ja koulutukseen
- tutkii tuotteiden elinkaarta, ekologisuutta ja eettisyyttä

Keskeiset sisällöt

- tuotesuunnittelua - tuotteen tehtävä, käyttötapa ja muoto
- suunnittelu- ja valmistusprosessin havainnollistaminen ja dokumentointi
- erilaisten tuotteiden tai prototyyppien valmistaminen eri materiaaleista
- työtapoina tai materiaaleina esim. keramiikka, silkkimaalaus, tekstiilipaino, puu, metalli tai kierrätysmateriaalit

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointia lisää oman ilmaisun kehittyminen. Erilaisten materiaalien käyttämisellä ja käsin tekemisellä on myös terveysvaikutuksia sekä mielelle että keholle.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa painottuu eettisyys- ja ympäristöosaaminen. Tutkitaan tuotteiden alkuperää, elinkaarta, vaikutusta ympäristöön ja kierrätysmahdollisuuksia, lisätään tietoisuutta niistä ja omia vaikutusmahdollisuuksia. Suunnittelun lähtökohtana on kaikin tavoin kestävä muotoilu.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Summatiiviseen numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Muotoilun käsitteiden avaamista - design, teollinen muotoilu ja taideteollisuus. Suunnitteluprosessi ja sen havainnollistaminen, erilaisten materiaalien tuntemus ja käsittely. Tutustumista muotoilualan ammatteihin ja koulutukseen. Tuotesuunnittelua ja valmistusta - esim. keramiikkaa, tekstiilipainoa, silkkimaalausta, grafiikkaa, kierrätysmateriaaleja jne.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU7 Valokuva, video, kuvankäsittely ja editointi (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee valokuvan ja elokuvan historiaa
- tutustuu valokuvan ja elokuvan kuvakielen perusteisiin
- osaa kuvaamisen, editoinnin, tallentamisen ja jakamisen perusasiat
- kehittää omaa kuvailmaisuaan

Keskeiset sisällöt

- valokuvan ja elokuvan historian merkkipaaluja, -teoksia ja -henkilöitä
- kuvakielen perusasioita: sommittelu, kuvakoot, kuvakulmat, montaasi, leikkaus, tehosteet, jne.
- kameroiden tekniikkaa, perussäädöt
- kuvaamista monipuolisesti, eri aiheita, erilaisissa valo-olosuhteissa
- studiokuvausta, valon käyttö kuvaamisessa
- kuvien talletus ja jakaminen, kuvankäsittelyn ja editoinnin perusteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista lisää oman ilmaisun kehittyminen. Valokuvauksen ja videon avulla on luontevaa käsitellä myös henkilökohtaisia aiheita, minäkuvaa ja maailmankuvaa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista kehittävät esim. yhteistyönä tehtävät kuvausprojektit.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurinen osaaminen lisääntyy, kun tutustutaan eri aikojen ja yhteisöjen kuviin ja harjoitellaan lukemaan niitä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan numerolla. Arviointi toteutetaan jatkuvana arviointina keskustellen, itsearviointina ja vertaisarviointina. Opintojakson tuotokset arvioidaan niille asetettujen tavoitteiden mukaan. Summatiiviseen numeroarviointiin vaikuttavat lisäksi tavoitteellinen ja aktiivinen työkentely, osallistuminen keskusteluihin, oma-aloitteisuus ja motivoituneisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Valokuvauksen ja elokuvan historiaa, kameran käytön ja kuvan kielen perusasioita, miten elokuvan kieli on kehittynyt. Kuvataan mahdollisimman monipuolisesti esim. ihmistä, luontoa ja rakennettua ympäristöä. Opiskellaan kuvan tallettamisen ja kuvankäsittelyn perusasiat. Kuvaustapoja ja tyylejä, leikkaus ja montaasi ilmaisukeinoina. Oman kuvasarjan ja/tai lyhytelokuvan suunnittelu, kuvaus ja leikkaus.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU8 Nykyaiteen työpaja (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu nykyaiteen käsitteeseen, tavoitteisiin ja työtapoihin
- ymmärtää nykyaiteen vuorovaikutteisena, kantaaottavana, ajankohtaisena ja monitieteisenä ilmiönä
- suunnittelee ja toteuttaa oman nykyaiteen tuotoksen yksin tai yhteistyönä.

Keskeiset sisällöt

- nykyaiteen tekijöihin ja muotoihin tutustuminen
- oman työn suunnittelu itselle läheisestä ja ajankohtaisesta aiheesta
- työtapojen ja materiaalien valinta teoksen tavoitteen mukaan
- työn toteutus voi olla esim. installaatio, performanssi, video, tilateos, maalaus tai veistos
- työ voidaan toteuttaa myös yhteistyönä

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista osaamista lisää oman ilmaisun vahvistuminen ja mahdollisuus ottaa kantaa itselle tärkeisiin, ajankohtaisiin asioihin.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista lisäävät oman ilmaisun vahvistuminen ja mahdollisuus ottaa kantaa itselle tärkeisiin, ajankohtaisiin asioihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaamista kehittää yhteistyö sekä vuorovaikutus taiteen tekijän ja yleisön välillä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen on nykyaiteen sisältöä, se on luonteeltaan intertekstuaalista ja voi aiheeltaan liittyä minkä tahansa tieteen alan ilmiöön. Myös materiaalit ja työtavat voivat olla esim. biologiaan tai fysiikkaan liittyviä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Jatkuva arviointi keskustellen, itsearviointia ja vertaisarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Nykytaiteen ilmiöitä ja työtapoja. Omien teosten aihe ja tekniikka valitaan lähtökohtana teki-
jää kiinnostavat ilmiöt. Tuotokset voivat olla installaatioita, tilateoksia, performansseja tai videoita.
Tavoitteina ajankohtaisuus, vuorovaikutteisuus, keskustelun herättäminen ja kantaaottavuus.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU9 Kuvankäsittely ja digitaalinen ilmaisu (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa digitaalisen kuvailmaisun taitojaan
- käyttää digitaalista kuvailmaisua monipuolisesti
- valmistaa laajan, yhtenäisen, sisällöltään integroivan tuotoksen.

Keskeiset sisällöt

- digitaalisen kuvauksen, tallentamisen, kuvankäsittelyn ja editoinnin kertaaminen
- kuvan skannaus, digitaalinen kuvan tuottaminen, äänet, tehosteet ja editointi
- graafista suunnittelua ja tarinan dramaturgiaa
- oman tuotoksen aiheena koulun ajankohtainen tema tai toisen oppiaineen sisältö
- tuotoksena esim. musiikkivideo, dokumentti, digitarina tai animaatio
- voi sisältää piirrosta, maalausta, valokuvia, videoa, tekstejä, skannattua aineistoa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa korostuu monitieteinen osaaminen. Digitaalisten taitojen harjaannuttaminen yhdistetään sisällöltään johonkin muuhun oppiaineeseen. Lisäksi tarvitaan esim. kielellistä viestintää ja musiikkia, monilukutaito ja intertekstuaalisuus ovat luonteva osa omaa teosta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Myös yhteiskunnallinen osaaminen, esim. oman tuotoksen viesti ja vaikuttavuus, tekijänoikeudet ja sananvapaus tulevat pohdittaviksi.

Vuorovaikutusosaaminen

Myös vuorovaikutustaidot harjaantuvat hankittaessa tietoa esim. haastattelujen avulla tai yhteisissä kuvausprojekteissa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Jatkuva arviointi keskustellen, itsearviointia ja vertaisarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Valokuvausta ja kuvankäsittelyä perusteista eteenpäin, graafista suunnittelua, digitaidetta piirtäen. Käytetään skannausta, koneella piirtämistä, valokuvausta, videokuvaa. Tuotos voi olla musiikkivideo, esite, digitarina tai animaatio. Sisältö valitaan vuosittain koulun ajankohtaisen teeman tai toisen aineen sisällön mukaan.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

KU10 Opintomatka tai taideleiri

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventyy paikan henkeen ja kulttuuriin
- tutustuu paikalliseen luonnonympäristöön tai kulttuurikohteisiin
- ilmaisee havaintojaan ja elämyksiään taiteen keinoin
- toimii ryhmässä vahvistaen omaa ja toisten taiteellista työskentelyä.

Keskeiset sisällöt

- noin viiden työpäivän mittainen matka tai taideleiri, jolla voidaan keskittyä taiteen tekemiseen
- kohde valitaan yhdessä
- voi suuntautua lähiseudulle, muualle kotimaahan tai ulkomaille
- pyritään yhteistyöhön muiden oppilaitosten tai kulttuuritoimijoiden kanssa
- tutustutaan paikan henkeen ja luonto- tai kulttuurikohteisiin
- voidaan ilmaista kokemuksia ja havaintoja maalaten, piirtäen tai valokuvatun kohteen mukaan
- myös erilaiset installaatiot, kaupunkitaide ja ympäristötaide sopivat työtavoiksi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa painottuu kulttuurinen osaaminen. Matka tai leiri tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden tutustua museoihin, näyttelyihin, taiteeseen, historiaan ja kulttuuriin valitussa kohteessa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen korostuu jo matkan suunnittelu- ja valmisteluvaiheissa. Viikko tiivistä työskentelyä ja yhdessä asumista uudessa ympäristössä kehittää monia yhteistyötaitoja ja kulttuurista osaamista. Ulkomaisissa kohteissa myös kielitaito, rohkeus ja itsenäisyys kasvavat.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Jatkuva arviointi keskustellen, itsearviointia ja vertaisarviointia.

KU11 Lavastus, puvustus ja maskeeraus

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu lavastukseen, puvustukseen, maskeeraukseen ja rekvisiittaan esittävän taiteen keinoina
- ymmärtää tekstin visualisoimisen prosessin

- tutustuu erilaisiin materiaaleihin, niiden käsittelyyn ja ilmaisumahdollisuuksiin
- suunnittelee yhdessä tai yksin visuaalisia osioita tiettyyn esitykseen, esim. koulun teatteri-esitykseen tai vanhojen päivään
- valmistaa esityksen visuaalisia elementtejä rakentamalla, ompelemalla, maskeeraamalla tai muilla tarvittavilla työtavoilla.

Keskeiset sisällöt

- tutustutaan esitettävään tekstiin
- suunnitellaan lavastus, puvustus, maskeeraus ja tarpeisto, näistä joku voi painottua tarpeen mukaan
- tehdään tarkemmat suunnitelmat esitystilan, valaistuksen ja näyttelijöiden mukaan
- valmistetaan tarvittavat rakennelmat, asut, jne.
- voidaan käyttää myös kierrätysmateriaaleja tai esim. tuunata valmiita asusteita
- pyritään luovaan ja persoonalliseen lopputulokseen
- tehdään yhteistyötä käsikirjoittajien, ohjaajan, näyttelijöiden ja muiden projektiin osallistuvien kanssa
- tekniikat vaihtelevat jättimaalausten tekemisestä ompeluun ja nikkarointiin
- mahdollisuuksien mukaan voidaan käsitellä tyylihistoriaa ja teatterin tekemistä ammattina

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa korostuu monitieteinen osaaminen. Työssä yhdistetään eri taiteenaloja ja tehdään tiivistä yhteistyötä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa korostuu kulttuurinen ja osaaminen. Työssä yhdistetään eri taiteenaloja ja tehdään tiivistä yhteistyötä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen. Työssä yhdistetään eri taiteenaloja ja tehdään tiivistä yhteistyötä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Ekologisuus ja ympäristöosaaminen näkyvät materiaalivalinnoissa ja työtavoissa. Ison projektin tekeminen yhdessä kehittää vuorovaikutustaitoja.

Hyvinvointiosaaminen

Oman työpanoksen näkeminen valmiissa esityksessä on palkitsevaa ja vahvistaa itsetuntoa ja lisää hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Jatkuva arviointi keskustelleen, itsearviointia ja vertaisarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Toteutetaan visuaalinen osuus mahdollisuuksien mukaan toteutettavaan esitykseen. Se voi olla luvion oma näytelmä, musikaali tai juhla. Suunnitellaan ja toteutetaan lavastus, rekvisiitta, rooliasuja

ja maskeerauksia, joista joku painottuu tarpeen mukaan. Tekniikat vaihtelevat jättimäalausten tekemisestä ompeluun ja nikkarointiin. Mahdollisuuksien mukaan voidaan käsitellä tyylihistoriaa ja teatterin tekemistä ammattina.

6.21 Opinto-ohjaus

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutuslavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Opinto-ohjauksen yleiset tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään

- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuen tarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Pakolliset opinnot

OP1 Minä opiskelijana (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi

- toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat
- Opiskelijalle tarjotaan lukio-opintojen aikana mahdollisuus käydä TET-vierailulla, mikä voidaan toteuttaa yhteistyössä lähialueen yritysten tai esim. kaupungin hyvinvointipalvelujen kanssa. TET-vierailu voi olla lyhyt tutustumiskäynti tai esim. projektiviikon aikana toteutettava koko viikon mittainen projekti.
- Eri koulutusaloihin tutustumisen tueksi lukiolla voidaan pitää vuosittain syyslukukauden lopussa teemapäivä, jossa esitellään eri alojen koulutusvaihtoehtoja. Iltapäivän ajaksi lukiolle tulee eri alojen opiskelijoita, pääosin lukion entisiä opiskelijoita, jotka esittelevät mm. oman alansa hakemiseen ja opiskeluun liittyviä asioita. Myös tutustumiskäyntejä lähialueen ammattikorkeakouluille ja yliopistoille pyritään järjestämään siten, että opiskelija pääsee tutustumiskäynnille ainakin kerran lukio-opintojensa aikana. Nämä esittelyt ja tutustumiskäynnit kuuluvat lukion opiskelijoiden opinto-ohjauksen oppimäärään.
- Koulutusalaesittelyjä ja tutustumiskäynti jossain lähialueen korkeakoulussa
- Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa yksittäisiä opintoja avoimen yliopiston ja/tai avoimen ammattikorkeakoulun opetustarjonnasta, mikä auttaa opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen opiskelukäytäntöihin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana perehdytään omien jatko-opintojen suunnitteluun, mikä edellyttää yhteiskunnan ja työelämän muutosten tunnistamista.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana painotetaan itsetuntemuksen ja omien vahvuuksien sekä oman osaamisen monipuolista tunnistamista ja kehittämistä. Pyritään tukemaan opiskelijoiden arjen- ja elämänhallintataitojen kehittymistä, hyvinvointia ja opiskelukykyä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opinto-ohjauksessa käsitellään asioita usein ryhmissä työskennellen ja keskustellen, mikä kehittää sosiaalista vuorovaikutusosaamista. Yksi tulevaisuuden työntekijän tärkeimmistä ominaisuuksista on sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot, ja tätä korostetaan myös opinto-ohjauksessa, kun käsitellään mm. tulevaisuuden työelämää ja opiskelijoiden omia jatkosuunnitelmia.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämäntaitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittäminen; opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat
- Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa yksittäisiä opintoja avoimen yliopiston ja/tai avoimen ammattikorkeakoulun opetustarjonnasta, mikä auttaa opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen opiskelukäytäntöihin
- Koulutusalaesittelyjä ja tutustumiskäynti jossain lähialueen korkeakoulussa
- Opiskelijalle tarjotaan lukio-opintojen aikana mahdollisuus käydä TET-vierailulla, mikä voidaan toteuttaa yhteistyössä lähialueen yritysten tai esim. kaupungin hyvinvointipalvelujen kanssa. TET-vierailu voi olla lyhyt tutustumiskäynti tai esim. projektiviikon aikana toteutettava koko viikon mittainen projekti.
- Eri koulutusaloihin tutustumisen tueksi lukiolla voidaan pitää vuosittain syyslukukauden lopussa teemapäivä, jossa esitellään eri alojen koulutusvaihtoehtoja. Iltapäivän ajaksi lukiolle tulee eri alojen opiskelijoita, pääosin lukion entisiä opiskelijoita, jotka esittelevät mm. oman alansa hakemiseen ja opiskeluun liittyviä asioita. Myös tutustumiskäyntejä lähialueen ammattikorkeakouluille ja yliopistoille pyritään järjestämään siten, että opiskelija pääsee

tutustumiskäynnille ainakin kerran lukio-opintojensa aikana. Nämä esittelyt ja tutustumiskäynnit kuuluvat lukion opiskelijoiden opinto-ohjauksen oppimäärään.

Laaaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana päivitetään jokaisen opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa, minkä avulla pyritään edelleen tukemaan nuoren arjessa jaksamista ja hyvinvointia.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana pyritään kehittämään opiskelijoiden tulevaisuuden ennakointiosaamista sekä kykyä tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin, mikä edellyttää mm. globaalien muutosten tunnistamista. Opintojaksossa perehdytään mm. kansainvälisiin koulutusmahdollisuuksiin, jotta nuoret tunnistaisivat kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana perehdytään omien jatko-opintojen suunnitteluun, mikä edellyttää yhteiskunnan ja työelämän muutosten tunnistamista. Pyritään selvittämään myös työelämän ja työllistymisen eri muotoja, mikä auttaa ymmärtämään yhteiskunnan ja talouden muutosten merkitystä mm. työllisyyteen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa pyritään käsittelemään opiskelijoiden jatkosuunnitelmiin liittyviä asioita mahdollisimman monipuolisesti, jotta nuori osaisi tunnistaa työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtäisi yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta. Tavoitteena on myös, että nuoret ymmärtäisivät yrittäjyyden eri muotoja ja osaisivat arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Koska opintojaksossa pohditaan mm. yhteiskunnan ja talouden muutosten merkitystä työllisyyteen ja yrittäjyyteen, nousee vääjäämättä esille myös muutosten tuomat riskit ympäristölle ja jokaisen yksilön vastuu ympäristön suojelusta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Koulukohtainen soveltava opintojakso

OP3 Työelämä tutuksi (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu käytännössä työelämään esim. kesätyön kautta tai projektiviikon aikana toteutettavalla TET-jaksolla
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta

- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- opiskelija hankkii itse työpaikan
- opiskelija laatii työnhaustaan ja työskentelystään raportin
- opiskelija tutustuu työpaikkansa toimialaan, sen historiaan, alan tulevaisuuteen, työntekijöiden lukumäärään ja heidän koulutukseen, työpaikan toimintakulttuuriin ja töiden organisointiin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tutustuessaan työnhakuprosessiin ja työpaikkansa toimintakulttuuriin opiskelija lisää omaa yhteiskunnallista osaamistaan. Tällä opintojaksolla opiskelija lisää tietoaan työelämästä ja saa itsessään tärkeää työkokemusta.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää tehtävänannon mukaisen raportin tekemistä ja palauttamista hyväksyttävästi.

6.22 International Studies (INS)

International Studies is a unique line in Finland and it offers students extensive opportunity to practice their English language skills, improve in teamwork (presentation skills, creativity, group psychology and dynamics, out-of-the-box thinking techniques) and gain skills such as critical thinking, media competence, understanding the connections in the globalized world and with help of the Erasmus+ projects it introduces them to different cultures and international environments.

Being able to participate in the E+ projects offers our students the possibility to gain knowledge and experience in these fields and introduces the values of respect, empathy and cooperation in their later worldview. Erasmus+ offers them a hands-on experience enriched by the intercultural aspect, creates new connections and expands the understanding of Europe and the whole world. For students from a rural town like Kalajoki this is very important, and this experience can play a crucial role in shaping them into people they will become.

In addition to the benefit for the students, participation in Erasmus+ project offers undeniable benefits also to the town. By participating and gaining new international contacts, the reputation of Kalajoki as an internationally active town increases noticeably.

IS1 International Studies 1 (2 op)

Objectives:

- improve communication in English language
- learn critical thinking skills and see things in a bigger context
- learn about current events
- improve teamwork skills
- gain international awareness by getting to know new cultures and learning from them and about them

Content:

- free discussion
- project work
- workshops
- teamwork projects
- role play
- games and team building activities
- Erasmus project-related work

Transversal competences

Well-being competence

One of the topics is to discuss the importance of balance between work and personal life in order to prevent or minimize the stress factor. Work planning techniques, stress relieving techniques and other methods to support well being are discussed and there is a project related to these that is usually implemented in the structure of the study unit

Interaction skills

An important objective of this study unit is learning the art of teamwork, listening to others, accepting each other's differences and creating an atmosphere of support and camaraderie. A big part of the project work is also learning how to make a presentation in front of a crowd, how to debate, build an argument and dispute it with a reason rather than passion.

Multidisciplinary and creative competence

Creativity is the cornerstone of the project work. We use, for example, brainstorming approaches to come up with ideas for projects, or problem solving exercises. Showing the students the way how to think out-of-the-box can be beneficial to find a creative solution and it is an important part of this study unit curriculum.

Civic skills

The facilitators of this study unit understand the importance of bringing up active citizens for the better future of the whole community. Understanding the connections in this globalized world, but also in Finnish society - and understanding how an individual can influence them, why they should and what every person's rights and responsibilities are - is one of the most important messages we try to send to the students. Discussing the news of the world, or on the local level, we encourage students to express their opinions and think of all the aspects of such news and how their actions can influence it for better or worse.

Ethical and environmental competence

In understanding the consequences of choices or actions, we try to build the bigger picture and context of right or wrong. Discussing European Union values, migrant crisis, American politics, but also local topics eg trust or distrust in the local police and putting them into perspective should give the students at least a fundamental step to start thinking about the ethics of their actions. By understanding the issue in all its entirety they will also understand what is right and wrong and apply critical thinking instead of blindly accepting the facts as they are presented (often, if not always

with a certain bias). Environmental topics are often discussed as well, in addition to project topics related to some aspect of environmental protection or sustainability.

Global and cultural competence

In participating in Erasmus+ projects, students gain a profound understanding of different cultures and the differences between them. They learn from them and understand that strange and different is not bad, but by exchange we can all gain. For this reason the facilitators of this study unit are also foreigners and among the topics often discussed there are cultural presentations, international topics and in the second year there is also a trip abroad. Students are offered cultural workshops, they cook foreign food, or cook Finnish food for foreigners, they meet with immigrants and people from other cultures and discuss the differences between Finland and other countries. This is often done in creative and artistic ways, for example, videos, posters, social media posts etc.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and a minimum attendance level of 80% in the study unit. The study unit has a Pass/Fail evaluation.

Description
This study unit is meant for the first year students in Kalajoki Upper Secondary School. The requirement for an enrollment is a good knowledge of English language, as the communication in this study unit will be in English. The study unit is organized once a week for a duration of 1.5 hours.

International Studies is a unique line in the whole of Finland and it offers students extensive opportunities to practise their English language skills, improve teamwork skills and gain skills eg in critical thinking, media competence, understanding the connections in the globalized world and with the help of the Erasmus+ projects it introduces them to different cultures and international environments.

The main idea is to look at and discuss the international and global topics and everything that students find interesting (including topics from pop-culture, wellbeing, creative thinking etc).

A big part of this study unit is also project-based learning and teamwork.

Another purpose of this study unit is to participate in Erasmus+ exchanges, work on projects related to Erasmus+ projects and with these activities students gain awareness and contact with other cultures and expand their intercultural and international skills and knowledge.

IS2 International Studies 2 (2 op)

Objectives:

- improve communication in English language
- learn critical thinking skills and see things in a bigger context
- learn about current events
- improve teamwork skills
- gain international awareness by meeting new cultures and learning from them and about them
- gain basic knowledge of financial competence
- creative thinking
- fundraising

- develop an entrepreneurial mindset

Content:

- free discussion
- project work
- workshops
- teamwork projects
- role play
- games and team building activities
- Erasmus+ project-related work
- trip abroad
- fundraising activities

Transversal competences

Well-being competence

One of the topics of this study unit is to discuss the importance of balance between work and personal life to prevent or minimize the stress factor. Work planning techniques, stress relieving techniques and other methods to support well-being are discussed and there is usually a project related to these implemented in the study unit structure.

Interaction skills

An important objective of this study unit is learning the art of teamwork, listening to others, accepting each other's differences and creating an atmosphere of support and camaraderie. A big part of the project work is also learning how to make a presentation in front of a crowd, how to debate, build an argument and dispute it with a reason rather than passion.

Multidisciplinary and creative competence

The creativity is the cornerstone of the project work. We use brainstorming approaches to come up with ideas for projects, or problem solving exercises. Showing the students the way to think out-of-the-box can be beneficial to a creative solution and it is an important part of this study unit curriculum. Creativity is also used when planning and executing the fundraising tasks. Students will learn how to cooperate with each other, how to plan and execute a bigger project and the basics of entrepreneurship and entrepreneurial skills and mindset.

Civic skills

The facilitators of this study unit understand the importance of bringing up active citizens for the better future of the whole community. Understanding the connections in this globalized world, but also in Finnish society - and understanding how an individual can influence them, why they should and what every person's rights and responsibilities are, is one of the most important messages we try to send to the students. In discussing the news of the world, or on the local level we encourage students to express their opinions and think of all aspects of such news and how their actions can influence it for better or worse.

Many of the project activities are based on community service or other activities that are organized in collaboration with the community. This feature helps the students to get in touch with those aspects of the community that would normally stay hidden, like immigrants, older people, disabled

people or small children. The understanding that we are all one community creates an important bond.

Ethical and environmental competence

In understanding the consequences of choice or actions, we try to build in our students the bigger picture and context of right or wrong. Discussing European Union values, migrant crisis, American politics, but also e.g. local topics like trust or distrust to the local police and putting them into perspective should give the students at least a fundamental step to start thinking about the ethics of their actions. By understanding the issue in all its entirety, they will also understand what is right and wrong and apply critical thinking instead of blindly accepting facts as they are presented (often, if not always with a certain bias). Environmental topics are often discussed as well, in addition to the fact that there are often project topics related to some aspect of environmental protection or sustainability.

Global and cultural competence

In participating in Erasmus+ projects, students gain a profound understanding of different cultures and the differences between them. They learn from them and understand that strange and different is not bad, but by exchange we can all gain. For this reason also the facilitators of this study unit are foreigners and among the topics often discussed are cultural presentations, international topics and in the second year also a trip abroad. Students are offered cultural workshops, they cook foreign food, or cook Finnish food for foreigners, they meet with immigrants and people from other cultures and discuss the differences between Finnish and other countries. Often this is also done in creative and artistic ways like videos, posters, social media posts etc.

During this year most of the students have already participated in at least one Erasmus+ project mobility and have seen other cultures than their own. However, a big part of this module is also the trip abroad, the point of which is to show some international surrounding and other culture also to those that for some reason could not or did not participate in the Erasmus+ exchange.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance level of 80% in the study unit. The study unit has a Pass/Fail evaluation.

Description

This study unit is meant for the students of the second year in Kalajoki Upper Secondary School. The requirement for an enrollment is a good knowledge of English language, as the communication in this study unit will be in English. The study unit is organized once a week for a duration of 1.5 hours.

International Studies is a unique line in the whole of Finland and it offers students extensive opportunities to practice their English language skills, improve teamwork skills and gain skills like critical thinking, media competence, understanding the connections in the globalized world and with help of the Erasmus+ projects it introduces them to different cultures and international environments.

The main idea is to look at and discuss the international and global topics and everything that students find interesting (including topics from pop-culture, wellbeing, creative thinking and more).

A big part of this study unit is also project-based learning and teamwork. The project-based learning is based on raising funds in a creative way for the trip that is being organized at the end of the study unit. This has been a tradition of the last few years and gained popularity. The trip is usually abroad and all the students in the study unit participate in it.

The main point of this project is to teach the students some basics of financial management and competence, teamwork, work and task management and creative thinking. As a part of the fundraising activities, students are encouraged to come up with creative ways in the field of arts, community work, entrepreneurship and many more.

Another purpose of this study unit is to participate in Erasmus+ exchange, work on projects related to Erasmus+ projects and in these activities students gain awareness and contacts with other cultures and expand their intercultural and international skills and knowledge.

International Line (ISL)

The ISL is a block of 5 study units with a duration of 2 academic years. The split is usually done so that 3 study units are in the first year and then 2 in the 2nd year. This means that they are primarily designed for the first and second year students at high school, and mainly for those attending also the IS1 and IS2 study unit.

This study unit is organized twice a week and has 3x45 minutes duration.

Unlike the previous study units, the ISL is more structured and has a didactic focus instead of the more free-structure IS1 and IS2 ones.

This study unit, in general, is aimed at providing the students with a deeper understanding of topics that are handled in each study unit. These topics were picked so that they provide an insight into the most important topics like media and critical thinking, understanding of citizenship in the globalized world, world trade, globalization, foreign affairs, diplomacy, future skills or financial competence. The individual topics may change a little bit, but will always stay within the limits of the title of the study unit.

Objectives:

- understand how media works
- learn basics of (self)marketing
- understand the modern digital tools
- gain basics of financial competence
- see how globalized world is connected
- understand basics of foreign affairs and diplomacy
- become an active citizen
- understand the big picture and connections behind local or national political, trade or financial decisions and acts
- learn to work with sources and understand what a relevant source is and what “fake news” is

Content:

- lectures
- team projects
- individual projects
- lecture diaries
- discussions
- presentations
- role play as a mode of learning by gamification feature
- news analysis
- interviews

Transversal competences

Well-being competence

As the students think about their future studies or job market placement, it is important for them to understand the significance of work and life balance as well as some stress-relieving and stress dealing techniques. This topic is part of the study unit about future curriculum, where in addition to above mentioned topics, will be discussed also the future of medicine, research and current topics from this area of life. Topics can be introduced e.g. in the form of news and then opened for a general discussion. These activities also aim at critical thinking and gaining a global understanding of the issues in questions (of the duality and ambivalence of some topics).

Interaction skills

Big part of this module is project-based work, where students have to work together on some project, from the creative process of coming up with the topic to the execution and presentation. The students are always encouraged to form different groups for different projects and this way they will get to experience working with all kinds of people. Learning to support others, build a creative and supportive atmosphere, discuss rather than argue and be open to others' ideas or the art of compromise - these are all aspects that are taken into consideration in the structure of this module. During some projects students will also work with other members of the community and improve their interpersonal skills also on this level. In addition to this, they will learn how to communicate with people outside of their age group, whether it is communicational in person or in written form. These projects can be related to the topic of the course and/or in relations to the international aspect of the whole block of courses.

Multidisciplinary and creative competence

Students are encouraged to come up with creative projects and express themselves in any way they feel is natural for them and can be a benefit for others around them. The structure of this module is built so that the topics are very multidisciplinary and every student can find something interesting there as well as learn something new.

Civic skills

One of the objectives of this module is to bring up an active citizen who participates in the community and civic life and activities, knows one's rights and obligations and can orient oneself in the state or city- organized and supported networks. One of the modules is specifically built to understand the role of the individual in the globalized world and how even the smallest person can have an effect on the big events.

Ethical and environmental competence

Ethics is a topic that is mentioned in various places during the study unit of this module. Ethics plays a role in the media part, when discussing the ethics of journalism, social media marketing and marketing techniques in general, in the role individuals play in society, in the globalized world and also in the future of the world.

Environmental topics are parts of the topics about globalization and the future, but might come up also throughout other study units. Some of the projects will be related to environmental policies of Finland, Europe and the world and at least one of them will be based on improving some aspect of the environmental policy at the local level. This kind of project (with hopefully a positive outcome) will show the students that change can happen even if initiated from the lower part of the social hierarchy.

Global and cultural competence

The very main idea of this whole module is to establish in the students an understanding of the global issues in the big picture. In today's world, where everything is connected, one little change can have a big effect. The objective of this module is to make the students understand the importance of seeing the big picture, thinking critically also about what is not being said and reading between the lines.

Understanding other cultures and the benefit of intercultural exchange is another cornerstone of this module and of the whole IS Diploma line as well.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and a minimum attendance level of 80% in the study unit. The study unit has a Pass/Fail evaluation.

ISL1 Media Competence (2 op)

Objectives:

- understand how digital tools like Google or SOME work
- gain critical thinking skills and critical approach when dealing with media
- learn the basics of marketing techniques and tools like shape, colors etc.
- learn how to create, edit and produce a professional image or video

Content:

- lectures
- workshops
- project work
- teamwork
- presentations

Transversal competences

Multidisciplinary and creative competence

Students will learn how to work with digital media, they will also learn marketing techniques and creative ways of creating contents.

Interaction skills

Students will work together in at least two different projects and get to practise group work, team work skills, art of compromise and task and time management.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance level of 80%. The study module has a Pass/Fail evaluation.

Description

Media competence is an important skill at the time of trolls, various marketing techniques, social media functioning as news hubs and at the time when disinformation is spreading over the Internet. This study unit aims to teach how to process modern media, how to think critically and how to generally orientate in the world of modern online media overflow.

Part of this study unit is also learning how to create media, so students create videos that will later be edited in the editing software, they will create logos for their fictional companies and products and they will learn about how social media and Google work and how to work with these tools without giving away the important private information.

ISL2 Individual and society in an international context (2 op)

Objectives:

- understand the role of an active citizen
- intercultural communication
- appreciate the cultural differences
- understand the context behind such concept like migration
- understand the concept of multiculturalism
- what is nationalism
- human rights, the importance of NGOs and volunteer organizations

Content

- lectures
- interviews
- visiting lecturer workshops
- presentation
- teamwork
- role play
- project work

Transversal competences

Civic skills

Students will gain the understanding of how the Finnish society works, what are their rights and obligations and how to actively participate in the society as well as how to activate the change in case they do not like some aspect of it. They will understand the difference between nationalism and patriotism and understand the bigger picture behind some of the global concepts like immigration and see it in a bigger picture. During this module they will learn this by interviewing some

member of their community that is either from abroad or is related to active citizenship in some way.

Interaction skills

Students will work together in at least two different projects and get to practice group work, team work skills, art of compromise and task and time management.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance level of 80 % The study module has a Pass/Fail evaluation.

Description

This study unit will deal with topics like the role of the individual in society, what does it mean to be a citizen of something - are people citizens of Finland, or do they feel like citizens of Europe? What are the rights and responsibilities of an individual, how some values differ depending on the cultural context, and many more. The main idea is to get the students thinking about themselves as global citizens rather than just Kalajoki citizens, but also make them realize that some values can differ based on many aspects. Some of the topics will be migration, religions, EU, human rights, and more.

The content of the course might vary due to the current topics or situation, but we will try to involve the international aspect, for example, by establishing a virtual cooperation with students from another school abroad or by exposing the students to some international influence in different ways.

ISL3 The big concepts of globalized world

Objectives:

- understand what globalization means
- learn the basics concept of diplomacy and foreign affairs
- critical thinking and seeing the bigger picture
- gain understanding of the basic principles of politics, world trade and world finances
- connect the dots of the international relations
- see the world around you as a network of interconnected processes and actions

Content:

- didactic game
- lectures
- teamwork
- role-play
- project work
- lecture diary

Transversal competences

Ethical and environmental competence

Ethics and understanding of good or bad (or rather that there is no good or bad and those concepts can be very subjective) is part of this module. The facilitators would like the students to understand

that in a global world some concepts are very questionable and sometimes the ethical lines are very thin and complicated. This goes for many aspects of international politics and globalization, including the environmental efforts. These will also be discussed as it is one of the crucial and important global topics of the 21st century world.

Global and cultural competence

Students will understand the term of globalization to the full meaning of the word. They will start thinking about the globalized world in more clearly defined terms and understand how one part of this concept affects the other. By using role-play, they will become active players at the global stage and will be able to make decisions and see the consequences of their actions. This, and other contents planned for this study unit, will all serve the main purpose of giving the students more global perspective and understanding of the globalized world and what it actually means as well as how it is represented, and what are the good and bad things that it brings along.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance of 80 %. The study module has a Pass/Fail evaluation.

Description

This part of the study module is purposefully defined in such broad terms because the contents will be reacting to the most current issues that have an effect on the everyday life of the students at the moment, or in the near future.

These topics can be anything in connection to the globalized world, meaning anything that concerns the whole world from politics, trade, world finance, world conflicts, foreign affairs, diplomacy, the US president, Russia and China relations, trade war or tariffs, environmental issues, ethical issues, migration movement, racism, scarcity of resources and many more.

The idea is to involve students in the current issues that concern them directly (even though they might not feel the direct effect) and make them think about these topics critically and in the proper cultural, geographical or other needed context.

Some gamification features of didactic methods will be introduced during this module and students will learn the connection between nations and the art of diplomacy by playing a game representing countries or people, where they can directly see the global consequences of an individual's actions.

ISL4 Kalajoki-Finland-Europe-The world (2 op)

Objectives:

- understand intercultural communication
- understand how the world is connected
- appreciate the value of the individual
- understand the principles behind a functioning community and society
- to be able to think in the bigger picture

Content:

- community- related project
- lectures
- teamwork

- project work

Transversal competences

Civic skills

Starting from local level going to a global world-wide level, students will understand what it means to be Finnish, how Finnish culture is perceived, what it means to be European, what some European values are and how these values correlate with the ones based on the local or national level. The students will work with terms like nationalism, multiculturalism, patriotism, euroscepticism and many other terms while they will try to define them and work with these concepts using an analytical approach.

Global and cultural skills

To be able to understand what it means to be Finnish, students must first define some basic concepts like nation, culture, citizenship and from there on start thinking about what makes a person citizen and what kind of a society they want to live in. Doing this they will apply the intercultural communication and international studies' knowledge when defining the cultural, geographical, linguistic, political, diplomatic and global limitations to these terms.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance level of 80% in the study unit. The study module has a Pass/Fail evaluation.

Description

This study unit is about in which light each of the territorial entities in the title views each other and how these different views are connected, what affects them and how these views can be influenced, changed or modified - or whether or not they should be in the first place.

It has often been discussed whether Europeans see themselves as Europeans or as members of their national states. We try to look at this aspect from various angles. Students will try to investigate what defines them, what it means to be Finnish or European and how it reflects on a global scale.

As with the previous unit, the topic is defined in such a broad manner because the idea behind many units of this kind is to react to current affairs. During this unit the students will reflect on what is taking place at the local, national, European and global level and put these events into the perspective of individuals, their community, their country, EU and again, a global world.

As with the previous courses, we will try to implement an international aspect by cooperating with a school abroad, if possible. This could create an interesting comparison between how our and their students view this topic and themselves within the framework of the topic.

ISL5 How to prepare for the future – skills, visions, trends and theories (2 op)

Objectives:

- get to know some of the megatrends for the future
- understand the skills needed for the success in the future
- gain a positive attitude toward the future
- think constructively about some challenges that are awaiting them in the future

Content:

- discussions
- project work
- teamwork
- presentations
- visiting lecturers
- practical exercises

Transversal competences

Well-being skills

The future can bring many challenging times for the students and part of this study unit will be about well-being and stress handling. It is also important to discuss issues such as addictions, loneliness, depressions, how to appreciate yourself etc., and even though the facilitators are not specialists in this field, we plan to have some guest speakers from this field.

Evaluation

The evaluation criteria are active participation, project presentation and minimum attendance level of 80% in the study unit. The study module has a Pass/Fail evaluation.

Description

This study unit will concentrate on the future. The topics will vary from skills needed in the future to robotization, megacities, (over)population, technical progress and progress in the field of health and well-being. Further topics are the future of Kalajoki, Finland and the whole world.

The purpose of this unit is to get students to think about what lies ahead of them and what some issues that they should start paying attention to when making important decisions in their life are. A good example is e.g. a career choice - with the robotization on the rise, some jobs will most probably not exist in 10-15 years. On the other hand, a number of new jobs will emerge. It is important to give the students food for thought about their future as it is also the future of the whole community and the country.

The point of this unit is not to look at the future in dark and negative colours; on the contrary, the atmosphere will be constructive and generally positive and stimulating.

Part of this unit will also be aimed at the practicalities of preparation for a successful future so that the students will also learn how to write a CV and application, how to communicate at the job interview, how to avoid stress and how to live life in a healthy balance.

ISL6 IS-diploma (2 op)

Objectives:

- active communication skills primarily in English with an additional complementary language
- promote social skills in an international environment, improve communication skills when dealing with other cultures, increase understanding of diversity and broaden horizons
- develop networking skills and learn to co-operate in an international working environment.
- project management skills and self regulation related to project work tasks such as time management, dealing with deadlines, online collaborative learning.

- become aware of the international world and the students' own place within it.
- gain experience in the organisation and co-ordination of international events in addition to taking part in EU- funded international projects such as Erasmus+, Nordplus.
- expand presentation skills in learning by creating environments using open educational tools in co-operation with international partners.

Content:

- IS1 study unit
- IS2 study unit
- ISL all 5 study units
- project participation
- one additional language study unit
- one unit (history, geography...) that addresses international topics (teaching language: Finnish)

Transversal competences

All skills are based on successfully passing all the required study units and on their content.

Well-being competence

Students can discuss and listen, understand the changes that are ahead of them, accept the changes and learn how to deal with them without being under too much stress. Thus they will become aware of the importance of balance in life and the possible effects of stress such as burnout and other health-related issues.

Interaction skills

Students are highly skilled in teamwork and can deal with challenges that can arise when working in a group. They possess highly developed interpersonal skills and can use sense instead of emotions in an argument or tense situation. Students improve their English language skills and obtain one more skill at least at the elementary level. They gain understanding of different cultures and ways of life.

Multidisciplinary and creative competence

Students understand the need for developing certain skills for the future and how these skills can help them improve their quality of life. They improve their digital skills by learning to work with new digital tools and by taking new approaches to engaging with them. They will obtain a creative mindset, learn how to think critically and how and where to find relevant information and expand their mindset by running some projects based on entrepreneurship.

Civic skills

Students possess understanding of the political, social and administrative structure of their own country, are active citizens and understand their rights and the importance of participating in the democratic processes. They can define terms such as nationalism, racism, populism, autocratism, freedom and democracy and can make decisions based on their world-view. They understand the basics of how the EU functions.

Ethical and environmental competence

Students gain understanding of the values that a free and democratic society is standing on. They understand that everyone has the right for a happy life regardless of their ethnicity, religion, or sexual orientation. They understand how their actions can be interpreted and can navigate in a world of information and misinformation. They are aware of environmental protection, food waste management, recycling, and other ways to minimize carbon footprint.

Global and cultural competence

Students understand that the world is a globalized place and that everything is interconnected and hence every small action can affect the whole world. They actively follow world news and are aware of at least the biggest events in international politics etc. They can connect the dots in the network of global diplomacy and foreign affairs, understand how trade and finance works. They understand other cultures at least to the level of being able to accept them and be able to learn from them. They see the potential of cultural co-operation and are open to new things in their local context.

Evaluation

This study unit has a Pass/Fail evaluation criteria. It is considered as passed upon finishing all the required points in the “Content” section of this study unit description.

Description

The international studies diploma will provide students with a learning environment based on developing language abilities, gaining a deep understanding of international issues, active participation in international projects and expanding students’ horizons and awareness of their place in the international world.

The methods will be based on active involvement and participation by students with an emphasis on group work and the ability to work with an international mindset. Students will have a chance to participate in internationally funded projects as well as plan their own international trip as part of the diploma activities.

The diploma will be taught mainly in English with an emphasis on students gaining confidence in their language and developing their abilities to work on international topics using English as their primary language. In addition, students will be encouraged to supplement their language skills by having to study either French, German or subsequent tertiary languages to provide a further cultural and international dimension to the diploma and so provide students with further insight into international environments.

Therefore the diploma will aim to complement the other international competencies that are currently being taught within the school with the diploma also providing for future growth of additional international content.

6.23 Temaattiset opinnot

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

TO1 Orientoituminen lukio-opintoihin (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu lukio-opiskeluun
- miettii omaa opiskelutyyliään ja –taitojaan
- laajentaa käsitystään lukemisen ja opiskelun perustaidoista
- havaitsee omatoimisuuden merkityksen lukio-opiskelussa
- ryhmäytyy sekä vuosikurssin että oman ryhmänsä kanssa

Keskeiset sisällöt

- lukio-opiskelun keskeiset käsitteet, kuten opintojakso, päättöviikko, arviointi
- lukustrategiat, opiskelutekniikat
- reaalivastaus tai aineistopohjainen, pohtiva teksti
- oppimistyyliä ja erilaiset tavat opiskella, aiheeseen sopiva opiskelutyylin valinta
- kielten sanojen opettelu tekniikat
- esiintyminen ja esiintymisjännityksen hallinta
- lukitesti
- ryhmäytyminen
- muistiinpanojen tekeminen esimerkiksi oppikirjan kappaleesta tai muusta pitkästä asia-tekstistä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pyrkii löytämään itselleen sopivia työskentelytapoja, jotka tukevat ja auttavat häntä opiskelussa. Opiskelijaa kannustetaan sinnikkääseen työntekoon. Opiskelijoille toteuttavien lukitestiä avulla on mahdollista kartoittaa opiskelijan mahdollisia erityisiä oppimiseen liittyviä haasteita ja näin ollen tarjota hänelle myös tukea mahdollisimman

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana formatiivista (esim. suullinen palaute, erilaiset lomakkeet ja testit) ja summatiivista arviointia (esim. opintojakson tavoitteiden saavuttamista mittaavat tehtävät). Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tämä opintojakso on tarkoitettu lukio-opintonsa aloittaville opiskelijoille ja se toteutetaan heti ensimmäisen lukukauden alkaessa. Opintojakso valmistaa lukio-opintoihin ja kehittää akateemisia opiskelu- tai lukutaitoja. Opintojaksolla tutustutaan opiskeluun ja oppimisen taitoihin, jotka ovat keskeisiä lukio-opinnoissa. Opintojaksolla korostetaan persoonallista ja aiheeseen sopivaa opiskelua, vastuullisuutta, suunnitelmallisuutta, aikatauluttamisen taitoja ja kohtuullisuutta sekä jaksamisen tukemista. Myös ryhmäytyminen on tärkeää.

Opintojaksolla voidaan ryhmästä ja vuodesta riippuen toteuttaa myös sisältökuvauksesta poikkeavia, lukio-opintoja hyödyttäviä harjoituksia tai sisältöjä tai projekteja.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

TO2 Tekniset apuvälineet lukio-opinnoissa (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa käyttöön erilaisia sähköisiä oppimisympäristöjä
- asentaa lukio-opinnoissa tarvittavia ohjelmia koneelleen
- hankkii tarvittavat lisenssit ohjelmistoihin
- tutustuu ohjelmistoihin ja harjoittelee niiden käyttöä
- harjoittelee matemaattisen tekstin tuottamista sähköisesti teknisillä apuvälineillä
- kehittää erilaisten harjoitteiden avulla matemaattista ajattelua sekä ratkaisun toteuttamista teknisillä apuvälineillä
- palauttaa samalla mieleen peruskoulussa opittuja matemaattisia tietoja ja taitoja
- pohtii mihin matemaattisia aineita tarvitaan ja miten ne vaikuttavat omiin jatko-opintosuunnitelmiin
- hankkii valmiuksia teknisten apuvälineiden käyttöön lukio-opinnoissa ja yo-kirjoituksissa
- osallistuu matemaattisia oppimisvaikeuksia kartoittavaan seulaan tai testiin.

Keskeiset sisällöt

- opinnoissa käytettäviä sähköisiä oppimisympäristöjä
- Abitti-koeympäristö ja sen kaavaeditori
- tekniset apuvälineet abittiympäristössä
- Ti-Nspire tai jokin muu vastaava matemaattinen ohjelmisto sekä sen eri sovellukset
- matemaattisen vastauksen tuottaminen ja kokoaminen teknisillä apuvälineillä
- matematiikan oppimisvaikeuksia kartoittava seula tai testi
- matemaattisen ajattelun kehittäminen
- erilaiset työskentely- ja arviointitavat matemaattisissa aineissa
- erilaisia opiskelutekniikoita matemaattisissa aineissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa korostetaan hyvinvointiosaamista. Teknisten apuvälineiden eli ohjelmistojen käyttöönotolla ja erilaisiin lukio-opinnoissa käytettäviin sähköisiin ympäristöihin tutustumalla pyritään kasvattamaan luottamusta tulevaisuuteen ja lukio-opinnoissa pärjäämiseen. Erityisopettajan tekemien seulojen tai testin avulla pyritään kartoittamaan opiskelijan matemaattisia oppimisvaikeuksia sekä vahvistamaan opiskelijan käsitystä omista vahvuuksistaan ja heikkouksistaan matemaattisissa aineissa.

Opiskelija pyrkii löytämään itselleen sopivia työskentelytapoja, jotka tukevat ja auttavat häntä opiskelussa. Opiskelijaa kannustetaan sinnikkääseen työntekoon ja korostetaan oppiaineiden merkitystä jatko-opintoihin hakeutumisessa. Näin opiskelija voi kasvattaa itsetuntemustaan ja epävarmuuden sietokykyään sekä oppia toimimaan aktiivisesti oman hyvinvointinsa ja uusien asioiden oppimisen edistämiseksi.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen eli hyvinvointiosaaminen arvioidaan osana formatiivista (esim. suullinen palaute, erilaiset lomakkeet ja testit) ja summatiivista arviointia (esim. opintojakson tavoitteiden saavuttamista mittaavat tehtävät). Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu lukio-opintonsa aloittaville opiskelijoille ja se toteutetaan heti syysluku-kauden alussa. Opintojakso auttaa opiskelijaa ottamaan käyttöönsä sähköisiä oppimisympäristöjä ja teknisiä apuvälineitä sekä valmistaa lukio-opintoihin.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

TO3 – TO5 Science-opintojaksot

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Science-jaksojen oppiainerajat ylittävät sisällöt ja tutkimuksellisuus ovat osa nykyaikaista ja monitieteistä osaamista tukevaa opetusta. Osana monitieteistä osaamista, voidaan tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntää muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mitaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina. Science-opinnot syventävät opiskelijan tieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, laajuudesta ja merkityksestä.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiperusteet muotoutuvat opintojaksokohtaisesti asetettujen tavoitteiden ja sisältöjen mukaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Science-opintojen yleiset tavoitteet liittyvät tieteiden merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä monipuolisesti tietoihin ja niiden käyttämiseen. Science-opintojaksot tukevat opiskelijan tieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opintojen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ymmärtämään tieteiden merkitystä jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa monitieteellisesti oppiainerajoja ylittäen, herättää kiinnostusta tieteiden opiskeluun ja antaa valmiuksia jatko-opintoihin. Science-opinnoissa käytetään opintojakson sen kertaisiin sisältöihin sopivia monipuolisia oppimistilanteita ja -ympäristöjä. Keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi, tutkiminen ja kokeellisuus eri muodoissaan.

Science-opinnoissa harjoitellaan tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kulloinkin käsiteltävän tieteenalan merkitystä omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostaa opiskelijaa opiskeluun. Opintojaksoilla voidaan toteuttaa esimerkiksi luonnontieteellisiä tutkimusprojekteja. Kulloinkin toteutuvan opintojakson sisällön laativat sen opettajat.

Opintojaksoja ei voi suorittaa itsenäisesti.

TO6 Exkursio (1-3 op)

Tavoitteet

- oppimisympäristön laajentaminen koulun ulkopuolelle tutustumalla johonkin oppimista tukevaan kohteeseen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vierailtaessa esimerkiksi jossain tutkimuslaitoksessa pääsee tutustumaan aidossa ympäristössä monitieteellisen tutkimuksen tekemiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Uudessa ympäristössä toimiminen ja mahdollisesti vieraalla kielellä kommunikoiden antaa hyvän mahdollisuuden kehittää vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Tarkemmat arviointiperusteet muotoutuvat opintojaksokohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käydään vieraillessa yhdessä tai useammassa kotimaisessa tai ulkomaisessa kohteessa, joka palvelee jotain opetussuunnitelman mukaista oppimistavoitetta. Opintojaksoon voi sisältyä myös etu- tai jälkikäteen koulussa tapahtuvaa työskentelyä. Opintojakson laajuus voi olla 1-3 opintopistettä sisällöistä ja toteutuksesta riippuen.

TO7 Vanhojen tanssit (2 op)

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää erikseen määriteltyä osallistumista johonkin tai joihinkin vanhojen tanssiesitykseen kuuluvista osa-alueista.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla suunnitellaan ja toteutetaan Kalajoen lukion vanhojen tanssien tapahtuma. Mukana on opiskelijan valinnan mukaan esimerkiksi draaman, kuvataiteen, liikunnan tai musiikin sisältöjä.

TO8 Reaalien yhteiskertaus (1-2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää opiskelemiensa opintojaksojen tietoja oppiainerajat ylittäen
- harjaantuu ylioppilaskokeissa vaadittavaan oppiainerajat ylittävään ajatteluun
- luo oppiainerajat ylittäviä kokonaisuuksia
- harjoittaa reaaliaineiden ylioppilaskokeiden keskeisiä taitoja

Keskeiset sisällöt

- tutkiva oppiminen vaihtuvan teeman mukaan, yli oppiainerajojen
- mahdollinen ilta- ja viikonloppuleiri
- kunkin reaaliaineen keskeisten sisältöjen kertaus
- erilaisten aineistojen hyödyntäminen
- tutustuminen uusimpiin Abitin sovelluksiin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksossa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijat tarkastelevat yhteistä teemaa eri oppiaineiden sisältöjen kautta, monipuolisin työskentelytavoin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla korostuu opiskelijoiden oppiminen yhdessä, tavallisen kouluarjen ulkopuolella. Tämä harjaannuttaa opiskelijoita vuorovaikutusosaamisessa.

Opintojakson arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkintä edellyttää opintojakson alussa yhteisesti sovittua osallistumista ja mahdollisten erikseen arvioitavien tehtävien tekemistä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ylioppilaskokeen ainereaaliin valmistautuville opiskelijoille tarjottava intensiivikertaus.

Opintojakso suunnitellaan ja toteutetaan vuosittain vaihtelevin tavoin. Mukana olevat opettajat ja oppiaineet voivat vaihdella. Opintojakso rakentuu vaihtuvan teeman ympärille ja jaksolla korostuu opiskelijoiden aktiivinen yhteistyö. Opintojakso voidaan toteuttaa esimerkiksi kouluajan ulkopuolilla ilta- ja viikonloppuleirillä. Opintojakso voidaan toteuttaa ensisijaisesti ennen syksyn ylioppilaskirjoituksia.

Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

6.24 Lukiodiplomit

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittävää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Lukio-diplomin voi suorittaa Opetushallituksen määrittelemien kriteerien mukaisesti.

KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Keskeiset sisällöt

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

MELD5 Median lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan
- osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä
- osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa
- osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat portfolion ja mediaesityksen muodostamasta kokonaisuudesta.

MULD6 Musiikin lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

TELD8 Teatterin lukiodiplomi (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitojaan sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan määrittelemä aihe joltakin teatterin alalta ja siihen liittyvä esitys
- työskentelyprosessin hallinta
- taiteellisen prosessin arviointitaidot
- taiteellisen kokonaisuuden ymmärtäminen
- teatterin keinot
- yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
- esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus